

Baltic Institute of Social Sciences

**Pētījums par priekšlaicīgas mācību pamešanas
iemesliem un riskiem jauniešiem vecuma grupā no 13
līdz 18 gadiem**

Pētījuma pasūtītājs:

Izglītības un zinātnes ministrija

Pētījuma veicējs:

Nodibinājums „Baltic Institute of Social Sciences”

Rīga, 2014

SATURS

PĒTĪJUMA APRAKSTS	3
PĒTĪJUMA MĒRĶIS	3
PĒTĪJUMA UZDEVUMI	3
PĒTĪJUMA METODOLOĢIJA	3
<i>Metode</i>	4
<i>Mērķa grupas raksturojums</i>	4
<i>Izlases raksturojums</i>	4
PĒTĪJUMA REZULTĀTI	6
1. PRIEKŠLAICĪGI MĀCĪBAS PAMETUŠO PROFILS	6
1.1. <i>Skolu ar atbirušajiem jauniešiem vispārējs raksturojums</i>	6
1.2. <i>PMP jauniešu dzimums, vecums un tautība</i>	6
1.3. <i>PMP jauniešu sekmju līmenis</i>	8
1.4. <i>PMP jauniešu sociāli ekonomiskais raksturojums</i>	8
1.5. <i>PMP jauniešiem raksturīgie mācību kavējumu iemesli</i>	9
2. PRIEKŠLAICĪGAS MĀCĪBU PAMEŠANAS RISKA FAKTORI	13
2.1. <i>Riska faktoru vērtējums 13 – 15 gadus veciem skolēniem (7.-9. klase)</i>	14
2.2. <i>Riska faktoru vērtējums 16 – 18 gadus veciem vidusskolas (10.-12. klase) skolēniem un profesionālo skolu audzēkņiem</i>	19
2.3. <i>Riska faktoru nozīmīguma salīdzinājums dažādu izglītības iestāžu tipu starpā</i>	29
3. ATBALSTA PASĀKUMI PRIEKŠLAICĪGAS MĀCĪBU PAMEŠANAS PROBLĒMAS MAZINĀŠANAI UN NOVĒRŠANAI.....	31
3.1. <i>Atbalsta pasākumu vērtējums 13 – 15 gadus veciem skolēniem (7.-9. klase)</i>	32
3.2. <i>Atbalsta pasākumu vērtējums 16 – 18 gadus veciem vidusskolēniem (10.-12. klase) un profesionālo skolu audzēkņiem</i>	36
3.3. <i>Citi skolas administrācijas pārstāvju ieteikumi atbalsta pasākumiem</i>	46
SECINĀJUMI UN IETEIKUMI	48
PIELIKUMI	54

Pētījuma apraksts

Pētījuma mērķis

Balstoties uz oriģināliem kvantitatīviem datiem, sagatavot priekšlaicīgas mācību pamešanas riska grupas jauniešu vecumā no 13 līdz 18 gadiem raksturojumu un identificēt priekšlaicīgas mācību pamešanas iemeslus un riskus, lai ieviestu jaunus un pilnveidotu esošos atbalsta pasākumus šādu risku mazināšanai un novēršanai.

Šajā pētījumā jēdziens *priekšlaicīgi mācības pametuši (PMP) jaunieši* attiecas uz vispārizglītojošo skolu skolēniem vai profesionālo izglītības iestāžu audzēkņiem, kuri ir pārtraukuši mācības un par kuriem trūkst ziņu, vai viņi turpina mācības citā Latvijas vai ārvalstu izglītības iestādē. Šis jēdziens neattiecas uz skolēniem un audzēkņiem, kuriem ir pamatots un attaisnots mācību pārtraukšanas iemesls (piemēram, ilgstoša slimība, beiguši mācības 9. klasē un neturpina mācības vidusskolā u.c.). Pētījuma rezultātu izklāstā kā sinonīms PMP jauniešiem lietots arī jēdziens *atbirušie skolēni vai audzēkņi*.

Pētījuma uzdevumi

Pētījuma mērķa sasniegšanai tika noteikti šādi darba uzdevumi:

- pētījuma datu vākšanas instrumenta izstrādes mērķiem apzināt un izvērtēt līdz šim veikto pētījumu par PMP iemesliem jauniešu vidū rezultātus;
- izstrādāt vispārējās un profesionālās izglītības iestāžu aptaujas par PMP iemesliem un riskiem anketu;
- kvantitatīvās aptaujas izlases veidošanas mērķiem veikt pieejamo statistikas datu izpēti par vispārējās un profesionālās izglītības iestāžu skaitu, reģionālo sadalījumu un PMP jauniešiem, kas mācījušies šajās iestādēs;
- veikt kvantitatīvu vispārējās un profesionālās izglītības iestāžu elektronisko aptauju, nodrošinot izlases reprezentativitāti reģionālā un mācību valodas (latviešu/krievu) griezumā;
- veikt iegūto datu analīzi (t.sk. reģionālā griezumā);
- sniegt aptaujas rezultātos balstītu PMP iemeslu un risku aprakstu un analīzi;
- sniegt aptaujas rezultātos balstītu PMP riska grupas jauniešu raksturojumu, t.sk. identificējot saistību starp šādiem elementiem: dzimums; vecums, kad tika pamesta skola; sasniegtais izglītības līmenis; mācību kavējumi; mācību sniegums skolā; sociāli ekonomiskais raksturojums (t.sk. reģionālā dimensija); tautība;
- sniegt rekomendācijas preventīviem pasākumiem PMP riska mazināšanai, t.sk. atsevišķi – vispārējās izglītības iestāžu jauniešiem 7.-9. klašu grupā (13-15 gadi) un 10.-12. klašu grupā (15-18 gadi) un profesionālās izglītības iestāžu audzēkņiem;
- sagatavot pētījuma rezultātu ziņojumu, pievienojot pētījuma anotāciju latviešu un angļu valodā.

Pētījuma metodoloģija

Pētījuma priekšmets: jaunieši vecumā no 13 līdz 18 gadiem, kas mācās vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs un ietilpst PMP riska grupā.

Pētījuma objekts: vispārējās un profesionālās izglītības iestādes (administrācija, sociālie pedagogi, sociālie audzinātāji u.c. skolas atbalsta personāls) visā Latvijā.

Metode

Pētījumā analizētie dati tika iegūti izmantojot elektroniskās aptaujas metodi. Visiem pētījuma mērķa grupas pārstāvjiem – vispārējās un profesionālās izglītības iestāžu vadītājiem – uz e-pastu tika nosūtīta individuāla saite elektroniskai aptaujas anketas aizpildīšanai.

Aptaujas lauka darba laiks: 2014. gada 24. novembris līdz 10. decembris.

Mērķa grupas raksturojums

Aptaujas mērķa grupa: vispārējās un profesionālās dienas izglītības iestādes. Mērķa grupā neietilpst privātās skolas, vakarskolas, speciālās skolas un internātskolas. Šī tipa skolas tika izslēgtas no mērķa grupas, jo šo skolu izglītojamiem ir specifiski PMP iemesli un riska faktori, ko ietekmē dažādi objektīvie rādītāji, t.sk. izglītojamo veselības stāvoklis, nodarbinātība, dzīvošana ārpus mājas, mācību maksa u.c. Tāpat mērķa grupā netiek iekļautas sākumskolas, kuru izglītojamie neatbilst pētījuma priekšmetam – jaunieši vecumā no 13 līdz 18 gadiem, kas mācās vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs (7.-9. klase, 10.-12. klase, visi profesionālās izglītības iestāžu audzēkņi).

Elektroniskās aptaujas anketas tika izsūtītas uz izglītības iestāžu publiskajām elektroniskā pasta adresēm, lūdzot anketas aizpildīšanu veikt administrācijas pārstāvjiem vai skolas atbalsta personālam – skolas pārstāvjiem (sociālais pedagogs, psihologs u.c.), kuri ir kompetenti par PMP iemesliem un riskiem un kuriem ir pieejama informācija par PMP jauniešiem savā skolā.

Izlases raksturojums

Vispārējās un profesionālās izglītības iestāžu aptauja aptvēra visu mērķa grupas ģenerālo kopumu, tāpēc atsevišķa izlase netika veidota. Tas nozīmē, ka aptaujas anketa kā unikāla elektroniskā saite tika izsūtīta visām Izglītības un zinātnes ministrijas (IZM) datu bāzē iekļautajām vispārējās un profesionālās dienas izglītības iestādēm, kas atbilst pētījuma mērķa grupai. Atbilstoši 2014./2015. mācību gada datiem tās ir 625 vispārējās izglītības iestādes un 30 profesionālās izglītības iestādes.

Kopumā aptaujā atbildes sniedza **382 izglītības iestādes**, no kurām 358 – vispārējās izglītības iestādes un 24 profesionālās izglītības iestādes. Tādējādi kopējais atbildētības līmenis ir 58%, vispārējās izglītības iestāžu atbildētības līmenis ir 57%, savukārt, profesionālās izglītības iestādēm šis rādītājs ir ļoti augsts – 80% no visām profesionālās izglītības iestādēm ir atbildējušas uz aptaujas jautājumiem.

Lai nodrošinātu aptaujas izlases reģionālo reprezentativitāti, tika piemērots reģionālo kvotu princips, atbilstoši kuram sasniegtās izlases reģionālais sadalījums atbilst ģenerālā kopuma reģionālajam sadalījumam (Rīga, Rīgas reģions, Vidzemes reģions, Zemgales reģions, Kurzemes reģions, Latgales reģions). 1. tabulā ir atspoguļots vispārējās izglītības iestāžu (pamatskolu, vidusskolu un ģimnāziju) reģionālais sadalījums atbilstoši 2013./2014. mācību gada datiem. IZM apkopotajos statistiskos datos par vispārējās izglītības iestāžu reģionālo sadalījumu ir iekļautas arī privātās skolas. Neraugoties uz to, ka pētījuma izlasē privātās skolas netika iekļautas, izlases reģionālās reprezentativitātes nodrošināšanai nepieciešamos aprēķinus tas būtiski neietekmēja.

2. tabulā ir atspoguļots profesionālās izglītības iestāžu kopējais un aptaujas izlasē sasniegtais sadalījums pa plānošanas reģioniem.

1. tabula. Vispārējās izglītības iestāžu skaits un sadalījums pa reģioniem (2013./2014. m. g.)

Plānošanas reģions	Pamatskolas (skaits)	Vidusskolas (skaits)	Kopā (skaits)	Izlase (skaits kopā)	Īpatsvars (%)	Izlase (%)
Kurzemes reģions	63	44	107	56	15,5	15,6
Latgales reģions	70	68	138	72	19,9	20,1
Rīgas reģions	46	55	101	55	14,6	15,4
Vidzemes reģions	79	43	122	59	17,6	16,5
Zemgales reģions	54	46	100	54	14,5	15,1
Rīga	22	102	124	62	17,9	17,3
KOPĀ	334	358	692	358	100	100

Datu avots: IZM publiskie statistikas dati un aptaujas dati.

IZM statistikas dati pieejami: <http://izm.izm.gov.lv/registri-statistika/statistika-vispareja/11069.html>

2. tabula. Profesionālo izglītības iestāžu skaita sadalījums pa reģioniem (2014./2015. m. g.)

Plānošanas reģions	Profesionālās izglītības iestādes (skaits ģenerālais kopums)	Profesionālās izglītības iestādes (skaits izlases kopums)
Kurzemes reģions	6	4
Latgales reģions	6	3
Rīgas reģions	1	1
Vidzemes reģions	7	7
Zemgales reģions	3	2
Rīga	7	7
KOPĀ	30	24

Datu avots: IZM publiskie statistikas dati un aptaujas dati.

IZM statistikas dati pieejami: http://izm.izm.gov.lv/upload_file/izm-prof-izgl-iestades.pdf

Izlases reprezentatīvitate ir nodrošināta arī pēc skolas mācību valodas (sasniegtās izlases sadalījums pēc mācību valodas atbilst ģenerālā kopuma sadalījumam pēc mācību valodas). 3. tabulā atbilstoši pētījuma mērķa grupai ir atspoguļots dienas vispārējās izglītības iestāžu sadalījums pēc mācību valodas 2013./2014. mācību gadā (aprēķinos nav ietvertas privātās skolas, vakarskolas, speciālās skolas un internātskolas) un aptaujā atbildējušo skolu sadalījums pēc mācību valodas. Saskaņā ar šiem aprēķiniem, aptaujas izlasē bija jāsasniedz 79,5% skolas ar latviešu mācību valodu un 12,7% - ar krievu mācību valodu. Kā redzams 3. tabulā, no visām vispārīzglītojošajām skolām izlasē ir 77,7% ar latviešu mācību valodu un 15,1% ar krievu mācību valodu – skolas, kuras īsteno mazākumtautību izglītības programmas krievu valodā, 7,3% ir t.s. divplūsmu skolas, kuras īsteno vispārējās izglītības programmas un mazākumtautību izglītības programmas.

3. tabula. Vispārējās izglītības iestāžu skaits un sadalījums pēc mācību valodas (2014./2015. m. g.)

Mācību valoda	Vispārējās izglītības iestāžu skaits (ģenerālais kopums)	Īpatsvars (%)	Vispārējās izglītības iestāžu skaits izlasē (izlases kopums)	Izlase (%)
Latviešu	521	79,5	272	77,7
Krievu	83	12,7	54	15,1
Latviešu/krievu	46	7,0	26	7,3
Cita	5	0,8	0	0
KOPĀ	655	100	358	100

Datu avots: IZM publiskie statistikas dati un aptaujas dati.

Vai skolas ar citu mācību valodu nebija, piemēram, poļu ??

Pētījuma rezultāti

1. Priekšlaicīgi mācības pametušo profils

1.1. Skolu ar atbirušajiem jauniešiem vispārējs raksturojums

Aptaujā ir iegūti dati par priekšlaicīgi mācības pametušajiem vispārīzglītojošo skolu skolēniem un profesionālo skolu audzēkņiem 2013./2014. mācību gadā. Tas nozīmē, ka visi analizē raksturotie rādītāji attiecas uz situāciju tikai 2013./2014. mācību gadā.

No visām aptaujā atbildējušajām skolām (N=382) 92 skolās 2013./2014. mācību gadā ir bijuši skolēni vai audzēkņi, kuri ir priekšlaicīgi pametuši mācības. No šīm 92 skolām 71 skola ir vispārējās izglītības iestāde un 21 – profesionālās izglītības iestāde. No 71 vispārējās izglītības iestādes 22 ir pamatskolas, 45 – vidusskolas, trīs ģimnāzijas un viena valsts ģimnāzija.

Aptaujas dati rāda, visaugstākie atbiršanas rādītāji ir tieši profesionālās izglītības iestāžu vidū – 87% profesionālo skolu ir norādījušas, ka tajās ir mācījušies skolēni, kuri ir priekšlaicīgi pametuši mācības. No visām aptaujā atbildējušajām pamatskolām atbirušie skolēni ir bijuši 13%, no visām vidusskolām – 26% skolu. Vidusskolu gadījumā jāņem vērā, ka tās raksturoja situāciju par sešām klašu grupām (7.-12. klase) – no 7.-12. klasei, savukārt pamatskolas par trīs klašu grupām (7.-9. klase). Līdz ar to objektīvi vidusskolas var uzrādīt lielāku kopējo atbirušo skolēnu skaitu nekā pamatskolas.

Vērtējot situāciju pēc skolas atrašanās vietas urbanizācijas pakāpes, redzams, ka raksturīgāka PMP problēma ir tām skolām, kuras atrodas vietās ar augstāku urbanizācijas līmeni – republikas nozīmes pilsētās un novadu centros. Reģionālā griezumā skatoties, izplatītāka PMP problēma ir Rīgas skolām – 35% no visām aptaujātajām Rīgas skolām norādīja, ka 2013./2014. mācību gadā tajās ir mācījušies skolēni, kuri priekšlaicīgi pameta mācības. Mazāk raksturīga šī problēma ir Latgales, Zemgales un Rīgas reģiona skolām (attiecīgi 16%, 20% un 18% no visām aptaujātajām skolām šajos reģionos ir bijuši atbirušie skolēni).

Pēc skolas mācību valodas pazīmes būtiskas atšķirības nepastāv. Nedaudz plašāk PMP problēma sastopama skolu ar latviešu mācību valodu vidū – 25% skolās ar latviešu mācību valodu ir bijuši atbirušie skolēni. Skolu, kuras īsteno mazākumtautību izglītības programmas krievu valodā, vidū šis rādītājs ir 20%.

1.2. PMP jauniešu dzimums, vecums un tautība

Dzimums un tautība

Priekšlaicīga mācību pārtraukšana raksturīgāka ir zēniem/jauniešiem nekā meitenēm/jaunietēm. Summāro rādītāju¹ aprēķini rāda, ka kopumā no visiem aptaujā uzskaitītajiem PMP jauniešiem (N=1217), 754 ir zēni un 463 ir meitenes, kas veido attiecīgi sadalījumu 62% un 38%.

¹ Summārais rādītājs atspoguļo kopējo skolēnu un audzēkņu skaitu pēc konkrētās pazīmes, piemēram, pēc dzimuma, vecuma, tautības u.c. pazīmēm. Jāņem vērā, ka PMP jauniešu skaits pēc dažādām pazīmēm atšķiras. Ja pēc dzimuma pazīmes kopējais PMP jauniešu skaits, kas ir identificēts izlasē, ir 1217, tad pēc sekmju līmeņa pazīmes dati ir sniegti par 938 PMP jauniešiem. Tas skaidrojams ar to, ka izglītības iestādēm ir grūtības sniegt precīzus datus par PMP jauniešiem pēc visām aptaujā iekļautajām pazīmēm. Neraugoties uz to, summārie rādītāji sniedz būtisku informāciju par noteiktu pazīmju nozīmi, raksturojot PMP jauniešu portretu.

Vidējo rādītāju (vidējais aritmētiskais) aprēķini atklāj, ka, no tām skolām, kurās ir PMP jaunieši, vienā skolā 2013./2014. mācību gada laikā vidēji atbira 8,2 zēni un 5,03 meitenes. Visaugstākie vidējā aritmētiskā rādītāji pēc dzimuma pazīmes ir profesionālās izglītības iestādēm, no kurām vidēji atbiruši 26,81 jaunielis un 14,90 jaunielietes. Vairāk zēnu atbirst no skolām, kuras atrodas vietās ar augstāku urbanizācijas pakāpi – republikas nozīmes pilsētas skolās priekšlaicīgi mācības pārtraukuši vidēji 9,36 zēni, citās pilsētās – 9,10 zēni, novada centros izvietotās skolās – 10,43 zēni vai jaunieši. Attiecībā uz meitenēm šie rādītāji atšķiras. Vidēji 7,10 meitenes, kas ir par 2,07 meitenēm vairāk nekā caurmērā, ir priekšlaicīgi pametušas mācības skolās, kas atrodas lielajās pilsētās. Savukārt citās vietās šis rādītājs svārstās robežās no 3,90 līdz 2,40.

Lielāks zēnu un meiteņu atbirums ir novērojams Rīgā un Kurzemes reģionā. Tā, Rīgā vidēji no vienas skolas, kurās ir PMP jaunieši, atbiruši 9,13 zēni un 7,08 meitenes, Kurzemes reģionā – 12,71 zēni un 7 meitenes. Augstāks nekā caurmērā ir arī zēnu atbirums Vidzemes reģionā – vidēji vienā Vidzemes reģiona skolā, kurā ir PMP jaunieši, 2013./2014. mācību gadā atbira 10,56 zēni (kopējais vidējais ir 8,20).

Izglītības iestāžu aptaujā iegūtie dati par PMP jauniešu tautību atklāj, ka jauniešu sadalījums pēc tautības ir proporcionāls skolu sadalījumam pēc mācību valodas. Atbilstoši summārajiem rādītājiem (kopējais gadījumu – PMP jauniešu – skaits pēc konkrētās pazīmes) 67,06% no visiem aptaujā identificētajiem PMP jauniešiem 2013./2014. mācību gadā ir bijuši latvieši, 17,70% – krievi, 1,1% – romi un 14,4% bijuši jaunieši ar citu etnisko piederību (t.sk. tādi, kuriem ir vairāk kā viena etniskā piederība).

Ja salīdzina šo sadalījumu ar izglītības iestāžu sadalījumu pēc mācību valodas (izlasē ir sasniegtas 78% izglītības iestādes ar latviešu mācību valodu un 15% ar krievu mācību valodu), tad jāsecina, ka būtisku atšķirību PMP jauniešu vidū pēc tautības pazīmes nav. Tas nozīmē, ka nav pamatoti apgalvot, ka vienas vai otras etniskās grupas jauniešiem ir vairāk raksturīgi priekšlaicīgi pārtraukt mācības.

Vecums un klašu/kursu grupas

Atbiruma pieaugums vērojams līdz ar jauniešu vecuma pieaugumu. Straujāks atbirušo skaita pieaugums ir no 16 gadu vecuma. Ja no visiem atbirušajiem jauniešiem 14% ir vecumā no 13 līdz 15 gadiem (N=156), tad 86% ir vecumā no 16 līdz 19 gadiem (N=925). Šo rādītāju interpretācijā ir jāņem vērā, ka lielākais atbirušo daudzums ir no profesionālajām skolām (N=891), kuru audzēkņu vecums ir virs 15 gadiem.

Aprēķinot atbiršanas vecuma vidējos rādītājus, redzams, ka augstākie vidējie rādītāji ir vecuma grupā no 16 līdz 18 gadiem. Ja 16 gadu vecumā vidēji no vienas izglītības iestādes atbiruši 3,46 skolēni, 17 gadu vecumā – 3,48 un 18 gadu vecumā – 3,22 skolēni, tad 13 un 14 gadu vecuma grupā šis rādītājs ir attiecīgi 0,30 un 0,38 skolēni. Vecumā no 15 gadiem izteikti augstāki atbiršanas rādītāji ir profesionālajās skolās (īpaši 16 un 17 gadu vecumā), raksturīgāka šī problēma ir Kurzemes un Vidzemes reģiona, kā arī Rīgas izglītības iestādēs. Pēc skolas mācību valodas būtisku atšķirību nav.

Analizējot atbiruma rādītājus pēc klašu/kursu grupām ir nodalītas vispārējās izglītības iestādes un profesionālās izglītības iestādes. Vispārējās izglītības iestāžu apkopotie dati rāda, ka augstāki priekšlaicīgas mācību pamešanas rādītāji ir vidusskolas līmeņa klašu grupās. Saskaņā ar summārajiem rādītājiem no visiem pētījumā apzinātajiem PMP skolēniem 7.-12. klašu grupā (N=323) PMP skolēnu īpatsvars pakāpeniski pieaug no 7. klases (14%) līdz 12. klasei (23%). Izvērtējot vidējos rādītājus, vērojama tā pati tendence, kas pēc vecuma pazīmes, – jo augstāka klašu grupa, jo lielāks atbirušo skolēnu skaits.

Profesionālo skolu gadījumā augstāki PMP rādītāji ir starp 1. kursa audzēkņiem – no visiem PMP profesionālo skolu jauniešiem 42% ir bijuši 1. kursa audzēkņi (atbilstošais vidējais aritmētiskais rādītājs ir 17,48 atbīrušo audzēkņu vienā izglītības iestādē), salīdzinājumam – 27% (vidēji 11,38 audzēkņi vienā izglītības iestādē, kurā ir PMP jaunieši) bijuši 2. kursa audzēkņi, 17% un 14% (vidēji 7,43 un 6,14) – attiecīgi 3. un 4. kursa audzēkņi.

Dati par to, kurā klasē (profesionālo skolu gadījumā – kurā kursā) skolēns vai audzēknis ir pametis mācības, ļauj netieši izdarīt secinājumu par to, kāds ir PMP jauniešiem raksturīgais sasniegtais izglītības līmenis mācību pamešanas brīdī. Kopumā jāsecina, ka lielākā daļa no PMP jauniešiem ir ieguvuši pamatizglītību, par ko liecina strauji augstākie atbīruma rādītāji vidusskolas klasēs, kā arī vecumā pēc 15 gadiem.

1.3. PMP jauniešu sekmju līmenis

Sekmju līmeņa kā PMP jauniešus raksturojošas pazīmes mērījūmam tika izmantota šāda skala:

- optimāls līmenis (8-10 balles vidēji);
- vidējs līmenis (6-7 balles vidēji);
- pietiekams līmenis (4-5 balles vidēji);
- nepietiekams līmenis (zem 4 ballēm vidēji).

Kopumā pēc šīs pazīmes aptaujā tika sniegts vērtējūms par 938 PMP jauniešiem, no kuriem 50% bijis nepietiekams sekmju līmenis, 37% – pietiekams, 11% – vidējs un 2% – optimāls sekmju līmenis. Šie rezultāti skaidri parāda, ka augstāks PMP risks ir jauniešiem ar zemām akadēmiskajām sekmēm. Šo secinājūmu apstiprina priekšlaicīgas mācības pamešanas riska faktoru analīze (skat. 2. nodaļu).

Vidējo rādītāju aprēķini rāda, ka caurmērā vienā izglītības iestādē, kurā ir PMP jaunieši, 5,43 PMP izglītojamajiem bija nepietiekams sekmju līmenis, 4,03 – pietiekams līmenis, 1,09 – vidējs un tikai 0,25 – optimāls sekmju līmenis. Pēc skolas tipa pazīmes redzams, ka profesionālās izglītības iestāžu audzēkņiem, priekšlaicīgi pametot mācības, ir biežāk raksturīgs zems sekmju līmenis, nekā citu izglītības iestāžu tipu izglītojamajiem. Vienā profesionālās izglītības iestādē, kurā ir PMP jaunieši, vidēji 19,85 audzēkņu sekmju līmenis ir bijis zem 4 ballēm vidēji, savukārt 12,95 audzēkņiem vidēji tas bijis 4 līdz 5 balles. Salīdzinājumam vidusskolās, kurā ir PMP jaunieši, nepietiekams sekmju līmenis bijis 1,6 PMP skolēniem, kas ir par 3,83 vienībām zemāk, nekā kopējais vidējais rādītājs šajā kategorijā.

Ņemot vērā vidējos rādītājus, augstāks mācību sekmju līmenis ir tiem PMP jauniešiem vecumā no 13 līdz 18 gadiem, kuri mācījušies republikas nozīmes pilsētu izglītības iestādēs. Vienlaikus aptaujas dati liedz apgalvot, ka tieši lauku skolās (aptaujā lietotā kategorija “cita apdzīvota vieta”) bijuši visvairāk atbīrušo jauniešu ar nepietiekamu sekmju līmeni. Sekmju līmenis zem 4 ballēm vidēji vairāk raksturīgs ir tiem PMP jauniešiem, kuri mācījušies citu pilsētu vai novada centru izglītības iestādēs, kas skaidrojams ar to, ka tieši šajās vietās atrodas liela daļa no aptaujā atbīldes sniegušajām profesionālās izglītības iestādēm, kur PMP rādītāji kopumā ir augstāki, nekā vispārīzglītojošajās skolās.

1.4. PMP jauniešu sociāli ekonomiskais raksturojūms

PMP jauniešu sociāli ekonomiskā raksturojūma izveidošanas mērķiem aptaujā tika lūgts norādīt, cik liels skaits PMP jauniešu ir nākuši no maznodrošinātām ģimenēm, nepilnām (viena vecāka) ģimenēm, daudzbērnu ģimenēm, ģimenēm, kurās ir atkarības vielu lietošanas problēmas, un aizbīldņu ģimenēm. Pēc šīs pazīmes informācija tika sniegta par 919 PMP jauniešiem, kas veido 75% no visiem aptaujā

identificētajiem PMP jauniešiem (N=1217). Kaut arī aptaujas anketā netika noteikts ierobežojums katru skolēnu vai audzēkni iekļaut tikai vienā no kategorijām, izmantotā datu ieguves metode neļauj noteikt, cik gadījumos viens skolēns vai audzēknis ir pieskaitīts vairākiem ģimenes tiptiem un cik gadījumos – tikai vienam. Neraugoties uz to, galvenā tendence ir uzskatāmi redzama – augstāks PMP risks ir jauniešiem no ģimenēm ar zemāku sociāli ekonomisko statusu.

Kā rāda dati, lielākā daļa no PMP jauniešiem ir nākuši no nepilnām un maznodrošinātām ģimenēm, attiecīgi 44% un 35% no visiem PMP jauniešiem. Būtiski mazāks ir to PMP jauniešu īpatsvars, kuri nākuši no daudz bērnu ģimenēm (11%), aizbildņu ģimenēm (6%) un ģimenēm, kurās ir atkarības vielu lietošanas problēmas (4%). Vienlaikus jāņem vērā, ka ne visos gadījumos skolas administrācijai ir informācija par to, vai ģimenē pastāv vai nepastāv atkarības vielu lietošanas problēmas.

Būtiskākās vidējo rādītāju atšķirības šajā aspektā pastāv pēc skolas tipa pazīmes. Ja kopumā vidēji vienā izglītības iestādē, kurā ir PMP jaunieši, 2013./2014. mācību gadā 3,51 PMP jaunieši ir nācis no maznodrošinātās ģimenes, tad profesionālo skolu vidū šis rādītājs ir 13,45 audzēkņi. Vēl augstāki vidējie rādītāji ir par PMP jauniešiem no nepilnām (viena vecāka) ģimenēm. Kopumā vidēji 4,40 PMP jaunieši ir dzīvojuši nepilnās ģimenēs. Vairāk atbirušo jauniešu no nepilnajām ģimenēm ir mācījušies profesionālajās skolās – vidēji 15,40 audzēkņi vienā izglītības iestādē, kurā ir PMP jaunieši.

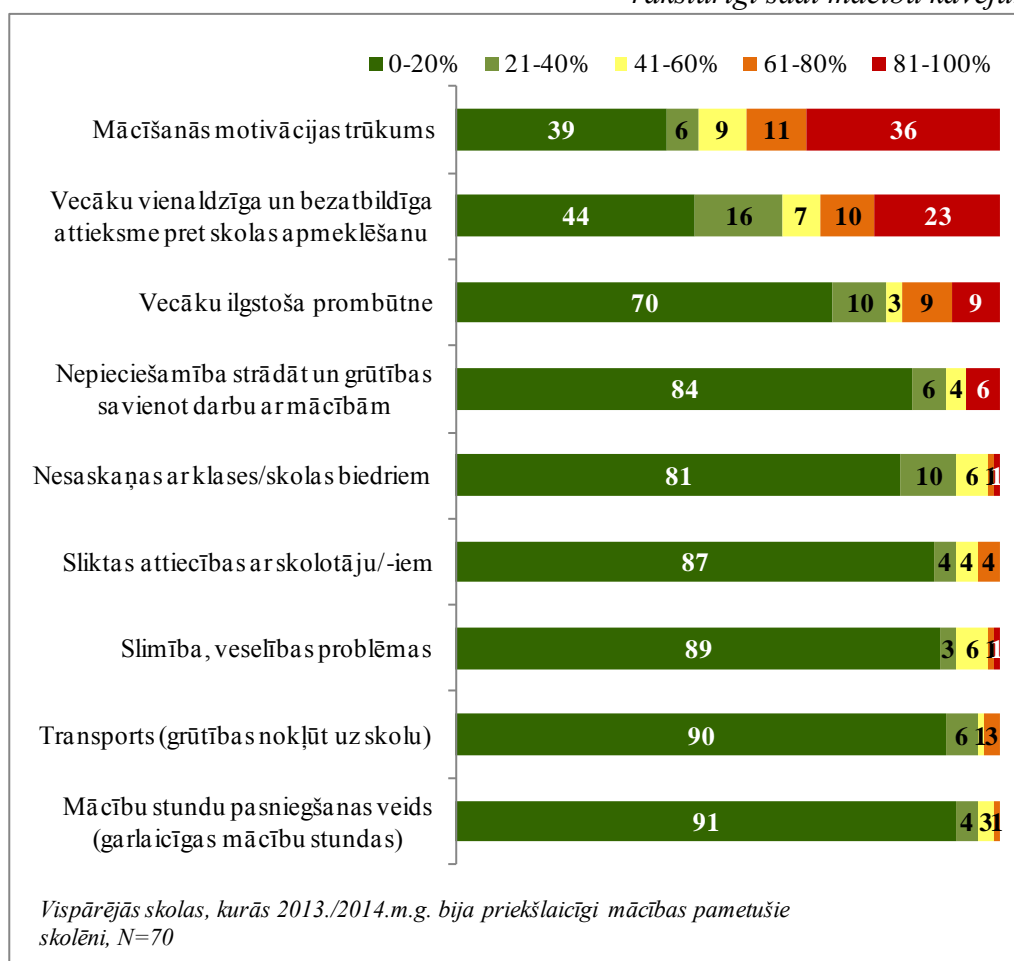
Skatoties datus par PMP jauniešiem no dažāda tipa ģimenēm reģionālā griezumā, jāsecina, ka maznodrošināto ģimeņu atvases biežāk ir priekšlaicīgi pametušas mācības Vidzemes reģionā, savukārt jaunieši no nepilnām ģimenēm biežāk atbiruši no Kurzemes reģiona skolām. PMP jaunieši no maznodrošinātām un daudz bērnu ģimenēm biežāk dzīvo novadu centros, retāk lielajās pilsētās, no nepilnām ģimenēm tieši otrādi – nedaudz biežāk kā caurmērā dzīvo tieši republikas nozīmes pilsētās.

1.5. PMP jauniešiem raksturīgie mācību kavējumu iemesli

Aptaujā skolu administrācijai tika lūgts novērtēt, aptuveni cik procentiem skolēnu ir raksturīgi konkrētie mācību kavējumu iemesli. Uz šo jautājumu atbildēja tikai to skolu pārstāvji, kurās 2013./2014. mācību gadā bija priekšlaicīgi mācības pametušie skolēni. Par 7.-9. klašu grupu atbildi sniedza 70 respondenti, par 10.-12. klašu grupu – 48 respondenti, bet par profesionālo skolu audzēkņiem vērtējumu deva 21 respondents.

No piedāvātajiem deviņiem mācību kavējumu iemesliem **7.-9. klašu skolēniem** divi galvenie iemesli, kas raksturīgi lielākajai daļai mācību kavējumu, ir mācīšanās motivācijas trūkums un vecāku vienaldzīga un bezatbildīga attieksme pret skolas apmeklēšanu (skat. 1.1. attēlu). Trešajā vietā pēc biežuma ir vecāku ilgstoša prombūtne, bet tas izskaidro mazāku daļu mācību kavējumu iemeslu. Ceturtajā vietā un piektajā vietā ir nepieciešamība strādāt, grūtības savienot darbu ar mācībām un nesaskaņas ar klases vai skolas biedriem, bet šie iemesli administrācijas vērtējumā ir raksturīgi daudz mazākai daļai skolēnu.

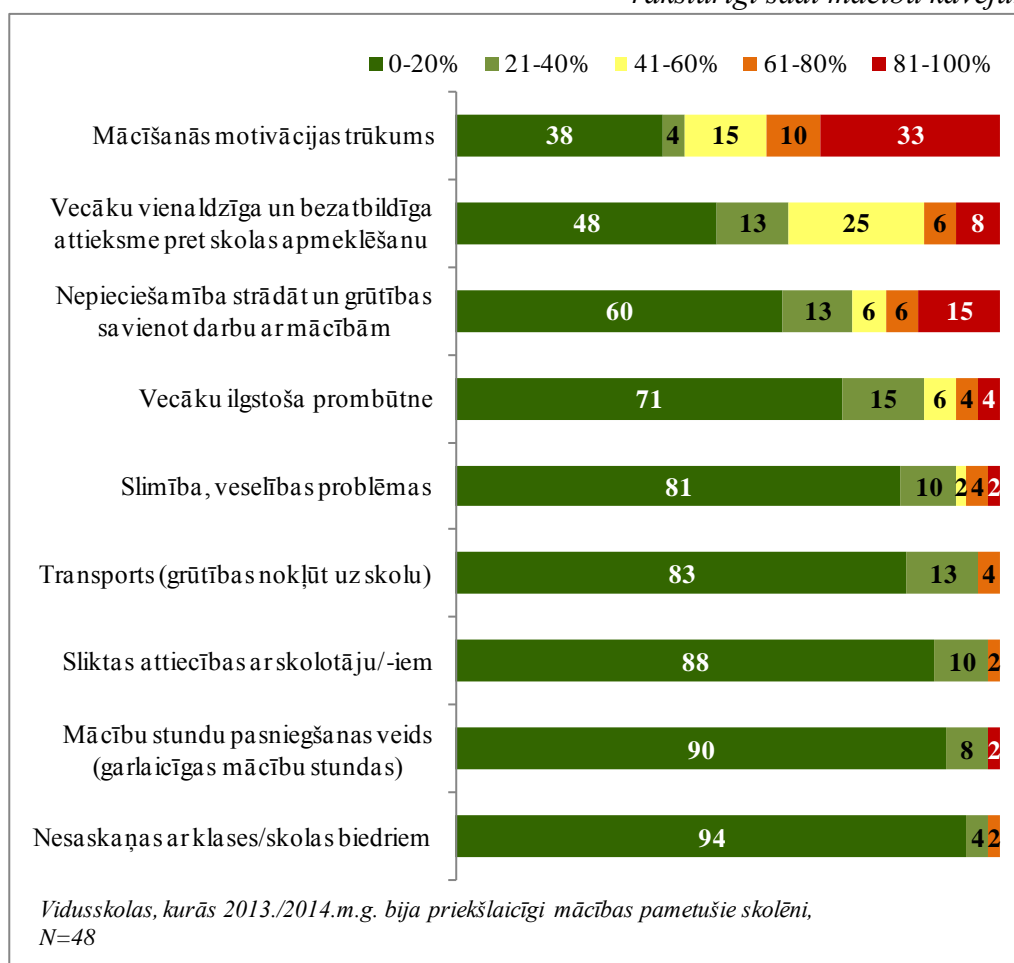
1.1. attēls. Mācību kavējumu iemeslu biežums 7.-9. klašu skolēniem (%)
 Lūdzu, novērtējiet, cik aptuveni procentu PAMATSKOLU (7.-9. klasi) pametušo skolēnu bija raksturīgi šādi mācību kavējumu iemesli?

10.-12. klašu skolēniem divi galvenie mācību kavējumu iemesli ir tie paši, kas jaunākajās klasēs – mācīšanās motivācijas trūkums un vecāku vienaldzīga un bezatbildīga attieksme pret skolas apmeklēšanu, taču trešais nozīmīgākais mācību kavējumu iemesls ir nepieciešamība strādāt un grūtības savienot darbu ar mācībām (skat. 1.2. attēlu).

Nākamie mācību kavējumu iemesli pēc to biežuma skolēnu vidū ir vecāku ilgstoša prombūtne, slimība, veselības problēmas un grūtības nokļūt uz skolu, bet pēdējie divi iemesli jau ir atzīmēti lielākoties raksturīgi tikai 0-20% skolēnu (81-83% respondentu atbilžu).

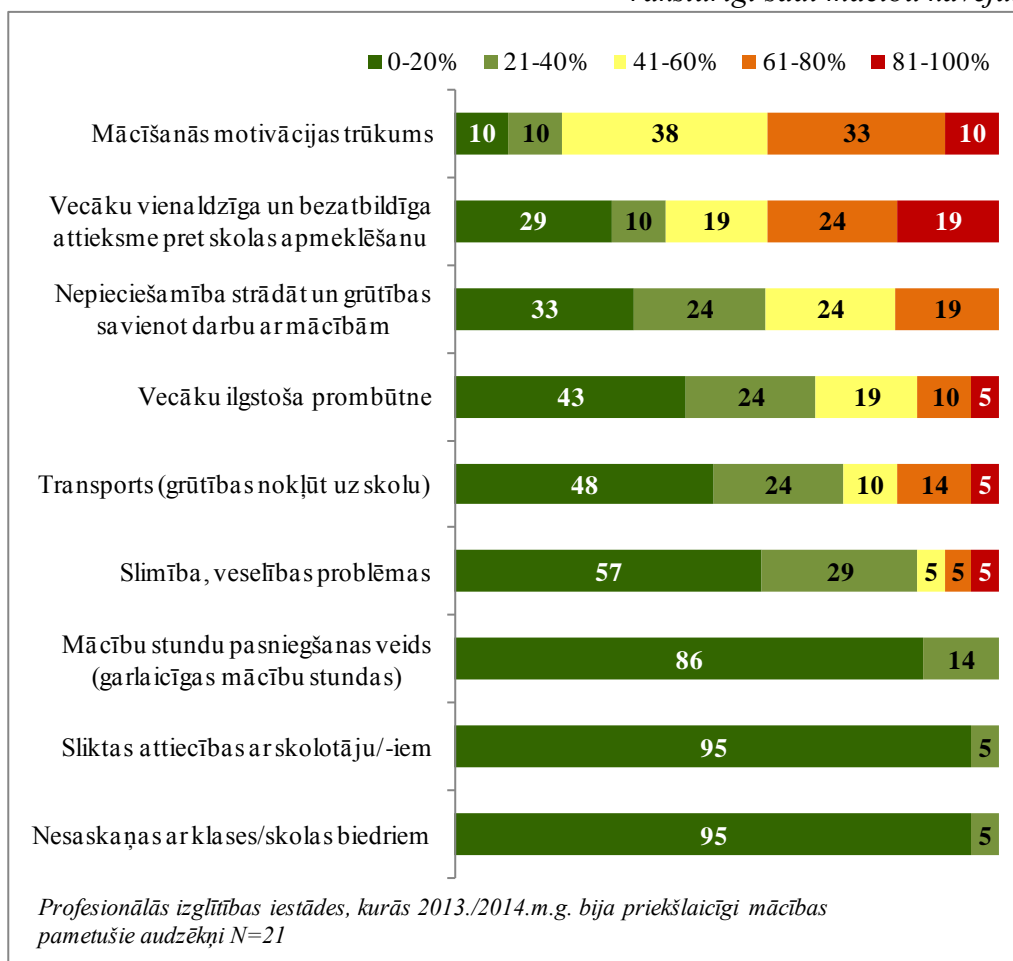
1.2. attēls. Mācību kavējumu iemeslu biežums 10.-12. klašu skolēniem (%)
 Lūdzu, novērtējiet, cik aptuveni procentu VIDUSSKOLU (10.-12. klasi) pametušo skolēnu bija raksturīgi šādi mācību kavējumu iemesli?

Profesionālo skolu audzēkņu mācību kavējumu iemesli skolas administrācijas vērtējumā ir līdzīgi 10.-12. klašu skolēniem raksturīgajiem mācību kavējumu iemesliem. Trīs nozīmīgākie mācību kavējumu iemesli pēc biežuma ir mācīšanās motivācijas trūkums, vecāku vienaldzīga un bezatbildīga attieksme pret skolas apmeklēšanu un nepieciešamība strādāt un grūtības savienot darbu ar mācībām (skat. 1.3. attēlu).

Salīdzinoši mazākai daļai audzēkņu administrācijas vērtējumā raksturīgi tādi mācību kavējumu iemesli kā nesaskaņas ar klases vai skolas biedriem, sliktas attiecības ar skolotājiem vai garlaicīgas mācību stundas.

1.3. attēls. Mācību kavējumu iemeslu biežums profesionālo skolu audzēkņiem (%)
 Lūdzu, novērtējiet, cik aptuveni procentu PROFESIONĀLO SKOLU pametušo audzēkņu bija raksturīgi šādi mācību kavējumu iemesli?

Kopumā visās klašu grupās galvenie mācību kavējumu iemesli ir līdzīgi. Galvenā atšķirība ir saistīta ar to, ka vecākajās klasēs un profesionālo skolu audzēkņiem nedaudz nozīmīgāks mācību kavējumu iemesls ir nepieciešamība strādāt un grūtības savienot darbu ar mācībām. 7.-9. klašu skolēniem salīdzinoši nozīmīgāki mācību kavējumu iemesli ir vecāku ilgstoša prombūtne un nesaskaņas ar klases vai skolas biedriem. Tomēr pirmie pamatiemesli mācību kavējumiem ir tie paši – mācīšanās motivācijas trūkums un vecāku vienaldzīga un bezatbildīga attieksme pret skolas apmeklēšanu.

2. Priekšlaicīgas mācību pamešanas riska faktori

Aptaujas anketā tika iekļauti iepriekšējos pētījumos un statistikas apkopojumos identificētie raksturīgākie riska faktori priekšlaicīgai mācību pārtraukšanai. Savā pieredzē vai novērojumos balstīto vērtējumu par riska faktoriem sniedza visas aptaujā piedalījušās izglītības iestādes. Kopumā respondenti novērtēja 14 dažādu riska faktoru nozīmīgumu pamatskolas (7.-9. klašu) skolēniem skalā no „pavisam nenozīmīgs” līdz „ļoti nozīmīgs” riska faktors un 16 riska faktoru nozīmīgumu vidusskolas (10.-12. klašu) skolēniem un profesionālo skolu audzēkņiem. Aptaujas īstenošanas tehniskais risinājums nodrošināja visu riska faktoru rotāciju. Tas nozīmē, ka respondentiem tie tika piedāvāti mainīgā (rotējošā) secībā, tādējādi novēršot iespēju, ka sarakstā minētajiem pirmajiem riska faktoriem tiek pievērsta lielāka uzmanība un nozīme nekā pārējiem.

Datu analīzē vispirms ir novērtēts kopējais riska faktora nozīmīgums, proti, cik liela daļa aptaujāto izglītības iestāžu katrā izglītības iestāžu grupā – pamatskolas, vidusskolas un ģimnāzijas, profesionālās skolas – to vērtējušas kā „ļoti nozīmīgu” riska faktoru. Tālākajā analīzē visi anketā piedāvātie riska faktori ir sadalīti piecās grupās (skat. 4 tabulu). Katrā risku grupā padziļināti ir analizēti sniegto atbilžu atšķirību nozīmīgums šādos griezumos: (i) ir/nav atbirušie skolēni 2013./2014. mācību gadā, (ii) skolas tips (pamatskola/vidusskola un ģimnāzija); (iii) skolas atrašanās vieta (republikas nozīmes pilsēta, cita pilsēta, novada centrs, cita apdzīvota vieta novadā); (iv) skolas atrašanās reģions (seši plānošanas reģioni); (v) skolas mācību valoda (latviešu; krievu; latviešu/krievu).

4. tabula. Priekšlaicīgas mācību pamešanas riska faktoru grupas

Riska faktoru grupa	Riska faktori
Ar mācību darbu saistītie riski	<ul style="list-style-type: none">• regulāri neattaisnoti mācību kavējumi• mācīšanās grūtības (zems sekmju līmenis)• neiesaistīšanās interešu izglītībā• vidējā izglītība nav obligāta (vidusskolas skolēnu un profesionālo skolu audzēkņu gadījumā)
Ekonomiskie riski	<ul style="list-style-type: none">• nepieciešamība savienot mācības ar darbu• zems ģimenes ienākumu un materiālais stāvoklis
Ar vecāku lomu un iesaisti saistītie riski	<ul style="list-style-type: none">• zems vecāku līdzdalības līmenis bērnu audzināšanā• viens vai abi vecāki emigrējuši uz ārzemēm
Sociālās vides un veselības riski	<ul style="list-style-type: none">• sociāli nelabvēlīga vide ārpus skolas• atkarības vielu (alkohols, tabaka, narkotikas u.tml.) lietošana• ilgstošas un/vai hroniskas veselības problēmas• agrīna grūtniecība• pilngadības vecuma sasniegšana (vidusskolas skolēnu un profesionālo skolu audzēkņu gadījumā)
Sociālo attiecību riski	<ul style="list-style-type: none">• sliktas attiecības ar vienaudžiem• nesaskaņas (konflikti) ar skolotājiem, skolas darbiniekiem• sliktas attiecības ģimenē

2.1. Riska faktoru vērtējums 13 – 15 gadus veciem skolēniem (7.-9. klase)

2.1. attēlā nozīmīguma secībā ir atspoguļoti priekšlaicīgas mācību pamešanas riska faktori **7.-9. klašu skolēniem**. No piedāvātajiem riska faktoriem par visnozīmīgākajiem skolu administrācijas pārstāvji uzskata (1) zems vecāku līdzdalības līmenis bērnu audzināšanā (65%), (2) regulāri neattaisnoti mācību kavējumi (61%), (3) atkarības vielu (alkohols, tabaka, narkotikas u.tml.) lietošana (47%).

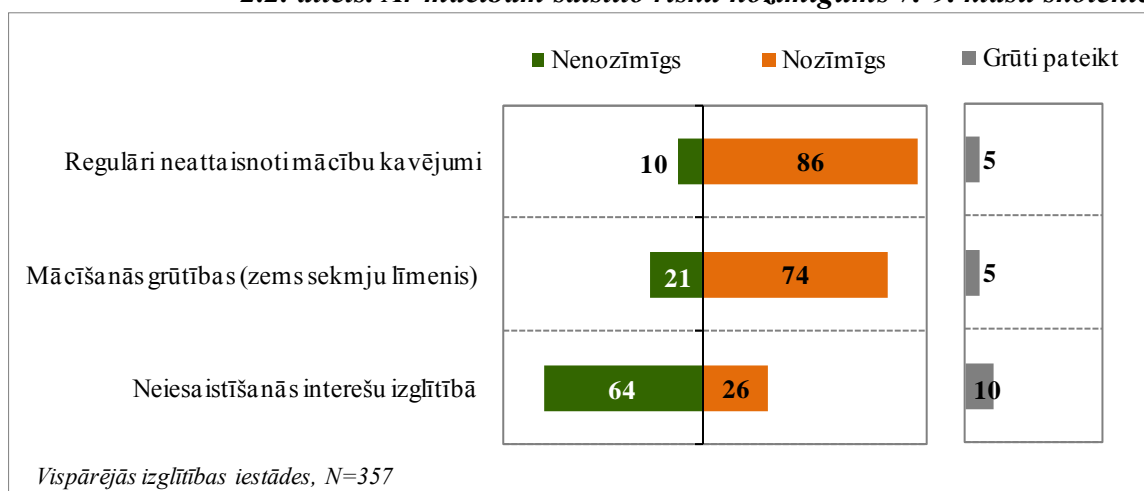
2.1. attēls. Priekšlaicīgas mācību pamešanas riska faktoru nozīmīgums 7.-9. klašu skolēniem (%). Atbildes „ļoti nozīmīgs”.

Ar mācību darbu saistītie riska faktori

Summējot atbilžu variantus „drīzāk nozīmīgs” un „ļoti nozīmīgs”, visnozīmīgākais priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas riska faktors ar mācību darbu saistīto risku grupā ir regulāri neattaisnoti mācību kavējumi – **86%** no aptaujātajiem pamatskolas administrāciju pārstāvjiem šo faktoru vērtējuši kā nozīmīgu (skat. 2.2. attēlu). Salīdzinoši biežāk šo risku kā nozīmīgu vērtējuši to skolu pārstāvji, kurās nav bijis atbīrušo skolēnu 7.-9. klašu grupā 2013./2014. mācību gadā (89% skolu, kurās nav bijuši atbīrušie; 73% skolu, kurās ir bijuši atbīrušie), Zemgales reģiona skolu pārstāvji (95%) un skolu ar latviešu mācību valodu pārstāvji (88%).

2.2. attēls. Ar mācībām saistīto risku nozīmīgums 7.-9. klašu skolēniem (%)

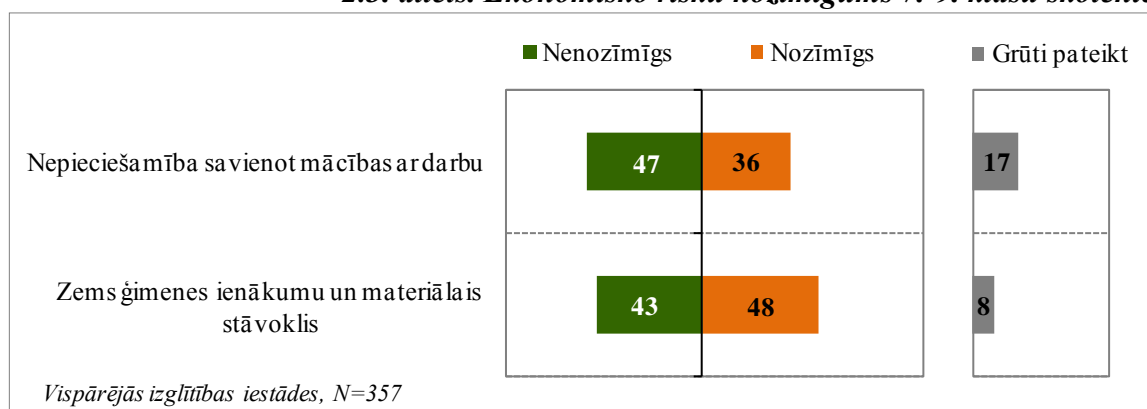
Nākamais ar mācībām saistītais riska faktors nozīmīguma ziņā ir mācīšanās grūtības (zems sekmju līmenis), kuru par drīzāk vai ļoti nozīmīgu atzinuši **74%** aptaujāto. Šo risku nozīmīguma ziņā zemāk ir vērtējuši skolu, kurās ir atbirušie skolēni, pārstāvji (62%), Latgales un Kurzemes reģiona skolu pārstāvji (atbilstoši 62% un 66%), kā arī skolas ar krievu mācību valodu (68%).

Mazāka nozīme ar mācībām saistīto risku grupā tiek piešķirta tam, vai skolēns ir bijis iesaistījies interešu izglītībā – **26%** skolu administrācijas pārstāvju uzskata, ka neiesaistīšanās interešu izglītībā ir nozīmīgs priekšlaicīgas mācību pamešanas riska faktors 7.-9. klašu skolēnu grupā. Jāpiebilst, ka šo riska faktoru respondentiem bija grūtāk novērtēt, par ko liecina salīdzinoši augstais atbilžu varianta „grūti pateikt” īpatsvars kopējā atbilžu sadalījumā. Salīdzinoši lielāku nozīmi šim riska faktoram piešķirušas skolas, kurās ir bijuši atbirušie skolēni, pamatskolas, skolas ar latviešu mācību valodu, lauku skolas un skolas, kuras atrodas Vidzemes reģionā.

Ekonomiskie riska faktori

Divi no kopumā piedāvātajiem 14 riska faktoriem ir saistīti ar finansiāliem un ekonomiskiem apsvērumiem – nepieciešamība savienot mācības ar darbu un zems ģimenes ienākumu un materiālais stāvoklis. Kopējais abu riska faktoru vērtējums ir atspoguļots 2.3. attēlā.

2.3. attēls. Ekonomisko risku nozīmīgums 7.-9. klašu skolēniem (%)

48% aptaujāto vispārīzglītojošo skolu par nozīmīgu atbiršanas risku atzinušas zemu ģimenes ienākumu un materiālo stāvokli, savukārt 43% uzskata, ka šis risks nav nozīmīgs (summētas atbildes „pavisam nenožīmīgs” un „drīzāk nenožīmīgs”). Šī riska faktora nozīmīguma izvērtējumā

jāņem vērā atbilžu atšķirības starp skolām, kurās 2013./2014. mācību gadā bija PMP skolēni un kurās šādu skolēnu nebija. Proti, skolas, kurās ir bijuši atbīrušie skolēni, šo faktoru vērtē kā nozīmīgāku – par ļoti vai drīzāk nozīmīgu to uzskata 53%, savukārt to skolu pārstāvju vidū, kuriem nav tiešas pieredzes ar PMP skolēniem, šis rādītājs ir 47%. Nozīmīgāks šis risks ir bijis pamatskolu pārstāvju vērtējumā. Reģionālā griezumā redzams, ka mazāk nozīmīgs šis risks ir Rīgas skolu gadījumā, kuru vidū 51% atzīmējuši, ka zemi ģimenes ienākumi un materiālais stāvoklis nav nozīmīgs PMP riska faktors.

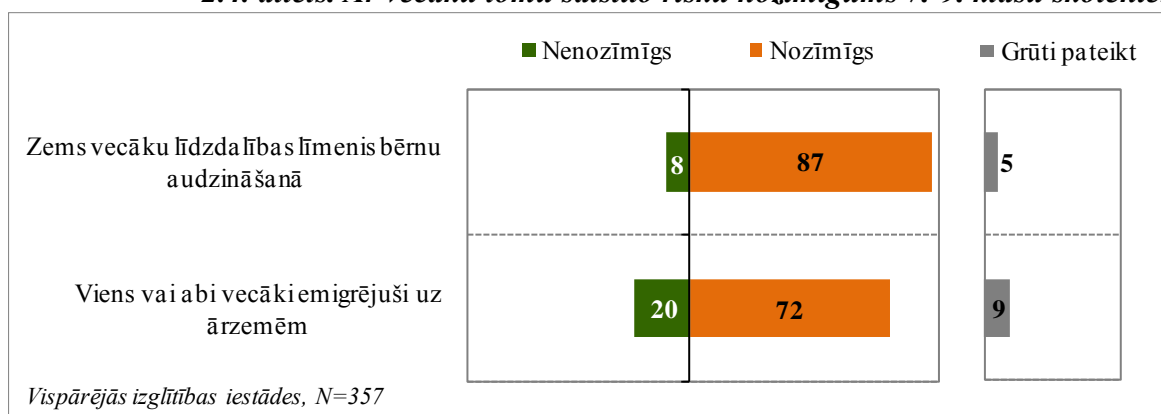
Interesanta aina atklājas, analizējot datus par šo riska faktoru pēc skolas mācību valodas. 52% skolu ar latviešu mācību valodu uzskata, ka zems ģimenes ekonomiskais stāvoklis ir nozīmīgs risks, kamēr skolu ar krievu mācību valodu vidū šis rādītājs ir 35%. Apgriezta aina ir atbilžu „drīzāk nenozīmīgs” un „pavisam nenozīmīgs” summārajā sadalījumā starp skolām ar latviešu un krievu mācību valodu. Proti, 57% skolu, kuras īsteno mazākumtautību izglītības programmas krievu valodā un bilingvāli, pārstāvji anketā norādījuši, ka zems vecāku ekonomiskais stāvoklis ir nenozīmīgs risks, bet skolu ar latviešu mācību valodu vidū šādu vērtējumu sniegušas 39% skolu.

Ņemot vērā 7.-9. klašu skolēnu vecumu un šīs vecuma grupas nodarbinātības iespēju ierobežojumus, aptaujas rezultāti likumsakarīgi rāda, ka risku, kas paredz nepieciešamību skolēniem savienot mācības ar darbu, par nozīmīgu ir atzinusi apmēram trešā daļa no visiem aptaujas dalībniekiem (**36%**). 17% respondentu bija grūtības sniegt konkrētu vērtējumu par šo riska faktoru. Biežāk šo risku kā nozīmīgu novērtējuši Rīgas skolu (49%) un citu republikas nozīmes pilsētu skolu pārstāvji (41%).

Ar vecāku lomu saistītie riska faktori

Viens no kopumā visaugstāk novērtētajiem PMP riska faktoriem ir zems vecāku līdzdalības līmenis bērnu audzināšanā – šo faktoru kā nozīmīgu 7.-9. klašu grupas skolēnu atbīršanas risku vērtējuši **87%** aptaujāto skolu pārstāvju (skat. 2.4. attēlu). Īpaši šo risku ir uzsvērušas tās skolas, kurām 2013./2014. mācību gadā nav bijusi pieredze ar atbīrušajiem skolēniem, – 91% no šīm skolām uzskata, ka nepietiekama vecāku iesaistīšanās bērnu audzināšanā ir drīzāk vai ļoti nozīmīgs PMP risks. Vienlaikus skolu, kurās ir bijuši atbīrušie skolēni 7.-9. klašu grupā, vidū šis rādītājs ir zemāks nekā caurmērā – 72%.

2.4. attēls. Ar vecāku lomu saistīto risku nozīmīgums 7.-9. klašu skolēniem (%)

Pēc skolas mācību valodas pazīmes skatoties, secināms, ka biežāk šo risku par nozīmīgu novērtējušas skolas ar latviešu mācību valodu (89%). Skolu ar krievu mācību valodu vidū šis rādītājs ir 76%. Šī rādītāja analīze pēc skolas atrašanās vietas liecina, ka nozīmīgāks šis riska faktors ir vietās ar zemāku urbanizācijas pakāpi. Reģionālā griezumā dati rāda, ka retāk zemu vecāku līdzdalību bērnu

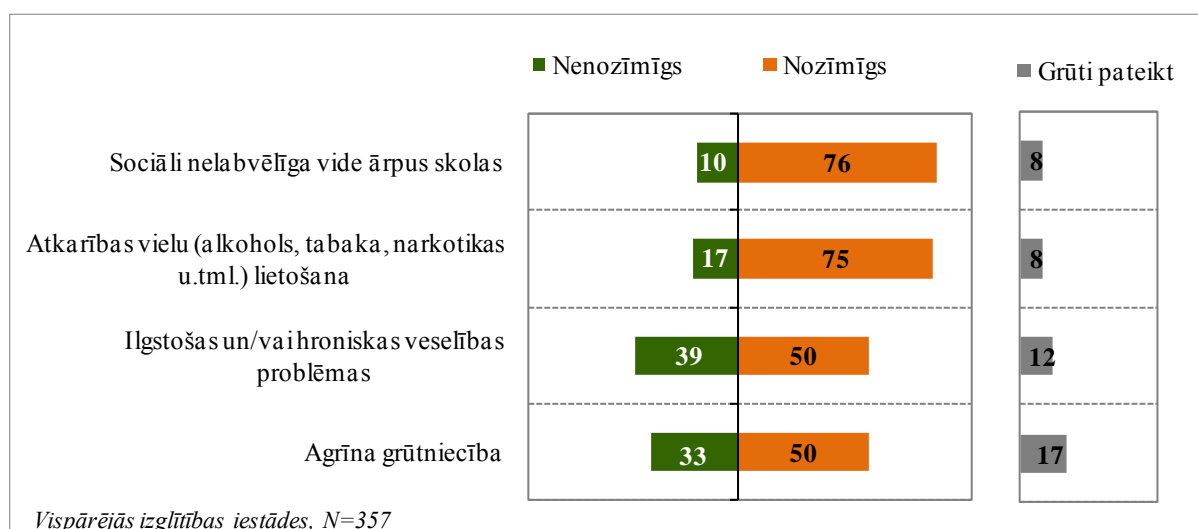
audzināšanā kā PMP risku atzīmējuši Latgales reģiona skolu pārstāvji, savukārt biežāk kā caurmērā – Vidzemes un Rīgas reģiona skolu pārstāvji.

72% vispārizglītojošo skolu pārstāvju kā nozīmīgu vērtējuši risku, kad viens vai abi skolēna vecāki ir emigrējuši uz ārzemēm. Biežāk kā nozīmīgu šo risku ir vērtējuši skolu ar krievu mācību valodu pārstāvji. Reģionālā griezumā starp lielāko daļu no reģioniem būtiskas atšķirības nepastāv, izņemot Latgales reģionu – šī reģiona vispārizglītojošās skolas vecāku emigrāciju retāk nekā caurmērā vērtējušas kā nozīmīgu (61%). Taču jāņem vērā, ka starp Latgales reģiona skolām 16% bija tādas kurām bija grūtības sniegt konkrētu šīs riska faktora nozīmīguma vērtējumu.

Sociālās vides un veselības problēmu riska faktori

Sociālās vides un veselības problēmu radīto risku grupā nozīmīgākie riski 7.-9. klašu grupā ir sociāli nelabvēlīga vide ārpus skolas un atkarības vielu (alkohola, tabakas, narkotiku u.tml.) lietošana – šos riskus kā nozīmīgus novērtējuši 76% un 75% aptaujāto vispārizglītojošo skolu pārstāvji (skat. 2.5. attēlu). Izvērtējot šo riska faktoru nozīmīgumu pēc dažādām pazīmēm, redzams, ka sociāli nelabvēlīga vide ārpus skolas biežāk kā nozīmīgs riska faktors minēts to skolu atbildēs, kurām nav bijuši atbīrušie skolēni 2013./2014. mācību gadā – ja skolās, kurās ir bijuši PMP skolēni, šis risks par nozīmīgu atzīts 61% gadījumu, tad skolās, kurās nav bijuši PMP skolēni, – 80% gadījumu. Biežāk šo faktoru kā nozīmīgu novērtējušas Kurzemes un Rīgas reģiona skolas (atbilstoši 87% un 84%), kā arī skolas ar latviešu mācību valodu (79%). Atkarības vielu lietošanu par nozīmīgu PMP risku biežāk atzinuši novada centru skolu pārstāvji, kā arī Vidzemes un Rīgas reģiona skolu pārstāvji.

2.5. attēls. Sociālās vides un veselības problēmu risku nozīmīgums 7.-9. klašu skolēniem (%)

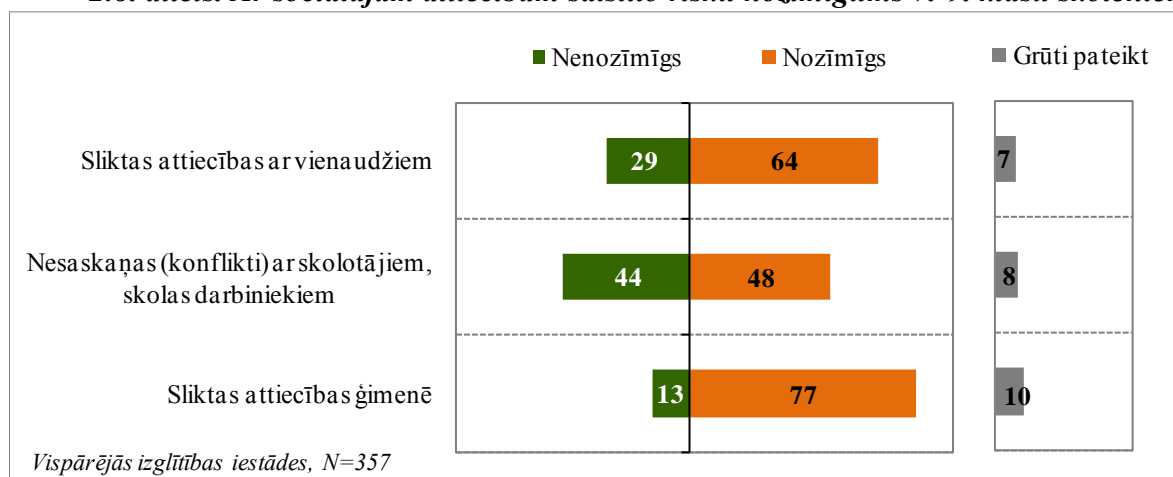

Otrus divus šīs riska faktoru grupas riskus respondenti vērtējuši vienādi – 50% respondentu norādījuši, ka, viņuprāt, nozīmīgi riska faktori ir ilgstošas un/vai hroniskas veselības problēmas un agrīna grūtniecība. Jāpiebilst, ka grūti novērtēt šo pēdējo divu riska faktoru nozīmīgumu bija atbilstoši 12% un 17% respondentu (skat. 2.5. attēlu). Analizējot datus pēc konkrētām pazīmēm, redzams, ka ilgstošas veselības problēmas biežāk kā nozīmīgu PMP risku vērtēja republikas nozīmes pilsētu skolas, īpaši Rīgas skolas (69%) un novada centru skolas. Savukārt agrīnas grūtniecības riska nozīmīgumu biežāk norādījušas skolas, kurām nav bijuši atbīrušie skolēni, pamatskolas, skolas ar latviešu mācību valodu, Vidzemes reģiona skolas.

Sociālo attiecību riska faktori

Atsevišķu PMP riska faktoru grupu veido ar skolēnu sociālajām attiecībām saistītie riski. Kopējie šīs risku grupas nozīmīguma vērtējumi ir redzami 2.6. attēlā. Visaugstākais nozīmīguma vērtējums šajā grupā ir faktoram „sliktas attiecības ģimenē”. Šo risku kā nozīmīgu vērtēja 77% respondentu un tikai 13% uzskatīja, ka šis risks ir nenozīmīgs.

2.6. attēls. Ar sociālajām attiecībām saistīto risku nozīmīgums 7.-9. klašu skolēniem (%)

64% aptaujāto atzīmējuši, ka nozīmīgs PMP riska faktors 7.-9. klašu skolēniem ir sliktas attiecības ar vienaudžiem, bet salīdzinoši mazāk nozīmīgs risks ir nesaskaņas (konflikti) ar skolotājiem, skolas darbiniekiem (48%). Biežāk kā nozīmīgus abus šos riskus vērtējuši pamatskolu pārstāvji. Reģionālā griezumā riska faktors, kas saistīts ar sliktām vienaudžu attiecībām, biežāk kā nozīmīgs minēts Rīgas skolu un Vidzemes reģiona skolu vidū (attiecīgi 75% un 68%). Zemgales reģiona skolas retāk nekā citu reģionu vispārējās izglītības iestādes atzīmējušas, ka nesaskaņas ar skolotājiem ir nozīmīgs riska faktors (39%).

Citi priekšlaicīgas mācību pamešanas riska faktori

Vispārīzglītojošo skolu administrācijas pārstāvji aptaujā ir minējuši vairākus PMP riska faktorus **7.-9. klašu skolēniem**, kas aptaujas anketā nav iekļauti. Visbiežāk kā risks priekšlaicīgai mācību pamešanai tiek minēts mācīšanās motivācijas trūkums, kas ir arī biežāk minētais mācību kavējuma iemesls. Skolu pārstāvji norāda, ka skolēniem nav motivācijas mācīties, jo „šobrīd arī labi izglītoti cilvēki, īpaši lauku apvidos, ir bez darba” vai tieši pretēji – „bez izglītības [var] saņemt lielāku atalgojumu kā ar izglītību”. Pēc respondentu domām, skolēniem nav motivācijas mācīties arī tādēļ, ka viņi „neredz perspektīvas Latvijā”.

Otrs biežāk minētais risks priekšlaicīgai mācību pamešanai ir vecāku sociālais portrets un ar to saistītā situācija ģimenē. Piemēram, vecāki ir mazizglītoti, nestrādā un ir pastāvīgi sociālā dienesta klienti, līdz ar to arī bērniem nav motivācijas sev izvēlēties citu dzīves modeli. Arī vecāku pārāk lielā aizņemtība darbā vai vecāku šķiršanās var veicināt priekšlaicīgu mācību pamešanu, jo bērni nesaņem vecāku uzmanību un atbalstu tad, kad tas ir viņiem nepieciešama.

Trešais biežāk minētais risks priekšlaicīgai mācību pamešanai ir pārprastas bērnu tiesības. Piemēram, skolēns šajā vecumā pats pieņem daudzus lēmumus, arī par to, vai viņam ir vai nav jāmācās. Ja viņš izlemj nemācīties, tad „nav robežu nekā nedarīšanai”, jo arī „vecāki nespēj ietekmēt savu bērnu”. Salīdzinoši bieži skolu administrācijas pārstāvji kā risku priekšlaicīgai mācību pamešanai minējuši arī bērnu vēlmi pašiem pelnīt un kļūt materiāli neatkarīgiem no vecākiem.

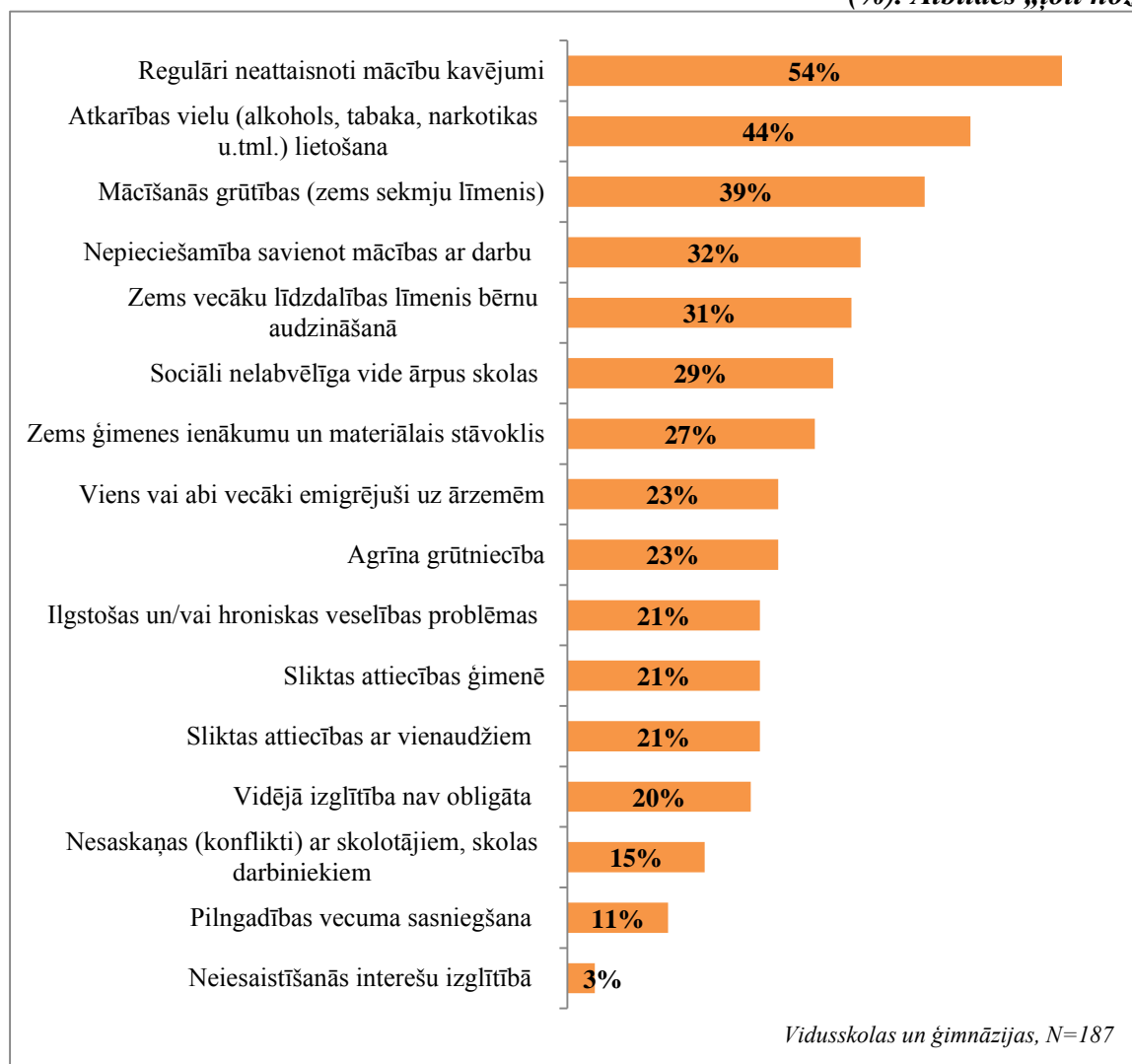
Vēl skolu administrācijas pārstāvji kā riska faktorus priekšlaicīgai mācību pamešanai 7.-9. klašu skolēniem minējuši: (1) atstumtības sajūtu klases kolektīvā; (2) nespēju iejusties klases kolektīvā pēc reemigrācijas; (3) skolēnu zemo pašvērtējumu un nespēju sevi identificēt ar vienaudžiem; (4) datoratkarību; (5) biežo dzīvesvietu un līdz ar to arī skolu maiņu; (6) pilngadības sasniegšanu; (7) psiholoģiskās problēmas, piemēram, bērnu nama bērniem.

2.2. Riska faktoru vērtējums 16 – 18 gadus veciem vidusskolas (10.-12. klase) skolēniem un profesionālo skolu audzēkņiem

2.2. nodaļā ir analizēti aptaujas rezultāti par priekšlaicīgas mācību pamešanas riskiem jauniešiem vecumā no 16 – 18 gadiem, aptverot gan vidusskolas līmeņa skolēnus (10.-12. klase), gan profesionālo skolu audzēkņus.

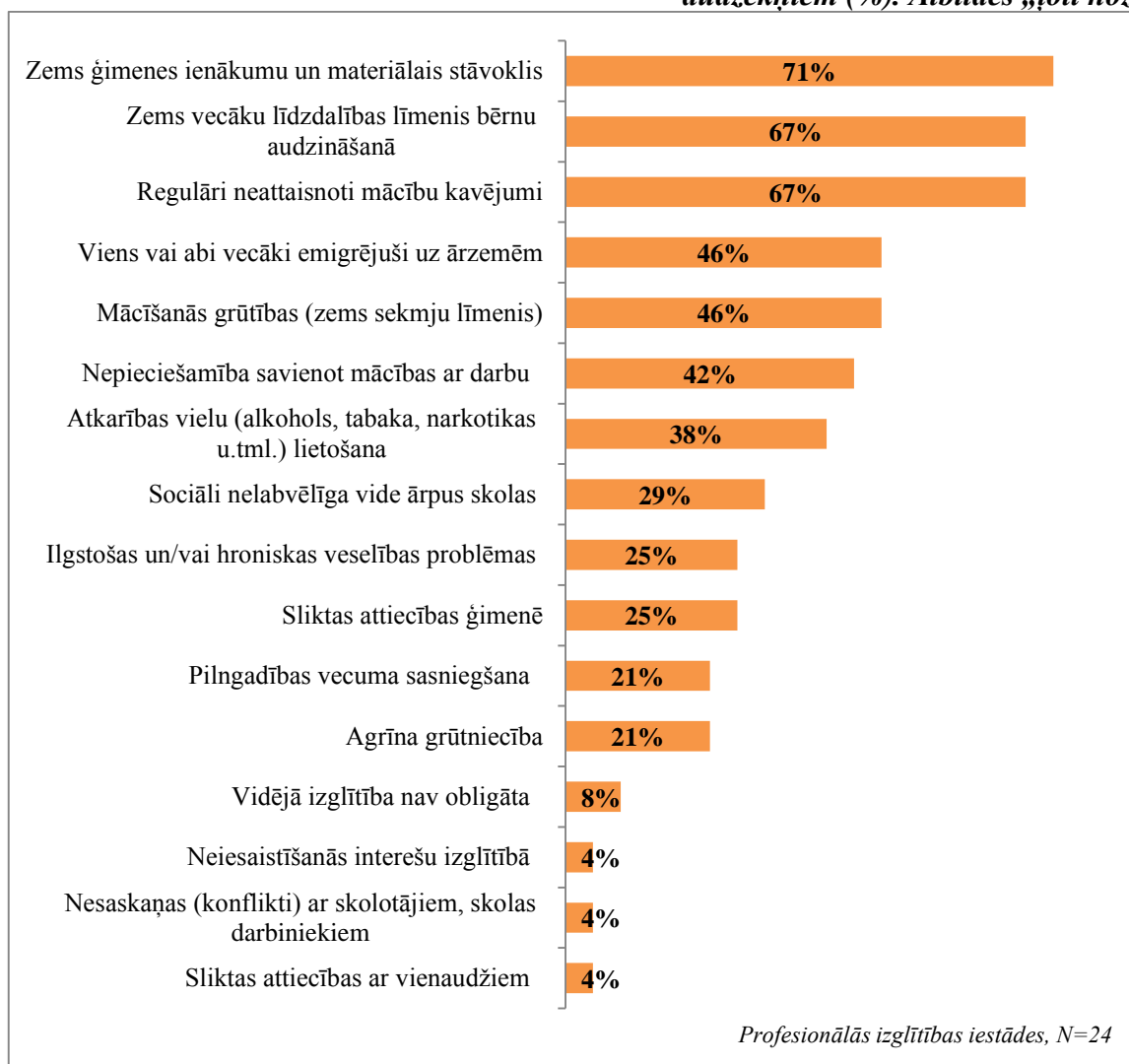
2.7. attēlā, ņemot vērā atbildes „ļoti nozīmīgs”, minēšanas biežuma secībā ir atspoguļoti priekšlaicīgas mācību pamešanas riska faktori **10.-12. klašu skolēniem**. No piedāvātajiem riska faktoriem par visnozīmīgākajiem skolu administrācijas pārstāvji uzskata (1) regulārus neattaisnotus mācību kavējumus (54%), (2) atkarības vielu (alkohols, tabaka, narkotikas u.tml.) lietošanu (44%), (3) mācīšanās grūtības (zems sekmju līmenis) (39%).

2.7. attēls. Priekšlaicīgas mācību pamešanas riska faktoru nozīmīgums 10.-12. klašu skolēniem (%). Atbildes „ļoti nozīmīgs”

2.8. attēlā, ņemot vērā atbildes „ļoti nozīmīgs”, ir atspoguļots profesionālās izglītības iestāžu pārstāvju sniegto atbilžu biežuma sadalījums par priekšlaicīgas mācību pamešanas riskiem **profesionālo skolu audzēkņiem**. Visbiežāk kā ļoti nozīmīgi vērtēti šādi riska faktori: (1) zems ģimenes ienākumu un materiālais stāvoklis (71%, N=17), (2) zems vecāku līdzdalības līmenis bērnu audzināšanā (67%, N=16), (3) regulāri neattaisnoti mācību kavējumi (67%, N=16). Nākamā riska faktoru grupa nozīmīguma ziņā ir vecāku emigrācija (46%, N=11), mācīšanās grūtības (46%, N=11) un nepieciešamība savienot mācības ar darbu (42%, N=10).

2.8. attēls. Priekšlaicīgas mācību pamešanas riska faktoru nozīmīgums profesionālo skolu audzēkņiem (%). Atbildes „ļoti nozīmīgs”

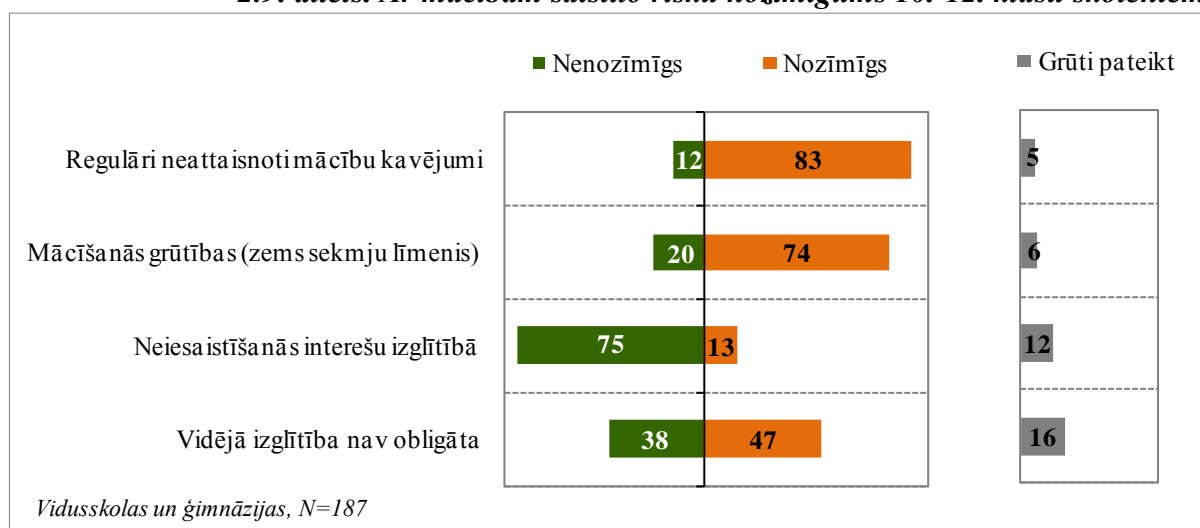

Līdzīgi kā pamatskolu gadījumā, arī vidusskolu un profesionālo skolu audzēkņu priekšlaicīgas mācību pamešanas riski tālākajā analizē ir sadalīti piecās grupās. Lai būtu vieglāk salīdzināt rezultātus starp vidusskolām un profesionālajām skolām, analizē ir izmantots atbilžu sadalījums procentu izteiksmē. Taču tā kā aptaujā atbildējušo profesionālo skolu skaits ir neliels (N=24), datu interpretācijā ir jāņem vērā arī konkrēto atbildi sniegušo skolu skaits (absolūtajos skaitļos), nevis tikai atbilžu procentuālais sadalījums.

Ar mācību darbu saistītie riska faktori

Summējot atbilžu variantus „drīzāk nozīmīgs” un „ļoti nozīmīgs”, visnozīmīgākais priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas riska faktors ar mācību darbu saistīto risku grupā **vidusskolās (10.-12. klašu grupā)** tāpat kā pamatskolās ir regulāri neattaisnoti mācību kavējumi – 83% no aptaujātajiem skolu administrāciju pārstāvjiem šo faktoru vērtējuši kā nozīmīgu (skat. 2.9. attēlu). Biežāk šo faktoru kā nozīmīgu novērtējušas lauku skolas (90%), skolas, kuras atrodas Zemgales reģionā (90%), retāk – Rīgas reģiona skolas (71%). Skolas, kurās 2013./2014. mācību gadā nav bijuši atbīrušie skolēni, ievērojami biežāk uzskata, ka mācību kavēšana ir nozīmīgs risks (89%), savukārt skolu, kurās ir šādi skolēni bijuši, vērtējumā šis faktors ir nozīmīgs 66% gadījumu.

2.9. attēls. Ar mācībām saistīto risku nozīmīgums 10.-12. klašu skolēniem (%)

Otrs biežāk minētais nozīmīgais riska faktors šajā grupā ir mācīšanās grūtības (zems sekmju līmenis), kuru norādījuši 74% aptaujāto skolu pārstāvju. Biežāk šo risku kā nozīmīgu vērtējušas lauku skolas (81%), retāk – skolas, kuras atrodas novada centros (64%). Reģionos biežāk atbildes „ļoti nozīmīgs” un „drīzāk nozīmīgs” riska faktors ir izvēlējušies Rīgas, kā arī Kurzemes un Zemgales reģiona skolu administrācija (atbilstoši 78%, 77% un 77%). Retāk nekā caurmērā šo risku kā drīzāk vai ļoti nozīmīgu ir vērtējušas Latgales reģiona vispārīzglītojošās skolas (65%).

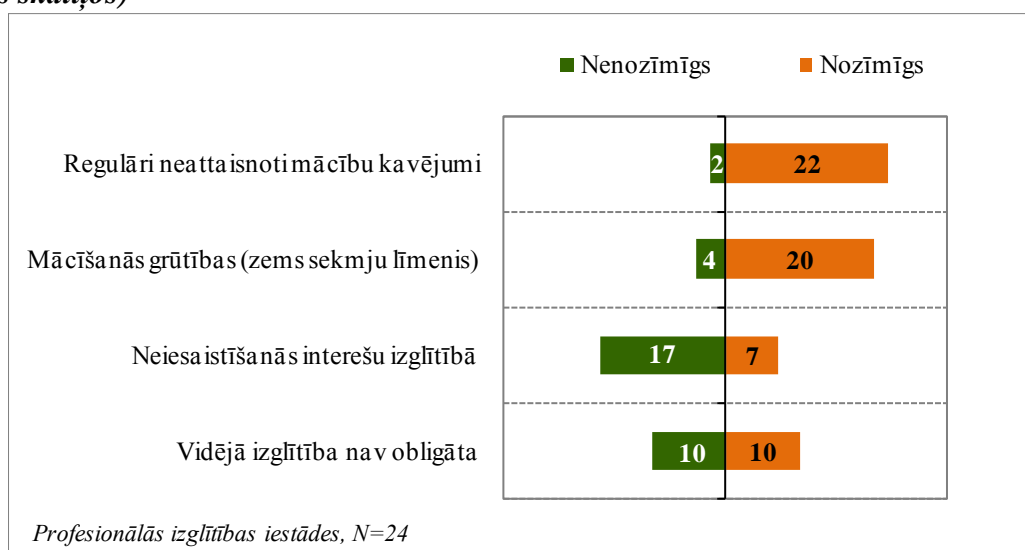
Vidusskolu un profesionālo skolu gadījumā šajā grupā tika iekļauts vēl viens faktors, kas var sekmēt priekšlaicīgu mācību pārtraukšanu, – proti, vidējā izglītība nav obligāta. Aptaujas dati rāda, ka gandrīz puse (47%) aptaujāto vidusskolu un ģimnāziju pārstāvji uzskata, ka šis risks ir nozīmīgs. Nedaudz augstāk nekā caurmērā šo risku ir novērtējušas skolas, kuras atrodas novada centros un citās apdzīvotās vietās (atbilstoši 53% un 52%), Rīgas plānošanas reģiona un Zemgales reģiona skolas (atbilstoši 53% un 55%), savukārt retāk nekā caurmērā šo riska faktoru kā nozīmīgu vērtējušas Kurzemes reģiona skolas.

Kā nenozīmīgs priekšlaicīgas mācību pamešanas riska faktors ir novērtēta vidusskolēnu neiesaistīšanās interešu izglītībā – 75% aptaujā atbildējušo vidusskolu un ģimnāziju šo riska faktoru vērtējušas kā drīzāk vai ļoti nenozīmīgu, savukārt 13% to vērtējušas kā drīzāk vai ļoti nozīmīgu. Biežāk kā nozīmīgu šo risku novērtējušas Vidzemes reģiona vispārējās izglītības iestādes (23%).

Atbilžu sadalījums ar mācībām saistīto risku grupā **profesionālo skolu vidū** ir līdzīgs vidusskolu vērtējumam. Arī profesionālo skolu pārstāvji kā nozīmīgus riskus ir vērtējuši regulārus neattaisnotus mācību kavējumus (92% jeb 22 skolas) un mācīšanās grūtības (83% – 20 skolas). To, ka Latvijā vidējā izglītība nav obligāta, kā nozīmīgu risku novērtējušas 42% atbildējušo profesionālo skolu (10 skolas), 4 skolām bija grūtības sniegt šī riska faktora nozīmīguma vērtējumu. Atšķirībā no vidusskolām

profesionālo skolu administrācija biežāk atzinusi kā nozīmīgu risku jauniešu neiesaistīšanos interešu izglītībā (29% – 17 skolas), lai gan kopumā šis risks ir vērtēts vairāk kā nenozīmīgs (skat. 2.10. attēlu).

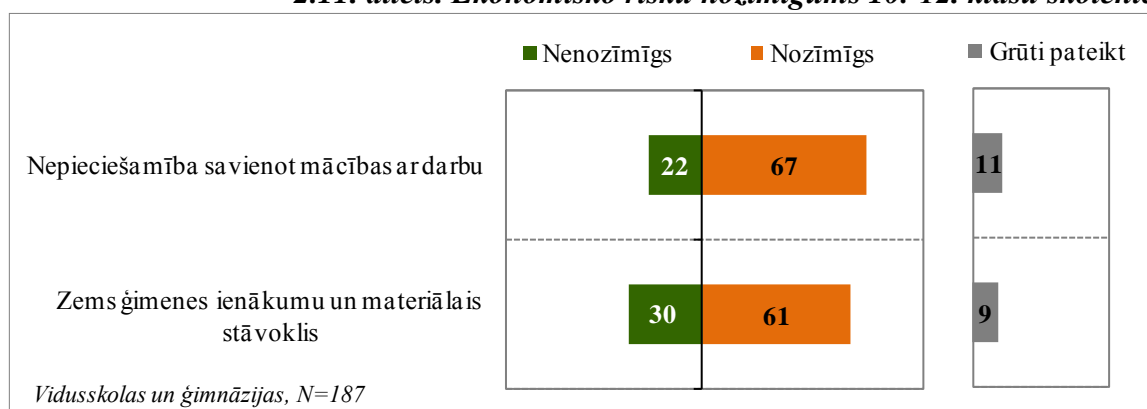
2.10. attēls. Ar mācībām saistīto risku nozīmīgums PROFESIONĀLO skolu audzēkņiem (absolūtos skaitļos)

Ekonomiskie riska faktori

Kopējais abu ar finansiāliem un ekonomiskiem apsvērumiem saistīto priekšlaicīgas mācību pamešanas riska faktoriem nozīmīguma vērtējums **10.-12. klašu skolēniem** ir redzams 2.11. attēlā. **67%** vidusskolu un ģimnāziju pārstāvji uzskata, ka nepieciešamība savienot mācības ar darbu 16-18 gadus veciem jauniešiem ir nozīmīgs risks priekšlaicīgai mācību pamešanai. Tā uzskata 74% no skolām, kurās ir bijuši atbīrušie skolēni, kamēr to skolu vidū, kurās šādu skolēnu iepriekšējā mācību gadā nav bijis, šis rādītājs ir 48%. Tāpat biežāk šo risku kā nozīmīgu vērtējušas skolas ar krievu mācību valodu (75%) salīdzinājumā ar skolām ar latviešu mācību valodu (62%). Reģionālā griezumā visvairāk atšķiras Vidzemes reģiona skolu vērtējums, kuras ievērojami retāk nekā caurmērā nepieciešamību savienot mācības ar darbu vērtējušas kā nozīmīgu priekšlaicīgas mācību pamešanas risku (36%).

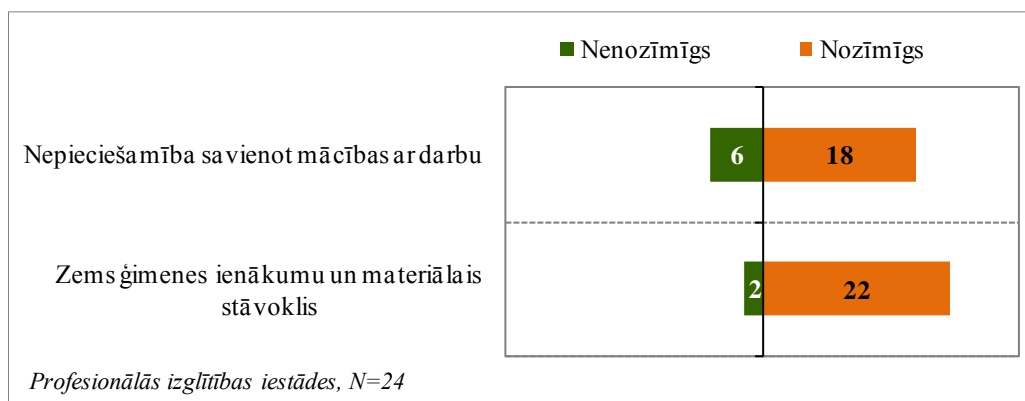
2.11. attēls. Ekonomisko risku nozīmīgums 10.-12. klašu skolēniem (%)

Otrs riska faktors ekonomisko risku grupā – zems ģimenes ienākumu un materiālais stāvoklis – kā nozīmīgs **10.-12. klašu skolēniem** atzīts **61%** gadījumu no visām aptaujātajām vidusskolām un ģimnāzijām. Biežāk šādu vērtējumu ir sniegušas lauku skolas (68%) un skolas, kuras atrodas Latgales reģionā (73%), kā arī skolas ar latviešu mācību valodu (64%) salīdzinājumā ar skolām, kuras īsteno mazākumtautību izglītības programmas krievu valodā un bilingvāli (55%).

Profesionālo skolu pārstāvju vērtējumā biežāk kā nozīmīgs priekšlaicīgas mācību pamešanas risks ir vērtēti zemi ģimenes ienākumi un materiālais stāvoklis (92% jeb 22 skolas), nedaudz mazāks skolu skaits (18) atzinušas nepieciešamību savienot mācības ar darbu (75% – 18 skolas) (skat. 2.12. attēlu).

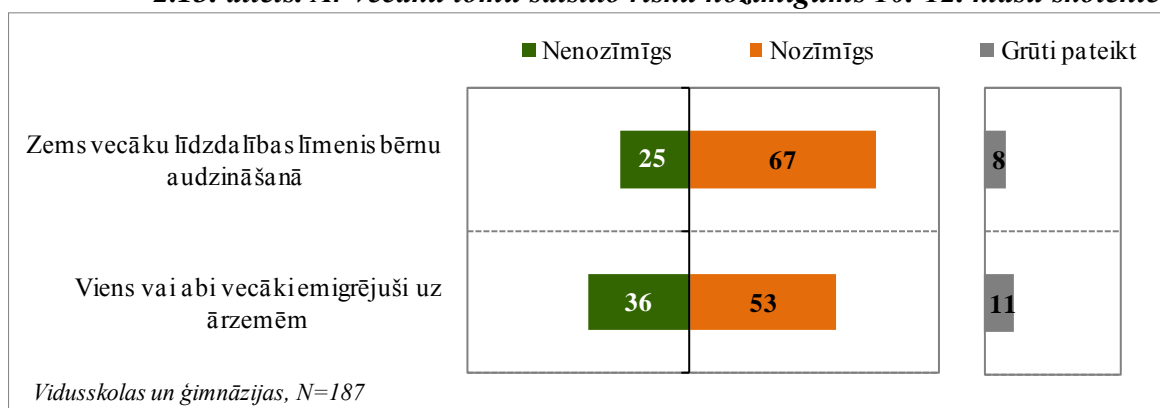
2.12. attēls. *Ekonomisko risku nozīmīgums PROFESIONĀLO skolu audzēkņiem (absolūtos skaitļos)*

Ar vecāku lomu saistītie riska faktori

Kopumā no visām vispārīzglītojošām skolām 67% uzskata, ka zems vecāku līdzdalības līmenis bērnu audzināšanā ir drīzāk vai ļoti nozīmīgs priekšlaicīgas mācību pamešanas riska faktors **10.-12. klašu** skolēniem (skat. 2.13. attēlu). Biežāk šo faktoru kā nozīmīgu vērtējušas skolas, kas atrodas citās apdzīvotās vietās (ne pilsētās) – 81%, savukārt retāk skolas, kuras atrodas novada centros (56%). Reģionos biežāk šo risku kā nozīmīgu vērtējusi Kurzemes un Vidzemes reģionu skolu administrācija, savukārt retāk – Rīgas plānošanas reģiona skolu vadība (57%).

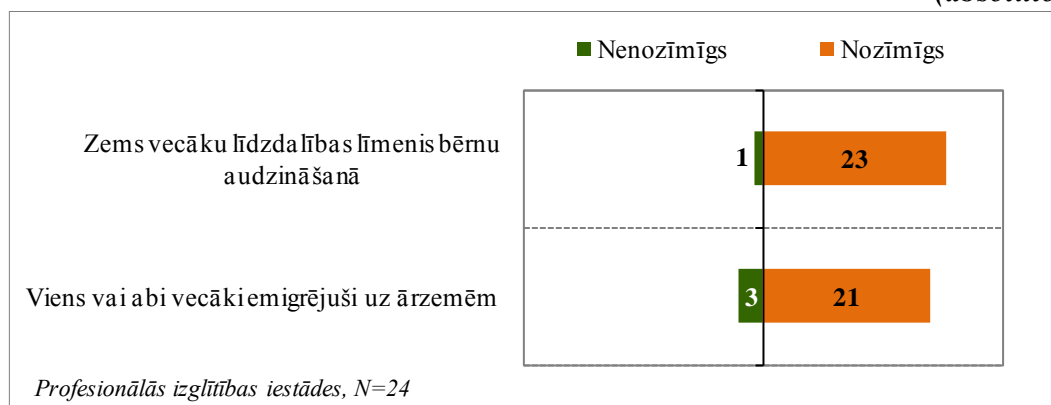
2.13. attēls. *Ar vecāku lomu saistīto risku nozīmīgums 10.-12. klašu skolēniem (%)*

Vecāku emigrācija (viens vai divi vecāki emigrējuši uz ārzemēm) kā nozīmīgs priekšlaicīgas mācību pamešanas riska faktors **vidusskolēniem** ir novērtēts 53% gadījumos no visām atbildējušām vidusskolām un ģimnāzijām. Retāk šo risku par nozīmīgu atzinušas skolas, kuras atrodas citās pilsētās (ne republikas nozīmes pilsētās vai novada centros) – 44%. Lauku skolu gadījumā šis rādītājs būtiski neatšķiras no kopējā vērtējuma, proti, 52% no skolām, kuras atrodas citās apdzīvotās vietās, sniegušas vērtējumu drīzāk vai ļoti nozīmīgs riska faktors. Reģionos vecāku emigrāciju par nozīmīgu risku atzinušas biežāk Kurzemes reģiona skolas (73%), nedaudz biežāk kā caurmērā arī Latgales reģiona skolas (53%). Savukārt retāk šis risks kā nozīmīgs šķiet Rīgas skolām, no kurām 44% izvēlējušās atbildes „drīzāk nozīmīgs” un „ļoti nozīmīgs” riska faktors.

Profesionālo skolu pārstāvju vidū abi ar vecāku lomu saistītie faktori nozīmīguma ziņā ir vērtēti augstu – **96%** respondentu (skaitliski tās ir 23 skolas no 24 atbildējušajām) uzskata, ka zems vecāku līdzdalības līmenis bērnu audzināšanā ir ļoti nozīmīgs vai drīzāk nozīmīgs riska faktors priekšlaicīgai mācību pamešanai. Viena vai abu vecāku emigrācija uz ārzemēm kā nozīmīgs risks ir vērtēta 21 no 24 gadījumiem (**87%**) profesionālo skolu vidū, kas ir būtiski biežāk nekā vispārējo skolu vērtējumā.

2.14. attēls. Ar vecāku lomu saistīto risku nozīmīgums PROFESIONĀLO skolu audzēkņiem (absolūtos skaitļos)

Sociālās vides un veselības problēmu riska faktori

Sociālās vides un veselības problēmu riska faktoru grupā **vidusskolu un ģimnāziju vērtējumā** visbiežāk kā nozīmīgs risks **10.-12. klašu skolēniem** ir vērtēta atkarības vielu (alkohola, tabakas, narkotiku u.tml.) lietošana (71%) (skat. 2.15. attēlu). Vairāk šī riska nozīmīgumu ir uzsvērušas skolas, kurās ir atbirušie skolēni (77%) salīdzinājumā ar skolām, kurās šādu skolēnu iepriekšējā mācību gadā nav bijis (52%). Atkarības vielu lietošanas risku nedaudz biežāk kā nozīmīgu novērtējušas republikas nozīmes pilsētu skolas (73%) un lauku skolas (cita apdzīvota vieta) (74%) salīdzinājumā ar novada centru un citu pilsētu skolām, kuru vidū šis rādītājs ir 67%. Reģionālā griezumā raugoties, augstāks šī riska nozīmīguma vērtējums ir bijis Rīgas skolām un Vidzemes reģiona skolām (atbilstoši 80% un 77%), retāk – Latgales reģiona skolām, kuru vidū 56% atzinušas atkarības vielu lietošanu par nozīmīgu PMP riska faktoru.

Otrs biežāk atzīmētais riska faktors ir sociāli nelabvēlīga vide ārpus skolas (62%). Biežāk šis faktors minēts kā nozīmīgs Vidzemes reģiona skolu atbildēs un skolu, kas atrodas citās apdzīvotās vietās (ne pilsētās) vērtējumos, savukārt retāk – novada centra skolu pārstāvju atbildēs (55%).

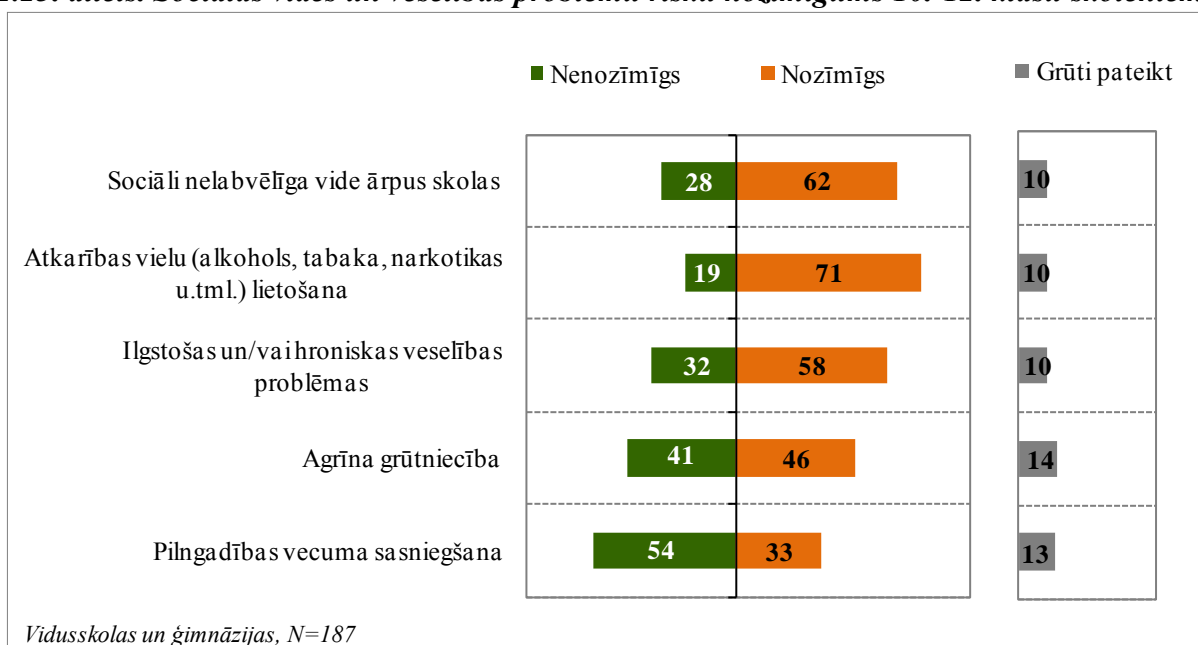
58% vispārizglītojošo skolu norādījušas, ka drīzāk vai ļoti nozīmīgs riska faktors vidusskolas klašu skolēnu atbiršanai ir ilgstošas un/vai hroniskas veselības problēmas, kas liedz regulāri apmeklēt skolu. Vairāk šo risku akcentējušas skolas, kurās nav atbirušo skolēnu (65%). Salīdzinājumam skolu vidū, kurās ir atbirušie skolēni, šis rādītājs ir 40%. Mazāk nozīmīgs šis riska faktors ir novada centru un citu pilsētu, izņemot republikas nozīmes pilsētas, skolu vērtējumā – attiecīgi par nozīmīgu to vērtējušas 47% novada centru skolas un 50% citu pilsētu skolas. Reģionos biežāk kā nozīmīgu veselības problēmu izraisītu mācību kavēšanu kā risku mācību pamešanai minējušas Rīgas pilsētas un Kurzemes reģiona skolas (attiecīgi 68% un 73%), retāk – Latgales reģiona skolas (44%).

Agrīnas grūtniecības riska nozīmīgumu biežāk norādījušas skolas, kurās nav atbirušo skolēnu (50%), nekā skolas, kurās ir atbirušie skolēni (34%), lielo pilsētu skolas (52%), īpaši Rīgas skolas (58%), kā arī skolas ar krievu mācību valodu (51%). Retāk nekā caurmērā šo risku kā nozīmīgu novērtējušas Latgales reģiona skolas (29%).

Pilngadības vecuma sasniegšana priekšlaicīgas mācību pamešanas kontekstā nozīmīgāka ir bijusi tieši skolām, kurām ir pieredze ar atbirušajiem skolēniem – kā drīzāk vai ļoti nozīmīgu šo risku vērtējušas 40% vispārējo skolu, kamēr skolas, kurās nav bijis atbirušo skolēnu 2013./2014. mācību gadā, šādu vērtējumu sniegušas 31% gadījumu. Biežāk šo risku kā nozīmīgu atzīmējušas citu pilsētu (ne republikas nozīmes pilsētu) un citu apdzīvotu vietu (lauku) skolas – atbilstoši 42% un 39%. Reģionālā griezumā šim riskam biežāk nozīme piešķirta Vidzemes reģionā (41%), retāk – Kurzemes reģionā (23%). Pēc skolas mācību valodas pazīmes skatoties, pilngadība kā mācību pamešanas risks biežāk kā nozīmīga vērtēta skolu ar krievu mācību valodu vidū (39%); salīdzinājumam skolās ar latviešu mācību valodu šis rādītājs ir 30%.

Atšķirībā no citām riska faktoru grupām sociālās vides un veselības problēmu radīto riska faktoru grupā salīdzinoši lielai daļai skolu (10%-14%) bija grūtības novērtēt šo risku nozīmīgumu.

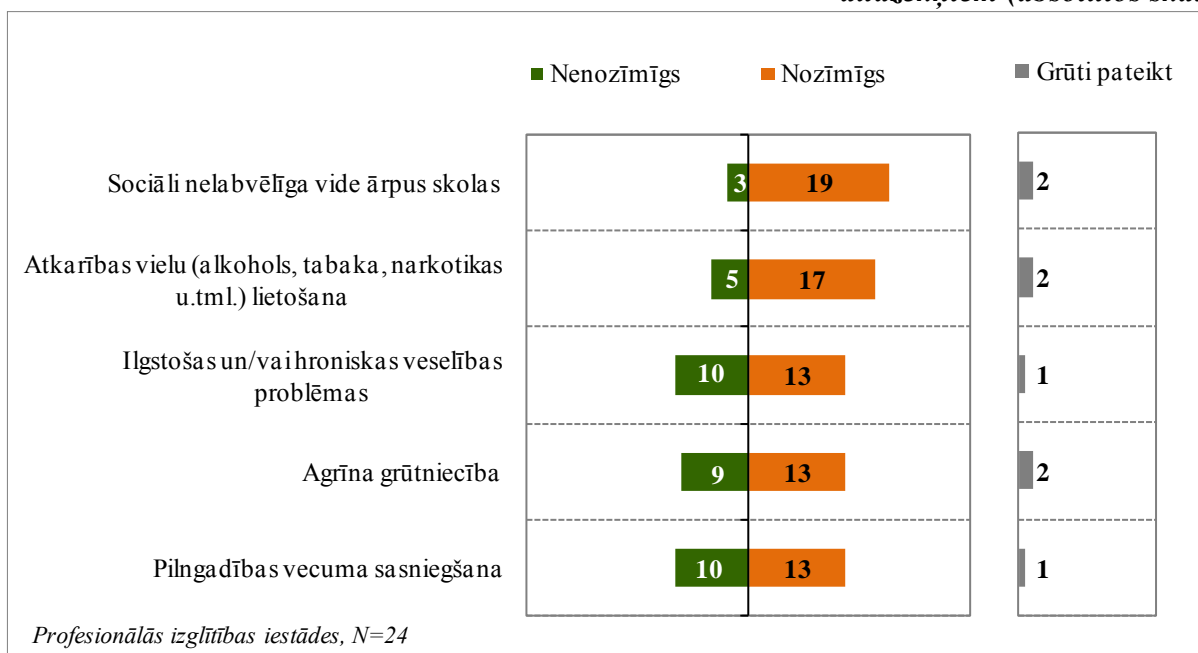
2.15. attēls. Sociālās vides un veselības problēmu risku nozīmīgums 10.-12. klašu skolēniem (%)

Profesionālās izglītības iestāžu vērtējumā šajā riska faktoru grupā visbiežāk kā nozīmīgs priekšlaicīgas mācību pamešanas risks novērtēta sociāli nelabvēlīga vide ārpus skolas (79% jeb 19 skolas), kam seko atkarības vielu lietošana (71% – 17 skolas) (skat. 2.16. attēlu).

Mazāka vienprātība ir vērojama par pārējiem trīs riska faktoriem šajā grupā, jo par tiem atbildes sadalās vienmērīgāk starp kategorijām „nozīmīgs” un „nenozīmīgs” riska faktors. Proti, ilgstošas un/vai hroniskas veselības problēmas par nozīmīgu risku mācību pamešanai vērtējušas 13 skolas, tikpat daudz skolu kā nozīmīgu vērtējušas agrīnas grūtniecības izraisīto risku un pilngadības vecuma sasniegšanu (procentuāli visos gadījumos tie ir 54% no aptaujā atbildējušajām profesionālās izglītības skolām).

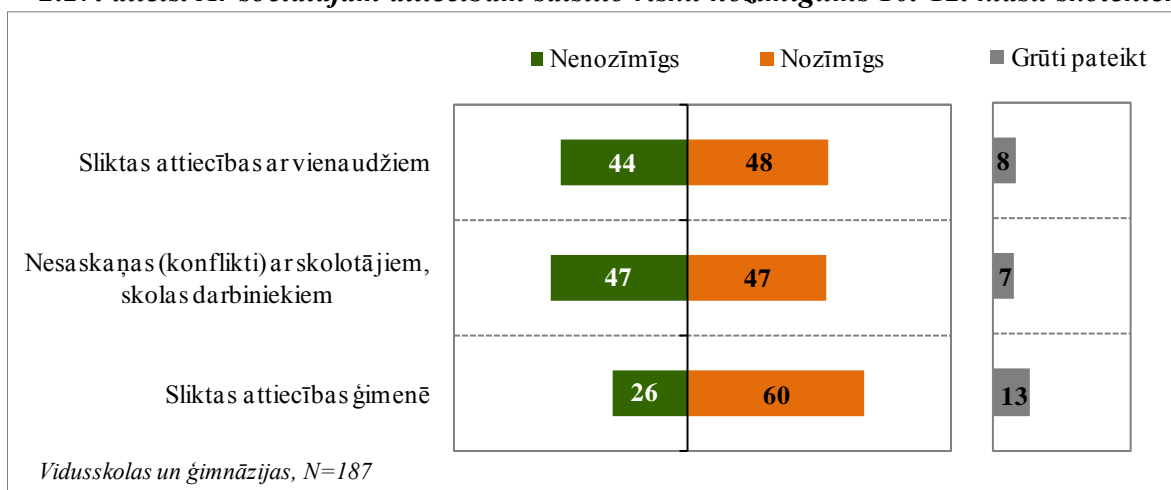
2.16. attēls. Sociālās vides un veselības problēmu risku nozīmīgums PROFESIONĀLO skolu audzēkņiem (absolūtos skaitļos)

Sociālo attiecību riska faktori

Sociālo attiecību radīto priekšlaicīgas mācību pamešanas risku grupā ietverti trīs dažādi riska faktori (skat. 2.17. attēlu). No tiem visbiežāk kā nozīmīgu vispārīzglītojošo skolu pārstāvji novērtējuši sliktas attiecības ģimenē (60%). Biežāk šādu vērtējumu snieguši lauku skolu pārstāvji (71%) un Vidzemes reģiona skolu administrācija, kā arī skolas ar latviešu mācību valodu (66%); salīdzinājumam skolās ar krievu mācību valodu šis rādītājs ir 53%. Retāk šis risks kā nozīmīgs novērtēts Rīgas skolu atbildēs (52%). Jāpiebilst, ka 13% respondentu bija grūtības novērtēt šī riska faktora nozīmīgumu.

2.17. attēls. Ar sociālajām attiecībām saistīto risku nozīmīgums 10.-12. klašu skolēniem (%)

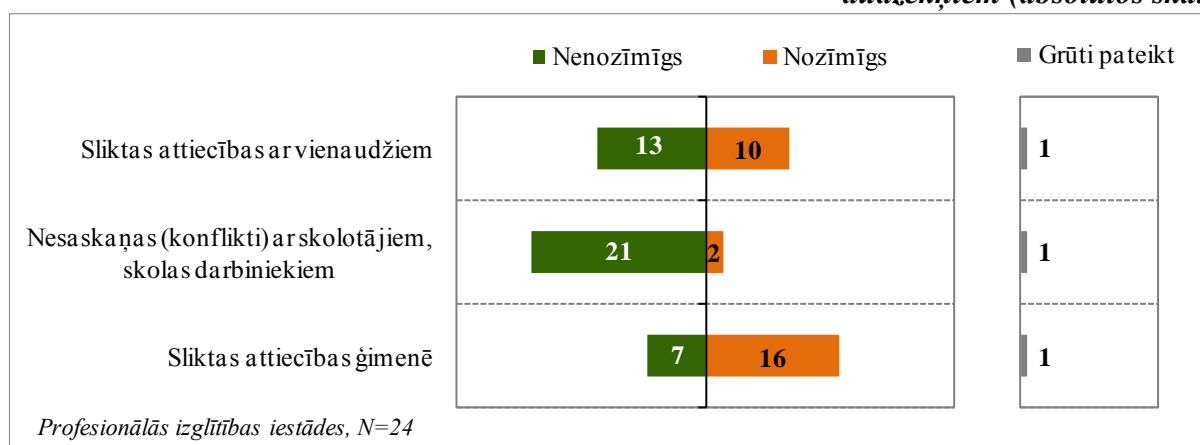
Sliktas attiecības ar vienaudžiem un nesaskaņas (konflikti) ar skolotājiem ir nozīmīgs riska faktors atbilstoši 48% un 47% aptaujāto vidusskolu un ģimnāziju vērtējumā. Apmēram tikpat liels daudzums aptaujāto uzskata, ka šie riski ir nenožīmīgi – attiecīgi 44% un 47% skolu tos novērtējušas kā drīzāk vai pavisam nenožīmīgus. Tas, ka sliktas attiecības ar vienaudžiem var mudināt 16-18 gadus vecus jauniešu pamest mācības (nozīmīgs risks), biežāk minēts skolu, kurās nav atbirušie skolēni, anketās

(54%, salīdzinājumam skolās, kurās ir atbīrušie, šis rādītājs ir 32%), kā arī Kurzemes un Vidzemes reģiona skolu atbildēs (abos gadījumos 59%).

Nesaskaņas (konflikti) ar skolotājiem un/vai skolas darbiniekiem kā nozīmīgs risks biežāk ir norādīts skolu, kurās nav bijuši atbīrušie skolēni iepriekšējā mācību gadā, anketās (55%). Skolas, kurām ir bijusi pieredze ar atbīrušajiem skolēniem, atbildes „drīzāk nozīmīgs” vai „ļoti nozīmīgs” risks ir atzīmējušas ievērojami retāk – 24% gadījumu. Tāpat zināmas atšķirības šī riska faktora vērtējumā vērojamas starp pilsētas un lauku skolām – skolas, kuras atrodas citās apdzīvotās vietās (ne pilsētās) 39% gadījumu atzinušas šo risku par nozīmīgu pretstatā republikas nozīmes pilsētu skolām (51%) un novada centru skolām (47%). Reģionos biežāk kā nozīmīgu šo riska faktoru novērtējušas Kurzemes un Vidzemes reģiona skolas (atbilstoši 54% un 55%), retāk – Rīgas reģiona un Latgales reģiona vispārējās izglītības iestādes (atbilstoši 39% un 38%).

Kā redzams 2.18. attēlā, **profesionālās izglītības iestāžu** vidū **67%** (16 skolas) respondentu atzīmējušas, ka sliktas attiecības audzēkņa ģimenē ir drīzāk vai ļoti nozīmīgs priekšlaicīgas mācību pamešanas risks. Pārējie divi riska faktori šajā grupā ir vairāk vērtēti kā nenozīmīgi. Sliktas attiecības ar vienaudžiem ir nozīmīgs riska faktors 42% respondentu (skaitliski tās ir 10 skolas) vērtējumā. Kā nenozīmīgs risks profesionālo skolu audzēkņiem priekšlaicīgi pamest mācības ir novērtētas nesaskaņas (konflikti) ar skolotājiem, skolas darbiniekiem – tikai 8% jeb divas skolas šo risku vērtējušas kā nozīmīgu.

2.18. attēls. Ar sociālajām attiecībām saistīto risku nozīmīgums PROFESIONĀLO skolu audzēkņiem (absolūtos skaitļos)

Citi priekšlaicīgas mācību pamešanas riska faktori

Skolu administrācijas pārstāvji minējuši vēl vairākus citus priekšlaicīgas mācību pamešanas riska faktorus vidusskolas **10.-12. klašu skolēniem** un **profesionālo skolu audzēkņiem**, kas aptaujas anketā nav iekļauti. Līdzīgi kā runājot par 7.-9. klašu skolēniem, skolu administrācijas pārstāvji visbiežāk kā riska faktoru priekšlaicīgai mācību pamešanai minējuši mācīšanās motivācijas trūkumu. Skolēniem nav motivācijas mācīties, jo viņi sabiedrībā redzēto piemēru dēļ neizprot nepieciešamību turpināt izglītības ieguves procesu – „*ārkārtīgi daudzas situācijas pierāda, ka bez vidējās izglītības var nopelnīt daudz vairāk nekā skolotājs ar savu augstāko izglītību*”. Savukārt skolēni no sociālā riska ģimenēm nav motivēti mācīties, jo neredz jēgu „*tiekties pēc kaut kā vairāk par sociālā riska ģimenes vajadzībām*”.

Salīdzinoši bieži skolu administrācijas pārstāvji kā risku priekšlaicīgai mācību pamešanai minējuši arī skolēnu vēlmi uzsākt savu personīgo dzīvi bez vecāku līdzdalības un sākt patstāvīgi strādāt/pelnīt, kas daļēji sasaucas ar anketā iekļauto riska faktoru – pilngadības vecuma sasniegšanu. Atsevišķi jānodala

arī anketās minētais riska faktors, kas saistīts ar izglītojamā dzīves vietas maiņu. Šajos gadījumos ir būtiski noskaidrot, vai skolēns turpina mācības citā izglītības iestādē. Ja mācības tiek turpinātas, tad skolēns nav uzskatāms par priekšlaicīgi mācības pametušu jauniešu.

Vēl skolu administrācijas pārstāvji kā PMP riska faktoros vidusskolas 10.-12. klašu skolēniem un profesionālo skolu audzēkņiem minējuši: (1) nepietiekamo pamatskolā iegūto zināšanu līmeni, kas traucē turpināt mācības; (2) sliktās valsts valodas zināšanas; (3) skolēnu neziņu un neizlēmību par saviem nākotnes plāniem; (4) vecāku šķiršanos; (5) profesionālo sportu; (6) nesakārtoto profesionālās izglītības sistēmu.

2.3. Riska faktoru nozīmīguma salīdzinājums dažādu izglītības iestāžu tipu starpā

Pētījuma rezultātu izklāsta noslēguma nodaļā ir sniegts galveno riska faktoru nozīmīguma salīdzinājums pamatskolu, vidusskolu un ģimnāziju, kā arī profesionālo skolu starpā (skat. 2.19. attēlu).

Kaut arī katrā izglītības iestāžu grupā pirmie trīs riska faktori, kuriem lielākais atbildējušo skaits ir sniedzis vērtējumu drīzāk vai ļoti nozīmīgs, atšķiras, visās grupās starp trīs biežāk minētajiem priekšlaicīgas mācību pamešanas riska faktoriem ir norādīti „**regulāri mācību kavējumi**” (7.-9. klase/pamatskola – 86%, 10.-12.klase/vidusskola – 83%, profesionālās skolas – 92%).

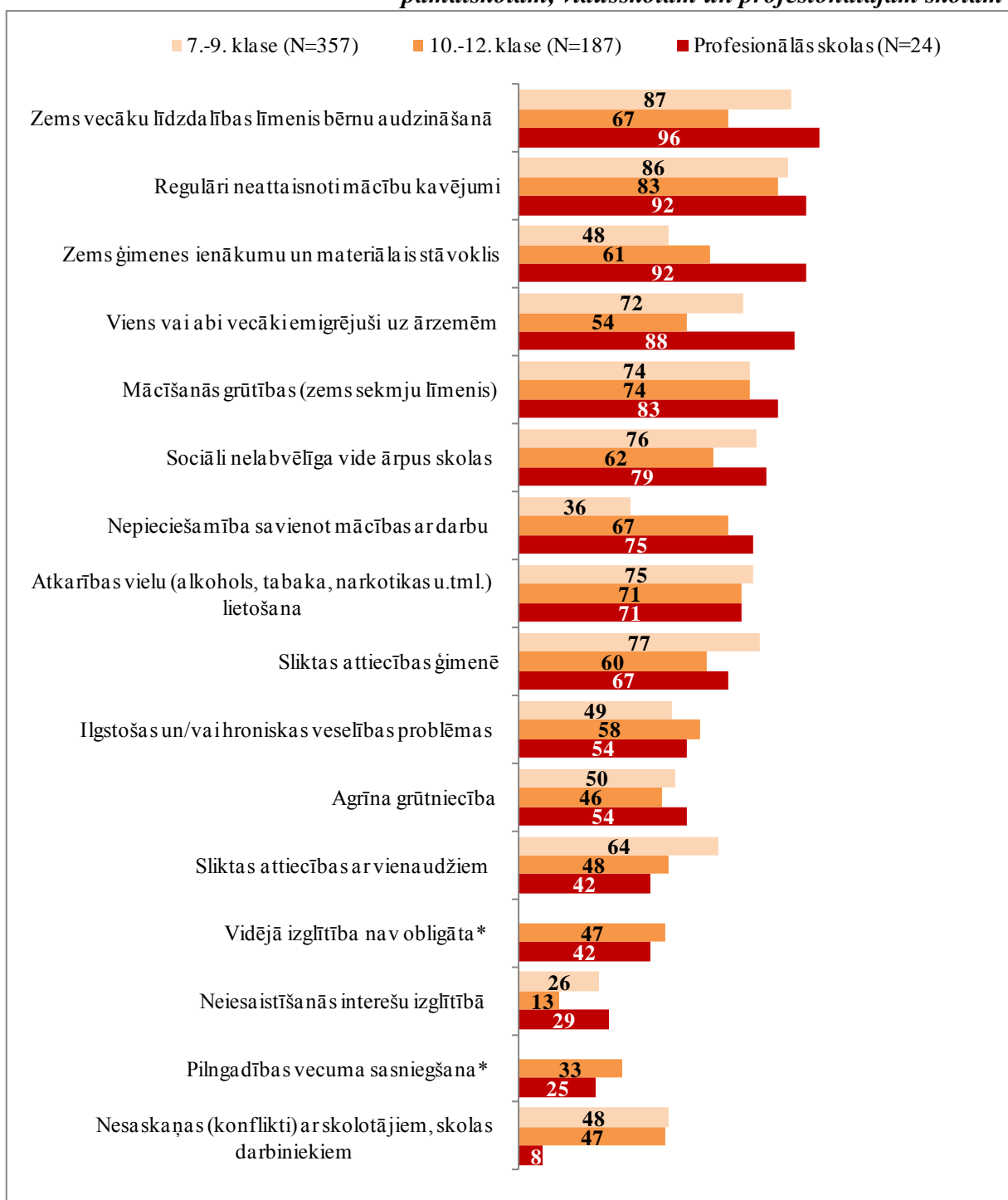
Pamatskolu vērtējumā 7.-9. klašu skolēniem risku priekšlaicīgi pamest mācības vairāk rada tādi faktori kā zems vecāku līdzdalības līmenis bērnu audzināšanā (86%), sliktas attiecības ģimenē (77%), nelabvēlīga vide ārpus skolas (76%), atkarības vielu lietošana (75%) un mācīšanās grūtības (74%).

Vidusskolu un ģimnāziju vērtējums par nozīmīgākajiem riskiem 10.-12. klašu skolēniem agrīni pamest mācības liecina, ka biežāk nozīmīgi riska faktori ir mācīšanās grūtības (74%), atkarības vielu lietošana (71%), zems vecāku līdzdalības līmenis bērnu audzināšanā (67%) un nepieciešamība savienot mācības ar darbu (67%).

Savukārt profesionālo skolu vērtējumā nozīmīgāki atbiršanas riska faktori ir zema vecāku līdzdalība bērnu audzināšanā (96%), zems vecāku ienākumu un materiālais stāvoklis (92%), vecāku ilgstoša prombūtne emigrācijas dēļ (88%) un mācīšanās grūtības (83%).

Priekšlaicīgas mācību pamešanas riski 13-18 gadu vecuma grupā ir kompleksi tādā nozīmē, ka katra atsevišķā skolēna vai audzēkņa gadījumā tie var veidot visdažādākās kombinācijas, kuru rezultātā jaunieši priekšlaicīgi pamet mācības. Saturiski izvērtējot visās skolu grupās biežāk minētos riska faktoros, jāsecina, ka tie vērtējami kā iemesli regulāriem mācību kavējumiem, kā rezultātā būtiski palielinās priekšlaicīgas mācību pamešanas risks. Visos izglītības līmeņos dominē riski, kas saistīti ar nepietiekamu vecāku iesaisti un kontroli pār bērnu izglītošanās procesu. Salīdzinoši liela nozīme tiek piešķirta arī skolēnu akadēmiskajām spējām un sasniegumiem, kas var būt gan sekas mācību kavējumiem, gan arī iemesls nenākt uz skolu, veidojot zināmu apburto loku. Savu lomu spēlē arī ekonomiskie faktori – zems ģimenes materiālais stāvoklis un nepieciešamība jauniešiem savienot mācības ar darbu. Kopumā mazāka nozīme ir piešķirta veselības problēmu izraisītajiem priekšlaicīgas mācību pamešanas riskiem un sociālo attiecību riskiem – sliktām jauniešu attiecībām ar vienaudžiem, vecākiem un pedagogiem.

2.19. attēls. Priekšlaicīgas mācību pamešanas riska faktoru nozīmīguma salīdzinājums starp pamatskolām, vidusskolām un profesionālajām skolām (%)

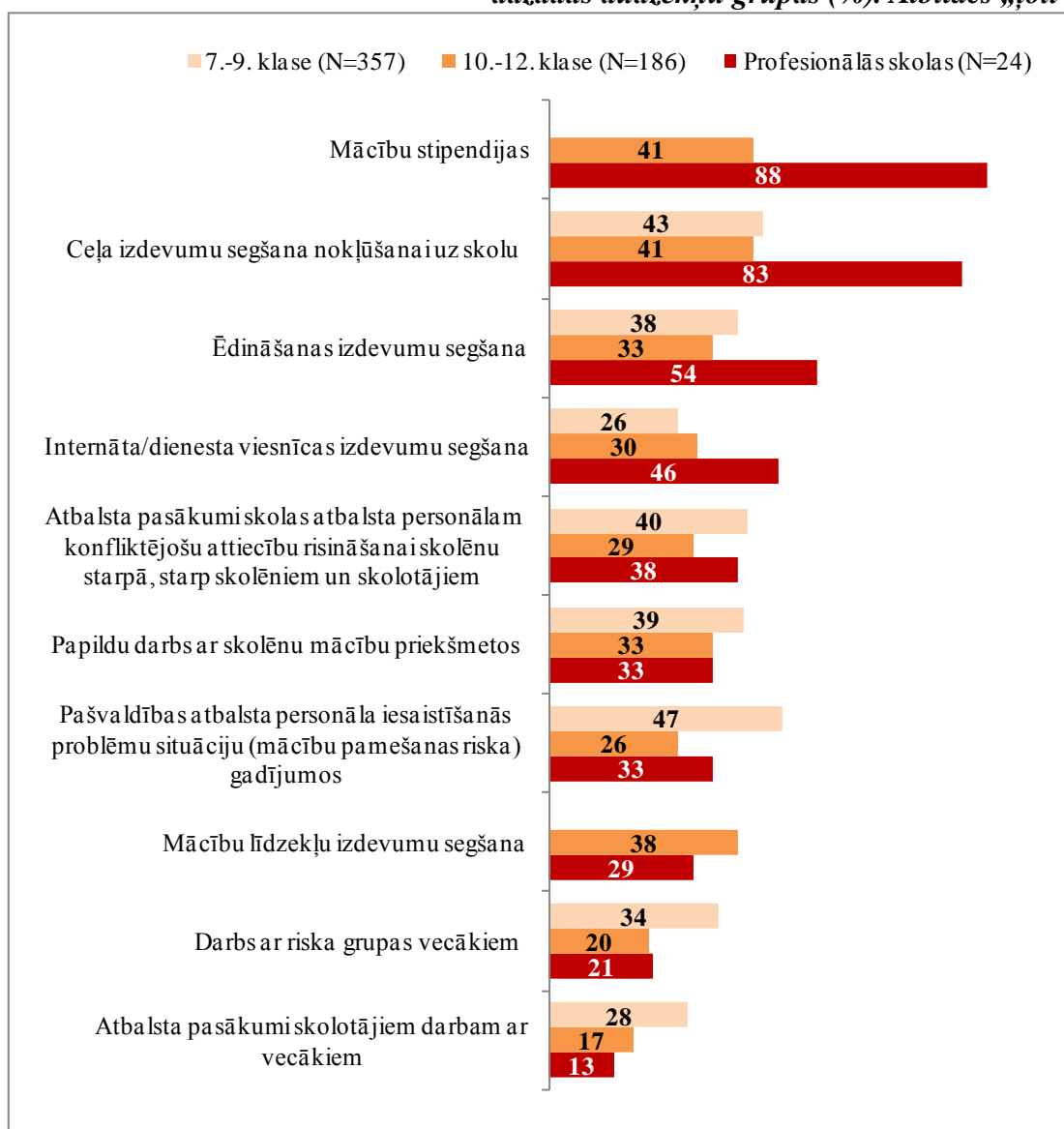
Piezīme: * riska faktori, kuru vērtējumu sniedza tikai vidusskolu, ģimnāziju un profesionālo skolu pārstāvji.

3. Atbalsta pasākumi priekšlaicīgas mācību pamešanas problēmas mazināšanai un novēršanai

Aptaujas anketā tika iekļauti iespējamie atbalsta pasākumi, kas varētu novērst priekšlaicīgu mācību pamešanu. Kopumā respondenti sniedza astoņu dažādu atbalsta pasākumu būtiskuma vērtējumu pamatskolas (7.-9. klašu) skolēniem skalā no „ļoti būtisks” līdz „nebūtisks” un desmit atbalsta pasākumu būtiskuma vērtējumu vidusskolas līmeņa (10.-12. klašu) skolēniem un profesionālo skolu audzēkņiem.

No piedāvātajiem atbalsta pasākumiem **7.-9. klašu skolēniem** par visbūtiskākajiem skolu administrācijas pārstāvji uzskata šādus pasākumus: (1) pašvaldības atbalsta personāla iesaistīšanās problēmu situāciju gadījumos; (2) ceļa izdevumu segšana nokļūšanai uz skolu; (3) atbalsta pasākumi skolas atbalsta personālam (psihologs, sociālais pedagogs u.c.) konfliktējošu attiecību risināšanai skolēnu starpā, starp skolēniem un skolotājiem (skat. 3.1. attēlu).

3.1. attēls. Atbalsta pasākumu būtiskuma vērtējums, lai novērstu priekšlaicīgu mācību pamešanu dažādās audzēkņu grupās (%). Atbildes „ļoti būtisks”

10.-12. klašu skolēniem par visbūtiskākajiem atbalsta pasākumiem, kas varētu novērst priekšlaicīgu mācību pamešanu, administrācijas pārstāvji uzskata šādus pasākumus: (1) mācību stipendijas; (2) ceļa izdevumu segšana nokļūšanai uz skolu; (3) mācību līdzekļu izdevumu segšana.

Savukārt **profesionālo skolu audzēkņiem** par visbūtiskākajiem atbalsta pasākumiem, kas varētu novērst priekšlaicīgu mācību pamešanu, skolu administrācijas pārstāvji uzskata: (1) mācību stipendijas; (2) ceļa izdevumu segšanu nokļūšanai uz skolu; (3) ēdināšanas izdevumu segšana.

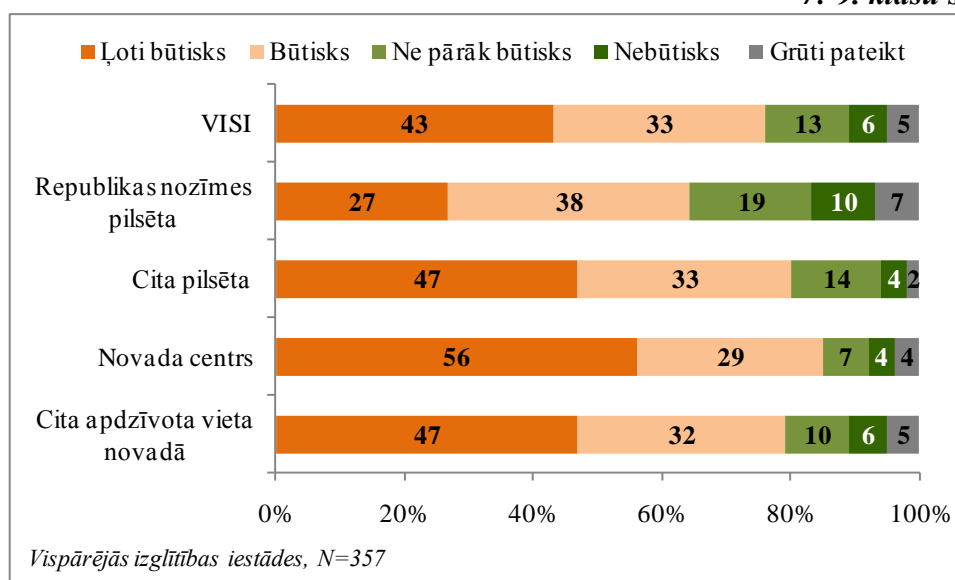
Kopumā dažādu atbalsta pasākumu būtiskuma vērtējums attiecībā uz atšķirīgām skolēnu/audzēkņu grupām nedaudz atšķiras, tomēr attiecībā uz visām grupām kā ļoti būtisks atbalsta pasākums tiek uzskatīta ceļa izdevumu segšana nokļūšanai uz skolu. Turpinājumā dažādo atbalsta pasākumu vērtējums ir raksturots detalizētāk.

3.1. Atbalsta pasākumu vērtējums 13 – 15 gadus veciem skolēniem (7.-9. klase)

Ceļa izdevumu segšana nokļūšanai uz skolu

43% vispārīgā izglītībā esošo skolu uzskata, ka ceļa izdevumu segšana nokļūšanai uz skolu ir ļoti būtisks atbalsta pasākums, lai novērstu priekšlaicīgu mācību pamešanu 7.-9. klašu skolēniem (skat. 3.2. attēlu). Salīdzinoši biežāk kā ļoti būtisks šis pasākums tiek vērtēts to skolu vidū, kas atrodas novada centros (56%), bet retāk par ļoti būtisku pasākumu to uzskata skolas, kas atrodas republikas nozīmes pilsētās (27%). Piemēram, Rīgas skolu vidū par būtisku šo pasākumu uzskata vien 25% skolu. Reģionos biežāk atbildi „ļoti būtisks” pasākums ir izvēlējušies Vidzemes un Zemgales reģiona skolu administrācija (atbilstoši 54% un 56%).

3.2. attēls. Atbalsta pasākuma „ceļa izdevumu segšana nokļūšanai uz skolu” būtiskuma vērtējums 7.-9. klašu skolēniem (%)

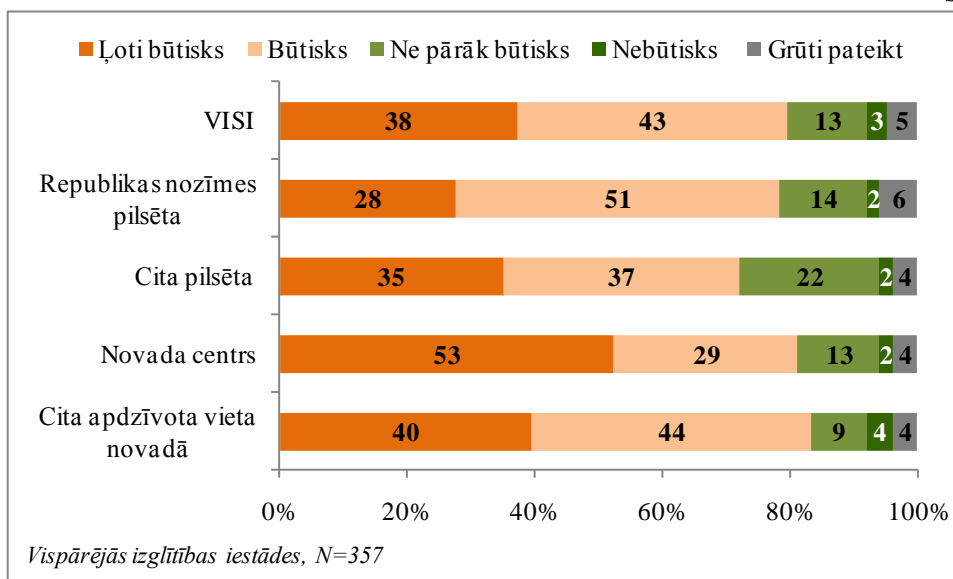

Ēdināšanas izdevumu segšana

Kopumā no visām vispārējās izglītības iestādēm **38%** uzskata, ka ēdināšanas izdevumu segšana ir ļoti būtisks atbalsta pasākums, lai novērstu priekšlaicīgu mācību pamešanu 7.-9. klašu skolēniem (skat. 3.3. attēlu). Salīdzinoši nedaudz biežāk kā ļoti būtisku šo pasākumu atzīmē skolu pārstāvji, kur ir atbirušie skolēni (42%) un pamatskolas (40%). Skolas atrašanās vieta ir būtisks aspekts arī šī jautājuma atbildēs: skolās, kas atrodas republikas nozīmes pilsētās, ļoti būtisks tas šķiet 28% skolu, bet novada

centru skolām – 53% (Rīgā – tikai 21%). Reģionos biežāk atbildi „ļoti būtisks” pasākums ir izvēlējusies Vidzemes un Zemgales reģiona skolu administrācija (atbilstoši 47% un 46%).

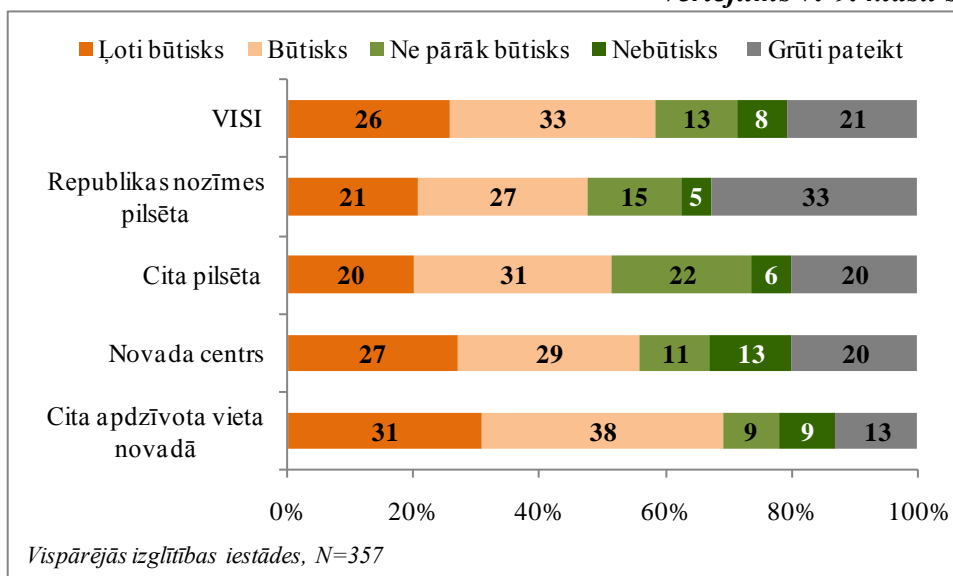
3.3. attēls. Atbalsta pasākuma „ēdināšanas izdevumu segšana” būtiskuma vērtējums 7.-9. klašu skolēniem (%)

Internāta vai dienesta viesnīcas izdevumu segšana

26% vispārizglītojošo skolu uzskata, ka internāta/dienesta viesnīcas izdevumu segšana ir ļoti būtisks atbalsta pasākums, lai novērstu priekšslaicīgu mācību pamešanu 7.-9. klašu skolēniem (skat. 3.4. attēlu). Salīdzinoši biežāk kā ļoti būtisks šis pasākums tiek vērtēts to skolu vidū, kas atrodas ārpus pilsētām (31%), Vidzemes, Zemgales un Latgales reģiona skolu administrācijas pārstāvju vidū (atbilstoši 36%, 32% un 32%).

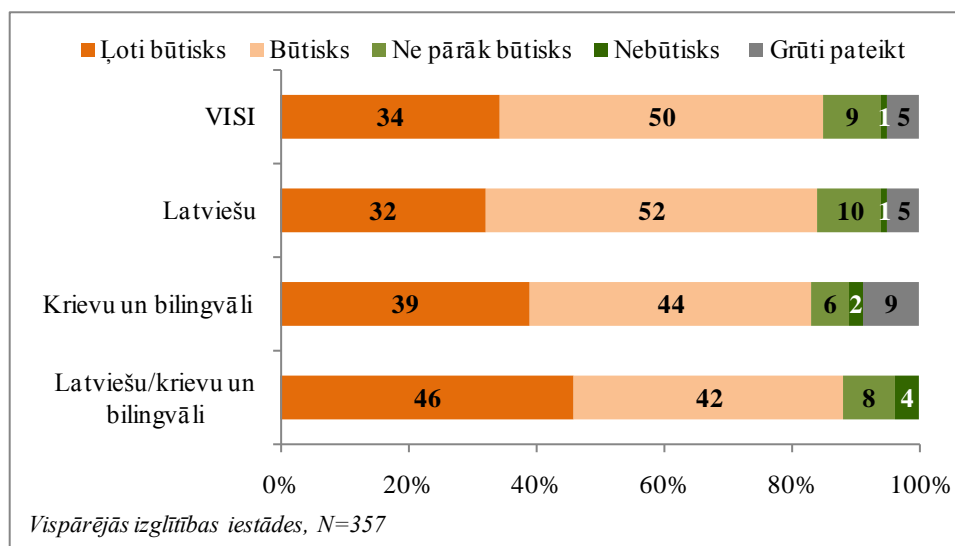
3.4. attēls. Atbalsta pasākuma „internāta vai dienesta viesnīcas izdevumu segšana” būtiskuma vērtējums 7.-9. klašu skolēniem (%)

Atbalsta pasākumi riska grupas vecākiem

34% vispārizglītojošo skolu uzskata, ka atbalsta pasākumi riska grupas vecākiem ir ļoti būtisks atbalsta pasākums, lai novērstu priekšlaicīgu mācību pamešanu 7.-9. klašu skolēniem (skat. 3.5. attēlu). Salīdzinoši nedaudz biežāk kā ļoti būtisku šo pasākumu atzīmē pamatskolu pārstāvji (37%), Rīgas un Zemgales skolu pārstāvji (abās skolu grupās – 39%), kā arī skolas, kurās tiek īstenotas mazākumtautību izglītības programmas.

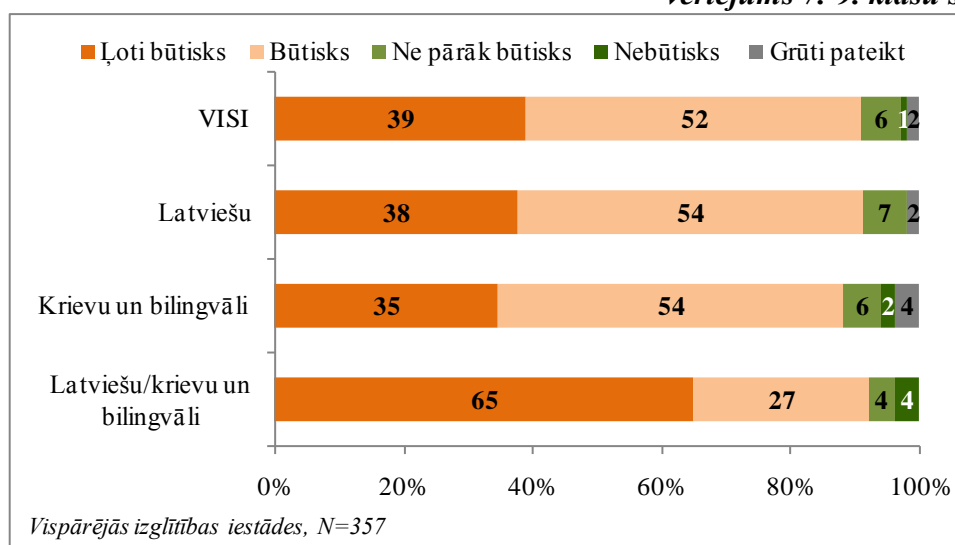
3.5. attēls. Atbalsta pasākumu riska grupas vecākiem būtiskuma vērtējums 7.-9. klašu skolēniem (%)

Papildu darbs ar skolēnu mācību priekšmetos

39% vispārizglītojošo skolu uzskata, ka papildu darbs ar skolēnu mācību priekšmetos ir ļoti būtisks atbalsta pasākums, lai novērstu priekšlaicīgu mācību pamešanu 7.-9. klašu skolēniem (skat. 3.6. attēlu). Biežāk kā ļoti būtisku šo pasākumu atzīmē izglītības iestādes, kuras piedāvā bilingvālo izglītību.

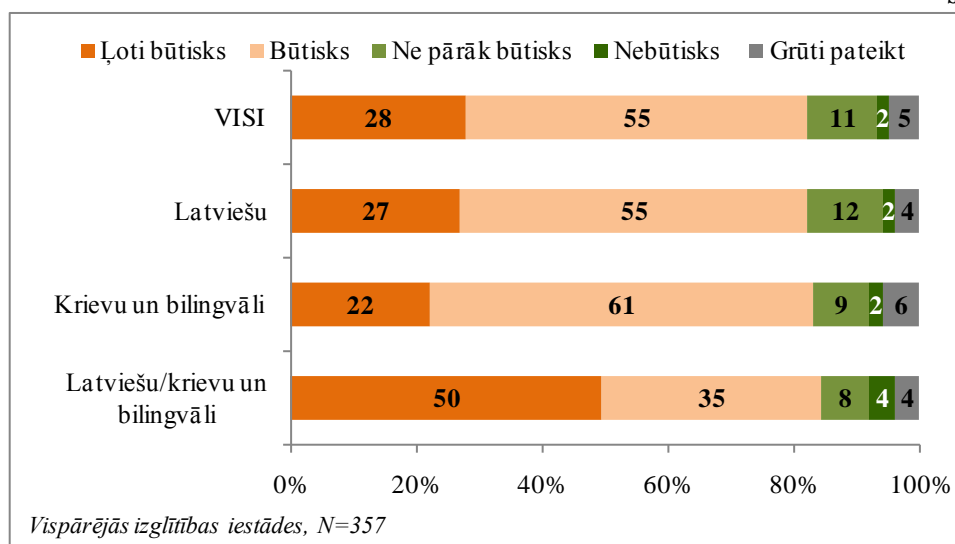
3.6. attēls. Atbalsta pasākuma „papildu darbs ar skolēnu mācību priekšmetos” būtiskuma vērtējums 7.-9. klašu skolēniem (%)

Atbalsta pasākumi skolotājiem darbam ar vecākiem

28% vispārizglītojošo skolu uzskata, ka atbalsta pasākumi skolotājiem darbam ar vecākiem ir ļoti būtisks atbalsta pasākums, lai novērstu priekšlaicīgu mācību pamešanu 7.-9. klašu skolēniem (skat. 3.7. attēlu). Biežāk kā ļoti būtisku šo pasākumu atzīmē skolas, kuras piedāvā bilingvālo izglītību.

3.7. attēls. Atbalsta pasākumu skolotājiem darbam ar vecākiem būtiskuma vērtējums 7.-9. klašu skolēniem (%)

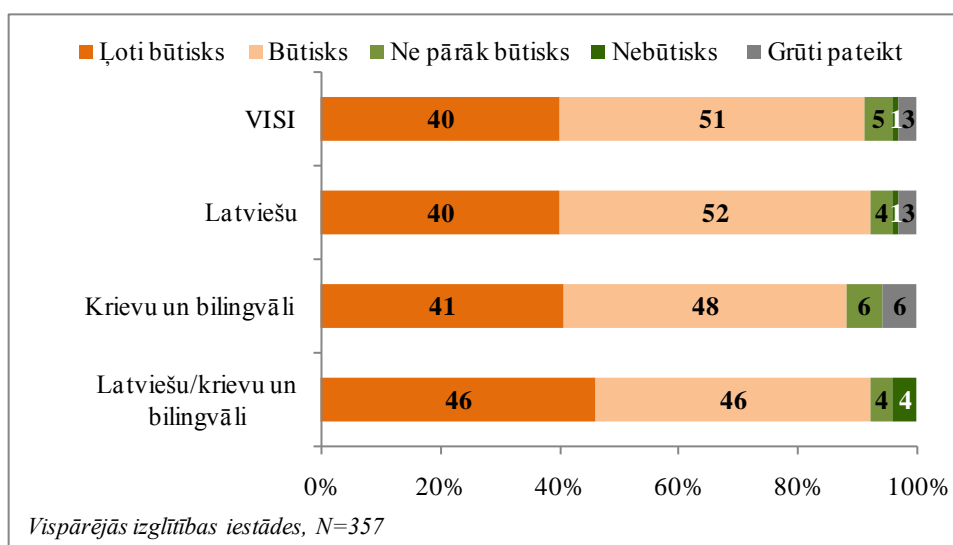

Atbalsta pasākumi skolas atbalsta personālam (psihologs, sociālais pedagogs u.c.) konfliktējošu attiecību risināšanai skolēnu starpā, starp skolēniem un skolotājiem

40% vispārizglītojošo skolu uzskata, ka atbalsta pasākumi skolas atbalsta personālam (psihologs, sociālais pedagogs u.c.) konfliktējošu attiecību risināšanai skolēnu starpā, starp skolēniem un skolotājiem

ir ļoti būtiski, lai novērstu priekšlaicīgu mācību pamešanu 7.-9. klašu skolēniem (skat. 3.8. attēlu). Biežāk kā ļoti būtisku šo pasākumu atzīmē pamatskolas (42%) un skolas, kurās ir gan latviešu, gan krievu un bilingvālā skolas mācību valoda (46%), kā arī skolas Rīgas reģionā (49%).

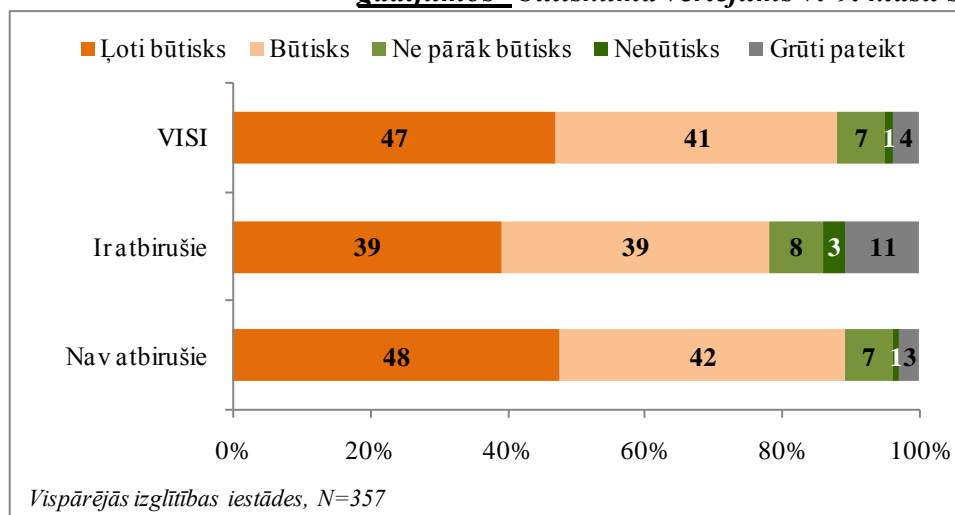
3.8. attēls. Atbalsta pasākumu skolas atbalsta personālam būtiskuma vērtējums 7.-9. klašu skolēniem (%)

Pašvaldības atbalsta personāla iesaistīšanās problēmu situāciju (mācību pamešanas riska) gadījumos

47% vispārizglītojošo skolu uzskata, ka pašvaldības atbalsta personāla iesaistīšanās problēmu situāciju (mācību pamešanas riska) gadījumos ir ļoti būtiska, lai novērstu priekšlaicīgu mācību pamešanu 7.-9. klašu skolēniem (skat. 3.9. attēlu). Biežāk kā ļoti būtisku šo pasākumu atzīmē skolas, kurās nav atbīrušo skolēnu (48%), pamatskolas (52%), skolas novada centros un citās apdzīvotās pilsētās novadā (ne pilsētā) (atbilstoši 51% un 49%).

3.9. attēls. Atbalsta pasākuma „pašvaldības atbalsta personāla iesaistīšanās problēmu situāciju gadījumos” būtiskuma vērtējums 7.-9. klašu skolēniem (%)

3.2. Atbalsta pasākumu vērtējums 16 – 18 gadus veciem vidusskolēniem (10.-12. klase) un profesionālo skolu audzēkņiem

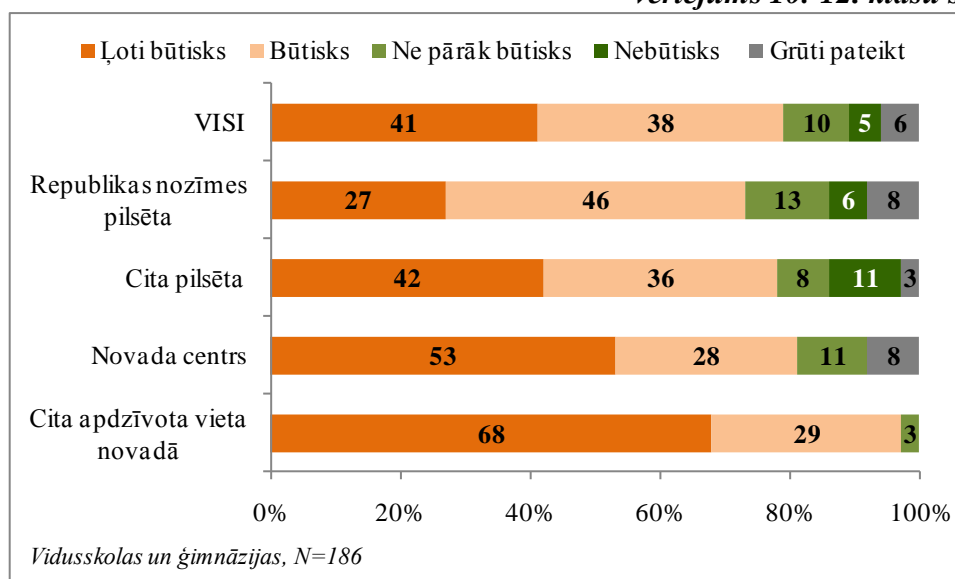
Ceļa izdevumu segšana nokļūšanai uz skolu

41% vispārizglītojošo skolu uzskata, ka ceļa izdevumu segšana nokļūšanai uz skolu ir ļoti būtisks atbalsta pasākums, lai novērstu priekšlaicīgu mācību pamešanu 10.-12. klašu skolēniem (skat. 3.10. attēlu).

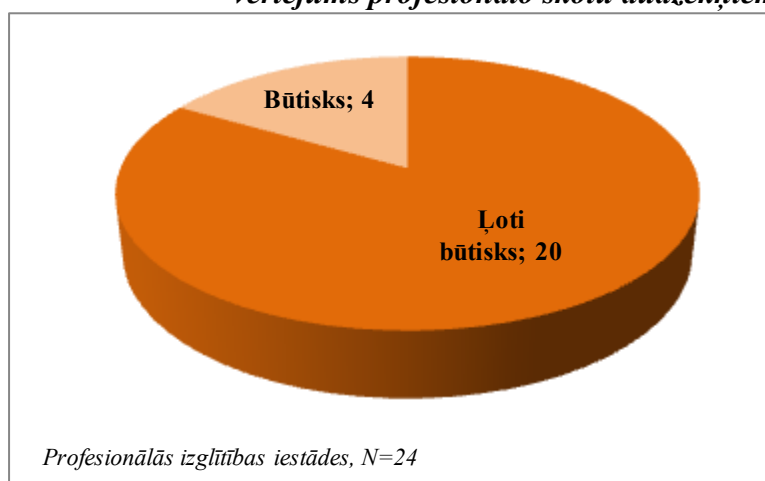
Salīdzinoši nedaudz biežāk kā ļoti būtisku šo pasākumu atzīmē skolu pārstāvji, kur ir atbīrušie skolēni (48%), kā arī biežāk kā ļoti būtisks šis pasākums tiek vērtēts to skolu vidū, kas atrodas novada centros (53%) un citās apdzīvotās vietās (ne pilsētās) (68%), bet retāk par ļoti būtisku pasākumu to uzskata skolas, kas atrodas republikas nozīmes pilsētās (27%). Piemēram, Rīgas skolu vidū par būtisku šo pasākumu uzskata vien 22% skolu. Reģionos biežāk atbildi „ļoti būtisks” pasākums ir izvēlējusies Vidzemes, Zemgales un Latgales reģiona skolu administrācija (atbilstoši 50%, 58% un 56%).

Profesionālo skolu pārstāvju vidū **83%** uzskata, ka ceļa izdevumu segšana nokļūšanai uz skolu ir ļoti būtisks atbalsta pasākums, lai novērstu priekšlaicīgu mācību pamešanu profesionālo skolu audzēkņiem (skaitliski tās ir 20 skolas), 17% uzskata to par būtisku pasākumu (4 skolas) (skat. 3.11. attēlu).

3.10. attēls. Atbalsta pasākuma „cēla izdevumu segšana nokļūšanai uz skolu” būtiskuma vērtējums 10.-12. klašu skolēniem (%)

3.11. attēls. Atbalsta pasākuma „cēla izdevumu segšana nokļūšanai uz skolu” būtiskuma vērtējums profesionālo skolu audzēkņiem (absolūtos skaitļos)

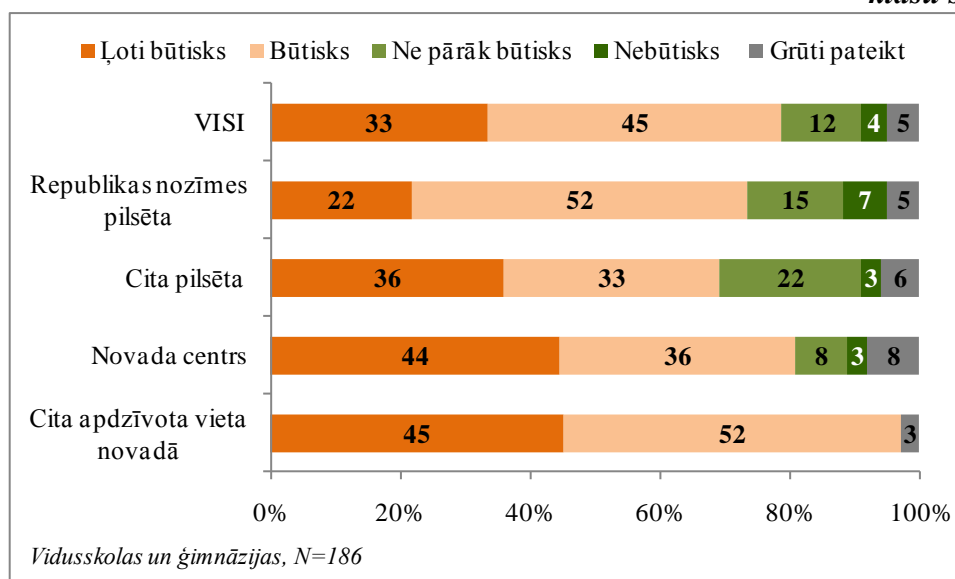
Ēdināšanas izdevumu segšana

Kopumā no visām vispārīzglītojošajām skolām **33%** uzskata, ka ēdināšanas izdevumu segšana ir ļoti būtisks atbalsta pasākums, lai novērstu priekšlaicīgu mācību pamešanu 10.-12. klašu skolēniem (skat. 3.12. attēlu).

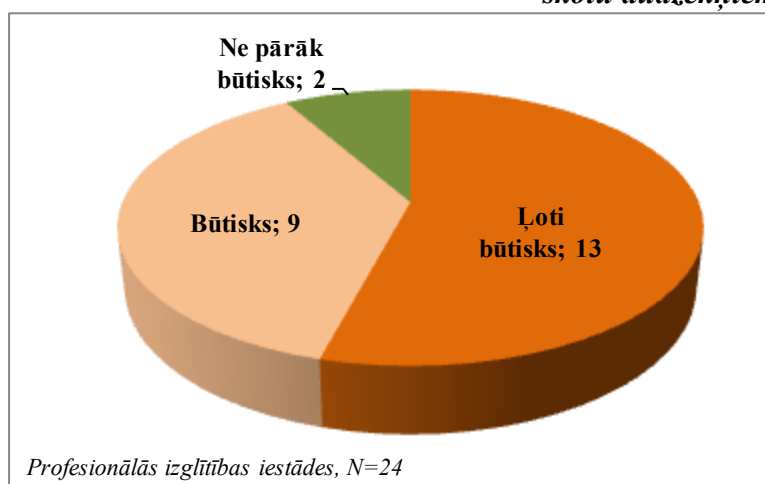
Biežāk kā ļoti būtisku šo pasākumu atzīmē skolu pārstāvji, kas atrodas novada centros (44%) un citās apdzīvotās vietās (ne pilsētās) (45%), bet retāk par ļoti būtisku pasākumu to uzskata skolas, kas atrodas republikas nozīmes pilsētās (22%), tai skaitā, Rīgā (18%). Būtiskāks šis pasākums šķiet ārpus Rīgas un Rīgas reģiona esošajās skolās.

Profesionālo skolu pārstāvju vidū **54%** uzskata, ka ēdināšanas izdevumu segšana ir ļoti būtisks atbalsta pasākums, lai novērstu priekšlaicīgu mācību pamešanu profesionālo skolu audzēkņiem (skaitliski tās ir 13 skolas), 38% uzskata to par būtisku pasākumu (9 skolas) (skat. 3.13. attēlu).

3.12. attēls. Atbalsta pasākuma „ēdināšanas izdevumu segšana” būtiskuma vērtējums 10.-12. klašu skolēniem (%)

3.13. attēls. Atbalsta pasākuma „ēdināšanas izdevumu segšana” būtiskuma vērtējums profesionālo skolu audzēkņiem (absolūtos skaitļos)

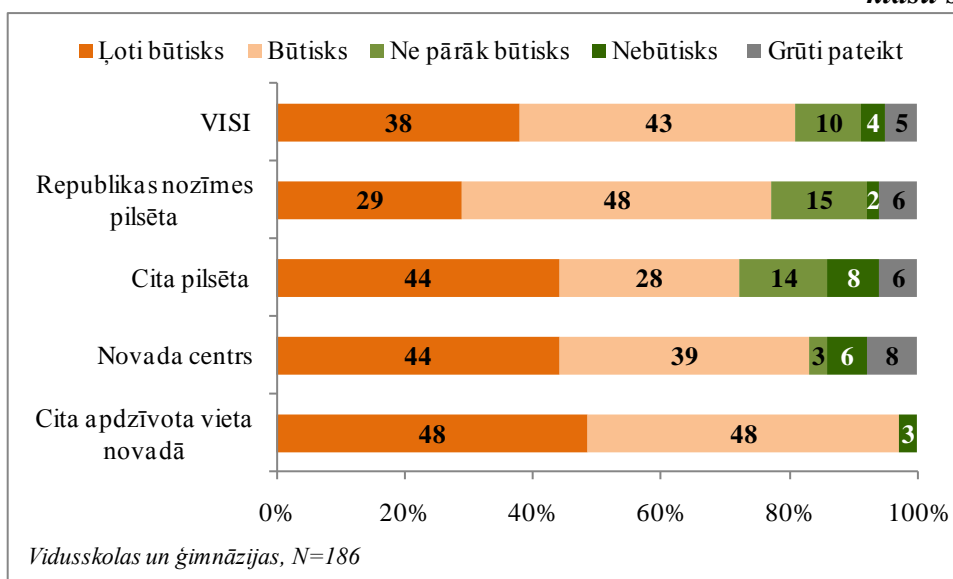
Mācību līdzekļu izdevumu segšana

38% vispārizglītojošo skolu uzskata, ka mācību līdzekļu izdevumu segšana ir ļoti būtisks atbalsta pasākums, lai novērstu priekšlaicīgu mācību pamešanu 10.-12. klašu skolēniem (skat. 3.14. attēlu).

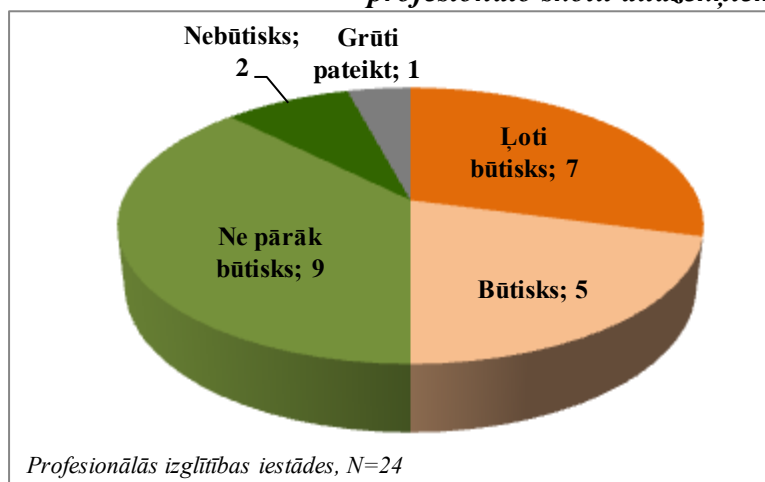
Salīdzinoši biežāk kā ļoti būtisks šis pasākums tiek vērtēts to skolu vidū, kas atrodas ārpus republikas nozīmes pilsētām (44% vai vairāk), kā arī Vidzemes, Zemgales un Latgales reģiona skolu administrācijas pārstāvju vidū (atbilstoši 46%, 58% un 44%).

Profesionālo skolu pārstāvju vidū tikai **29%** uzskata, ka mācību līdzekļu izdevumu segšana ir ļoti būtisks atbalsta pasākums, lai novērstu priekšlaicīgu mācību pamešanu profesionālo skolu audzēkņiem (skaitliski tās ir 7 skolas), 21% uzskata to par būtisku pasākumu (5 skolas), 38% – par ne pārāk būtisku (9 skolas), bet 8% – par nebūtisku (2 skolas) (skat. 3.15. attēlu).

3.14. attēls. Atbalsta pasākuma „mācību līdzekļu izdevumu segšana” būtiskuma vērtējums 10.-12. klašu skolēniem (%)

3.15. attēls. Atbalsta pasākuma „mācību līdzekļu izdevumu segšana” būtiskuma vērtējums profesionālo skolu audzēkņiem (absolūtos skaitļos)

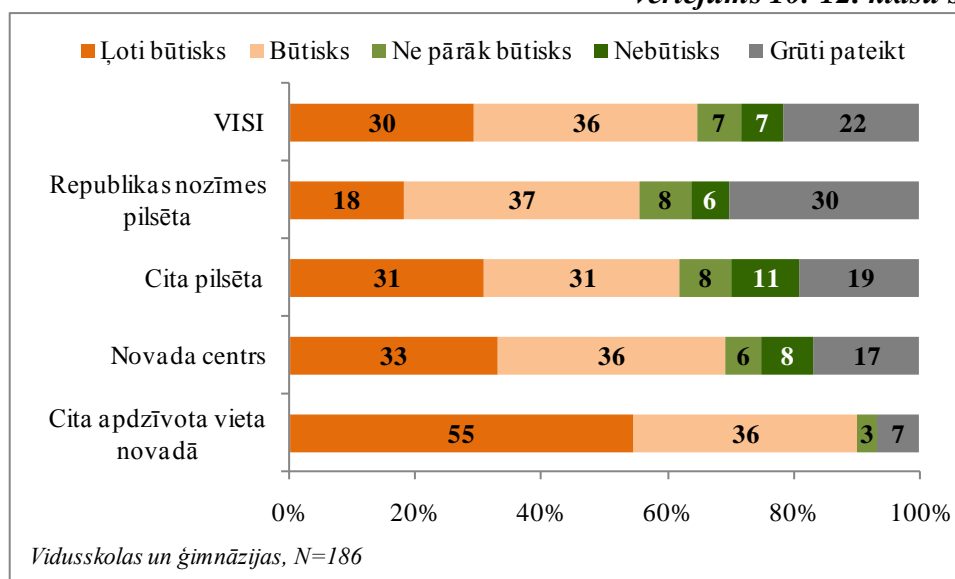
Internāta vai dienesta viesnīcas izdevumu segšana

30% vispārizglītojošo skolu uzskata, ka internāta/dienesta viesnīcas izdevumu segšana ir ļoti būtisks atbalsta pasākums, lai novērstu priekšlaicīgu mācību pamešanu 10.-12. klašu skolēniem (skat. 3.16. attēlu).

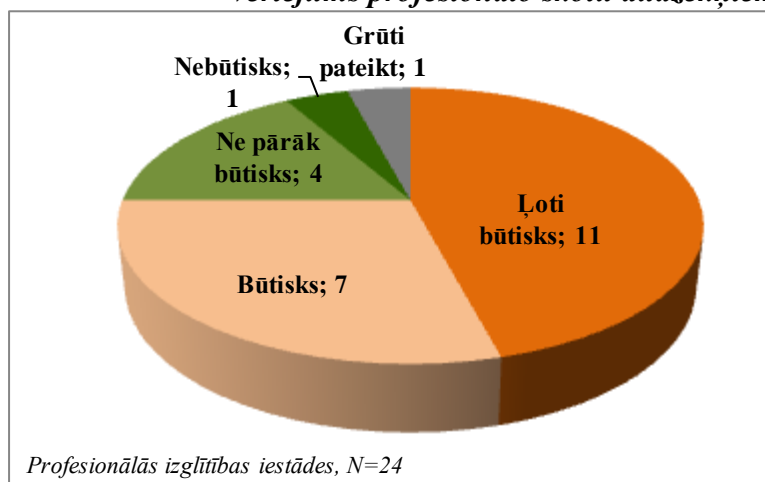
Daudz biežāk kā ļoti būtisks šis pasākums tiek vērtēts to skolu vidū, kas atrodas ārpus pilsētām (55%), Vidzemes, Zemgales un Latgales reģiona skolu administrācijas pārstāvju vidū (atbilstoši 46%, 45% un 35%).

Profesionālo skolu pārstāvju vidū 46% uzskata, ka internāta/dienesta viesnīcas izdevumu segšana ir ļoti būtisks atbalsta pasākums, lai novērstu priekšlaicīgu mācību pamešanu profesionālo skolu audzēkņiem (skaitliski tās ir 11 skolas), 29% uzskata to par būtisku pasākumu (7 skolas) (skat. 3.17. attēlu).

3.16. attēls. Atbalsta pasākuma „internāta vai dienesta viesnīcas izdevumu segšana” būtiskuma vērtējums 10.-12. klašu skolēniem (%)

3.17. attēls. Atbalsta pasākuma „internāta vai dienesta viesnīcas izdevumu segšana” būtiskuma vērtējums profesionālo skolu audzēkņiem (absolūtos skaitļos)

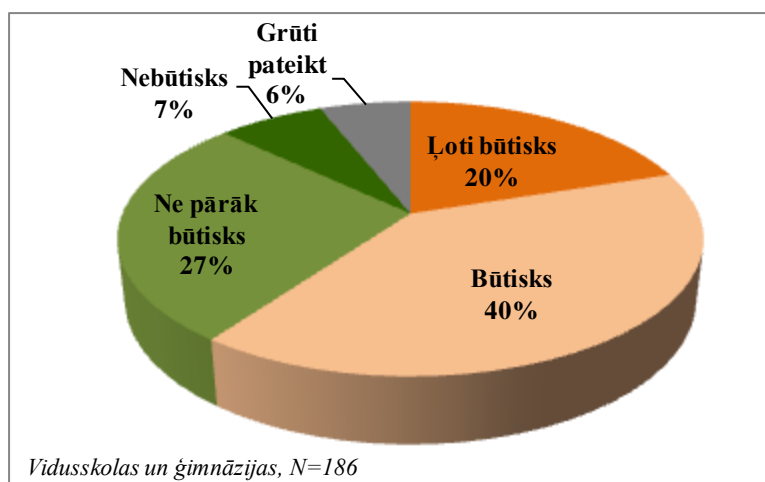

Darbs ar riska grupas vecākiem

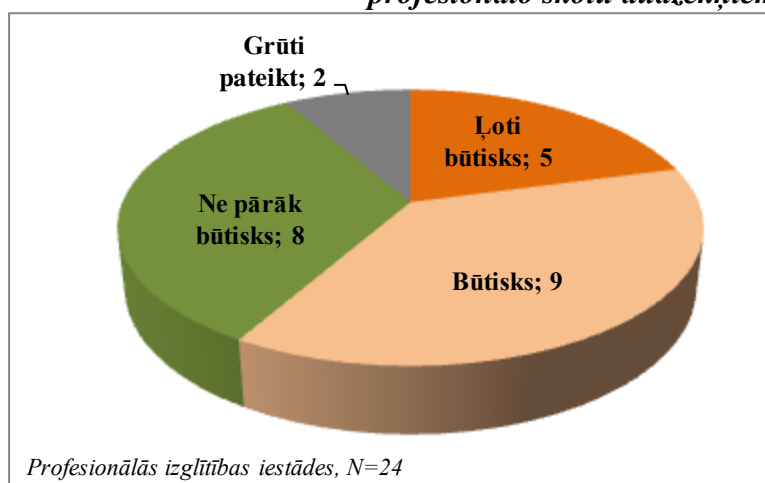
20% vispārizglītojošo skolu uzskata, ka darbs ar riska grupas vecākiem ir ļoti būtisks atbalsta pasākums, lai novērstu priekšlaicīgu mācību pamešanu 10.-12. klašu skolēniem (skat. 3.18. attēlu). Dažādās apakšgrupās atbilžu sadalījums būtiski neatšķiras.

Profesionālo skolu pārstāvju vidū 21% uzskata, ka darbs ar riska grupas vecākiem ir ļoti būtisks atbalsta pasākums, lai novērstu priekšlaicīgu mācību pamešanu profesionālo skolu audzēkņiem (skaitliski tās ir 5 skolas), 38% uzskata to par būtisku pasākumu (9 skolas), bet 33% – par ne pārāk būtisku (8 skolas) (skat. 3.19. attēlu).

3.18. attēls. Atbalsta pasākuma „darbs ar riska grupas vecākiem” būtiskuma vērtējums 10.-12. klašu skolēniem (%)

3.19. attēls. Atbalsta pasākuma „darbs ar riska grupas vecākiem” būtiskuma vērtējums profesionālo skolu audzēkņiem (absolūtos skaitļos)

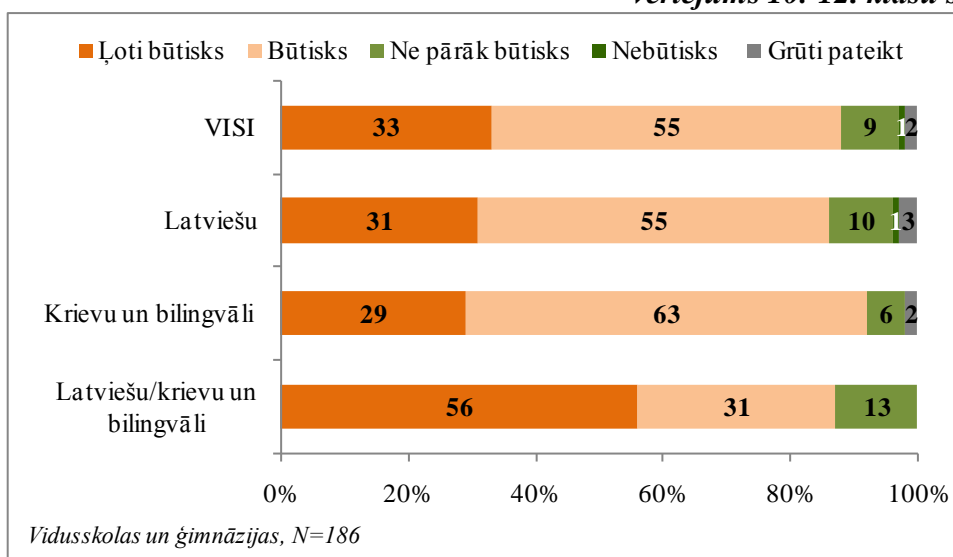
Papildu darbs ar skolēnu mācību priekšmetos

33% vispārizglītojošo skolu uzskata, ka papildu darbs ar skolēnu mācību priekšmetos ir ļoti būtisks atbalsta pasākums, lai novērstu priekšlaicīgu mācību pamešanu 10.-12. klašu skolēniem (skat. 3.20. attēlu).

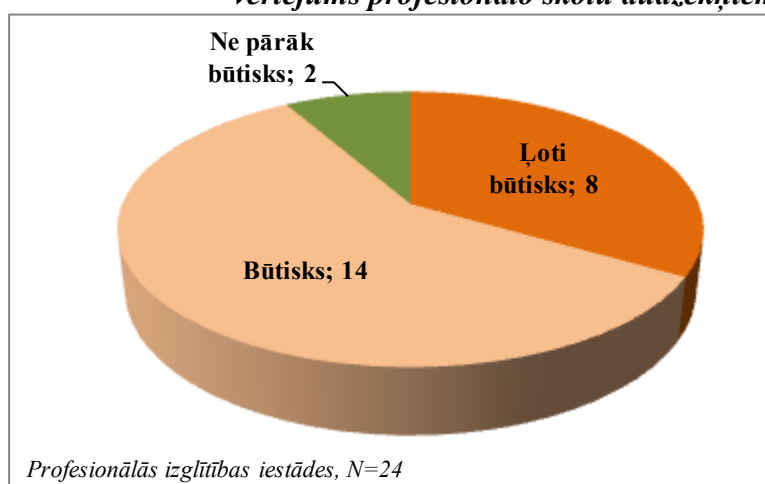
Biežāk kā ļoti būtisku šo pasākumu atzīmē skolas, kurās nav atbirušo skolēnu (35%), kā arī skolas, kurās ir gan latviešu, gan krievu un bilingvālā skolas mācību valoda (56%).

Profesionālo skolu pārstāvju vidū **33%** uzskata, ka papildu darbs ar skolēnu mācību priekšmetos ir ļoti būtisks atbalsta pasākums, lai novērstu priekšlaicīgu mācību pamešanu profesionālo skolu audzēkņiem (skaitliski tās ir 8 skolas), 58% uzskata to par būtisku pasākumu (14 skolas), bet 8% – par ne pārāk būtisku (2 skolas) (skat. 3.21. attēlu).

3.20. attēls. Atbalsta pasākuma „papildu darbs ar skolēnu mācību priekšmetos” būtiskuma vērtējums 10.-12. klašu skolēniem (%)

3.21. attēls. Atbalsta pasākuma „papildu darbs ar skolēnu mācību priekšmetos” būtiskuma vērtējums profesionālo skolu audzēkņiem (absolūtos skaitļos)

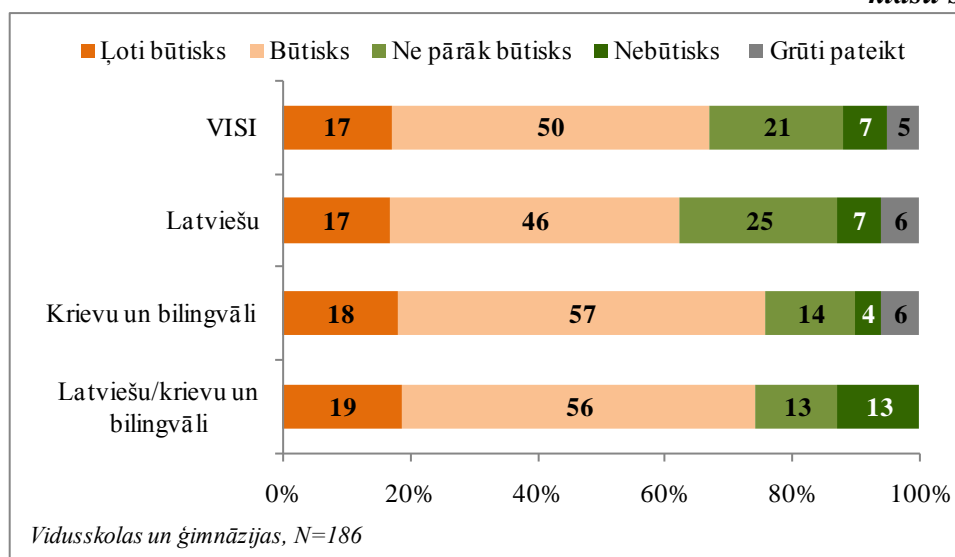

Atbalsta pasākumi skolotājiem darbam ar vecākiem

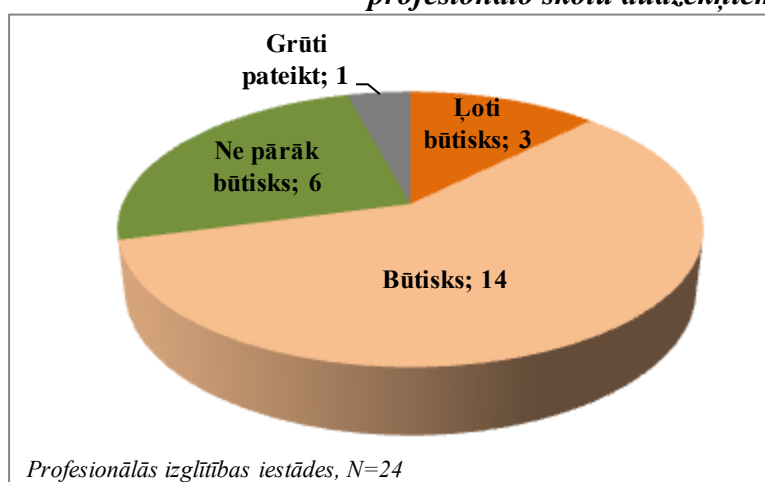
17% vispārizglītojošo skolu uzskata, ka atbalsta pasākumi skolotājiem darbam ar vecākiem ir ļoti būtisks atbalsta pasākums, lai novērstu priekšlaicīgu mācību pamešanu 10.-12. klašu skolēniem (skat. 3.22. attēlu). Nedaudz biežāk kā ļoti būtisku šo pasākumu atzīmē skolas, kurās ir atbirušie skolēni (22%), nekā tās, kurās nav (15%).

Profesionālo skolu pārstāvju vidū 13% uzskata, ka atbalsta pasākumi skolotājiem darbam ar vecākiem ir ļoti būtisks atbalsta pasākums, lai novērstu priekšlaicīgu mācību pamešanu profesionālo skolu audzēkņiem (skaitliski tās ir 3 skolas), 58% uzskata to par būtisku pasākumu (14 skolas), bet 25% – par ne pārāk būtisku (6 skolas) (skat. 3.23. attēlu).

3.22. attēls. Atbalsta pasākumu skolotājiem darbam ar vecākiem būtiskuma vērtējums 10.-12. klašu skolēniem (%)

3.23. attēls. Atbalsta pasākumu skolotājiem darbam ar vecākiem būtiskuma vērtējums profesionālo skolu audzēkņiem (absolūtos skaitļos)

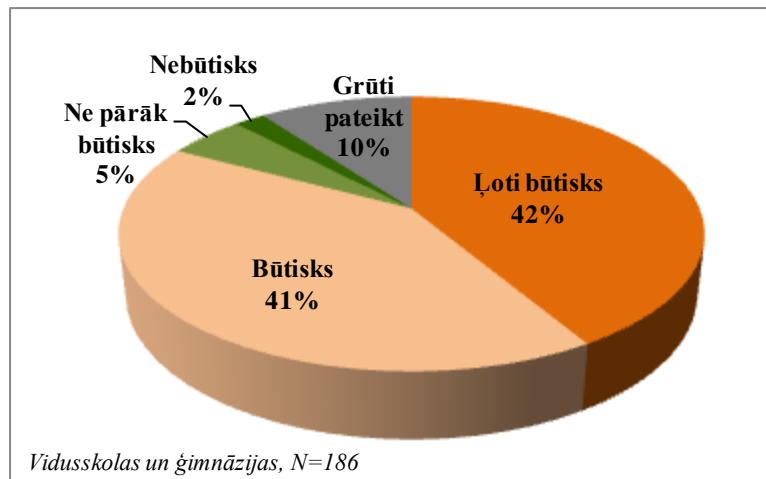

Mācību stipendijas

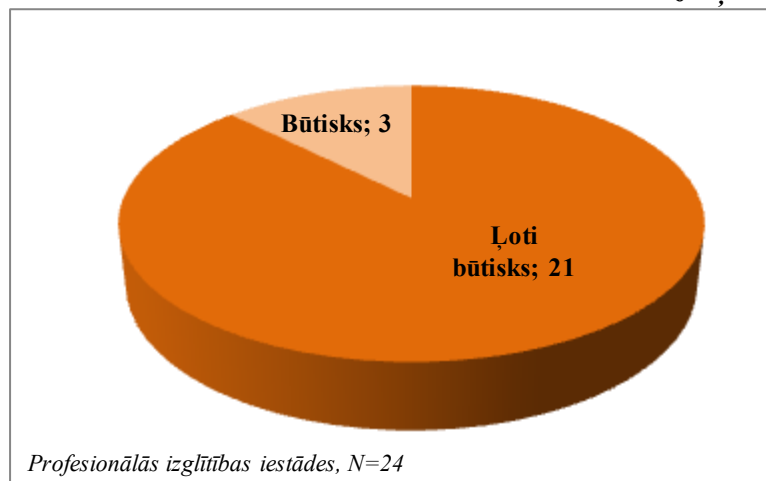
41% vispārizglītojošo skolu uzskata, ka mācību stipendijas ir ļoti būtisks atbalsta pasākums, lai novērstu priekšlaicīgu mācību pamešanu 10.-12. klašu skolēniem (skat. 3.24. attēlu).

Profesionālo skolu pārstāvju vidū 88% uzskata, ka mācību stipendijas ir ļoti būtisks atbalsta pasākums, lai novērstu priekšlaicīgu mācību pamešanu profesionālo skolu audzēkņiem (skaitliski tā ir 21 skola), 12% uzskata to par būtisku pasākumu (3 skolas) (skat. 3.25. attēlu).

3.24. attēls. Atbalsta pasākuma „mācību stipendijas” būtiskuma vērtējums 10.-12. klašu skolēniem (%)

3.25. attēls. Atbalsta pasākuma „mācību stipendijas” būtiskuma vērtējums profesionālo skolu audzēkņiem (absolūtos skaitļos)

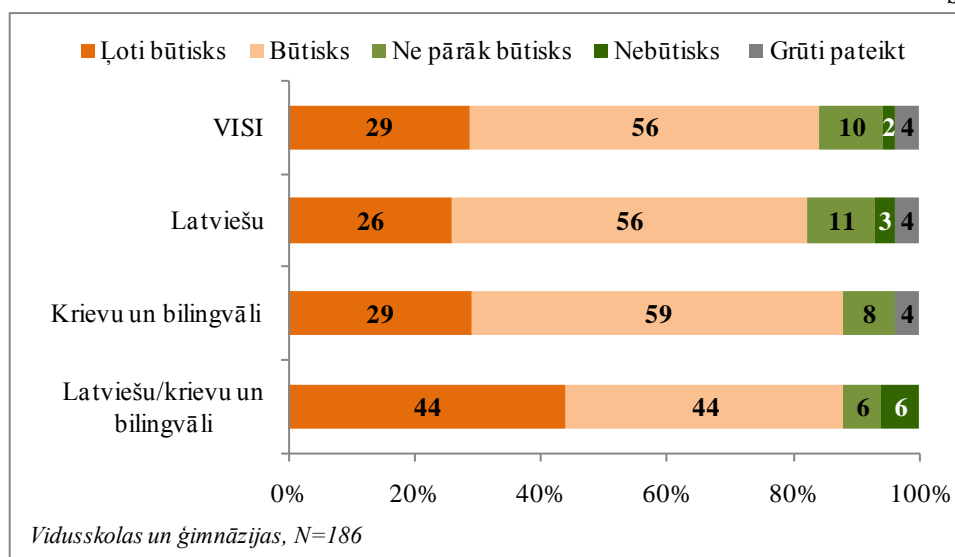
Atbalsta pasākumi skolas atbalsta personālam (psihologs, sociālais pedagogs u.c.) konfliktējošu attiecību risināšanai skolēnu starpā, starp skolēniem un skolotājiem

28% vispārizglītojošo skolu uzskata, ka atbalsta pasākumi skolas atbalsta personālam (psihologs, sociālais pedagogs u.c.) konfliktējošu attiecību risināšanai skolēnu starpā, starp skolēniem un skolotājiem ir ļoti būtiski, lai novērstu priekšlaicīgu mācību pamešanu 10.-12. klašu skolēniem (skat. 3.26. attēlu).

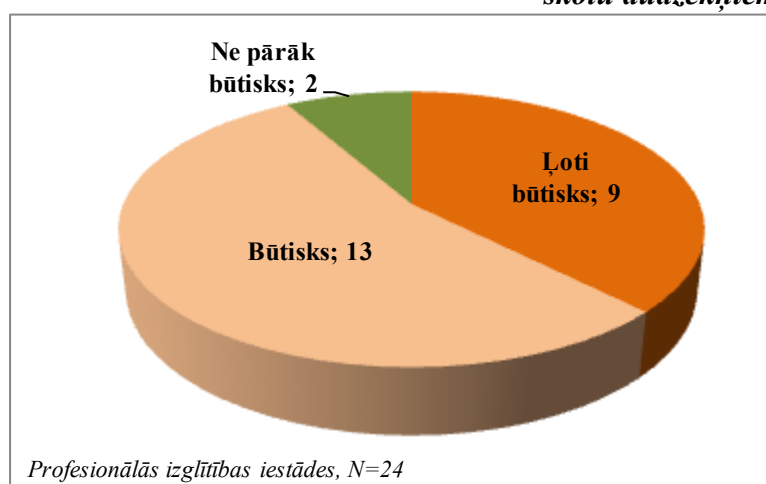
Biežāk kā ļoti būtisku šo pasākumu atzīmē skolas, kurās ir gan latviešu, gan krievu un bilingvālā skolas mācību valoda (44%).

Profesionālo skolu pārstāvju vidū 38% uzskata, ka atbalsta pasākumi skolas atbalsta personālam (psihologs, sociālais pedagogs u.c.) konfliktējošu attiecību risināšanai skolēnu starpā, starp skolēniem un skolotājiem ir ļoti būtisks, lai novērstu priekšlaicīgu mācību pamešanu profesionālo skolu audzēkņiem (skaitliski tās ir 9 skolas), 54% uzskata to par būtisku pasākumu (13 skolas), bet 8% – par ne pārāk būtisku (2 skolas) (skat. 3.27. attēlu).

3.26. attēls. Atbalsta pasākumu skolas atbalsta personālam būtiskuma vērtējums 10.-12. klašu skolēniem (%)

3.27. attēls. Atbalsta pasākumu skolas atbalsta personālam būtiskuma vērtējums profesionālo skolu audzēkņiem (absolūtos skaitļos)

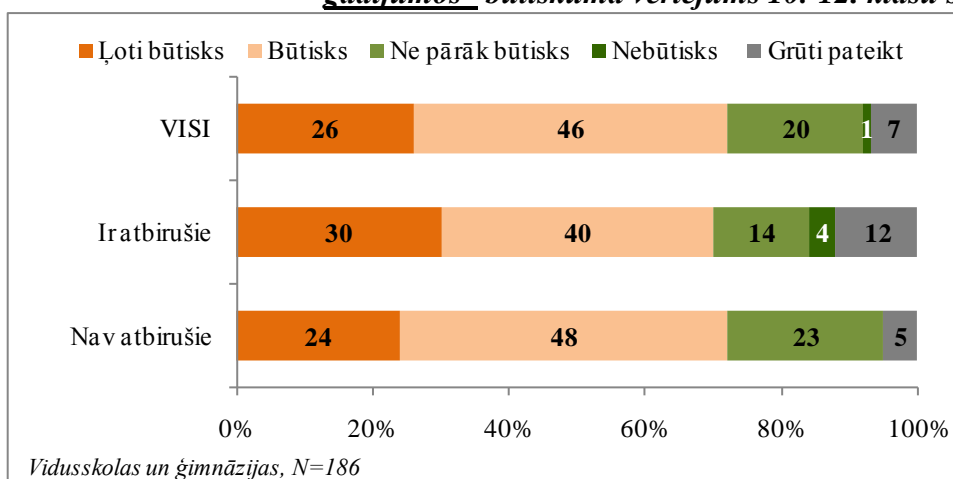

Pašvaldības atbalsta personāla iesaistīšanās problēmu situāciju (mācību pamešanas riska) gadījumos

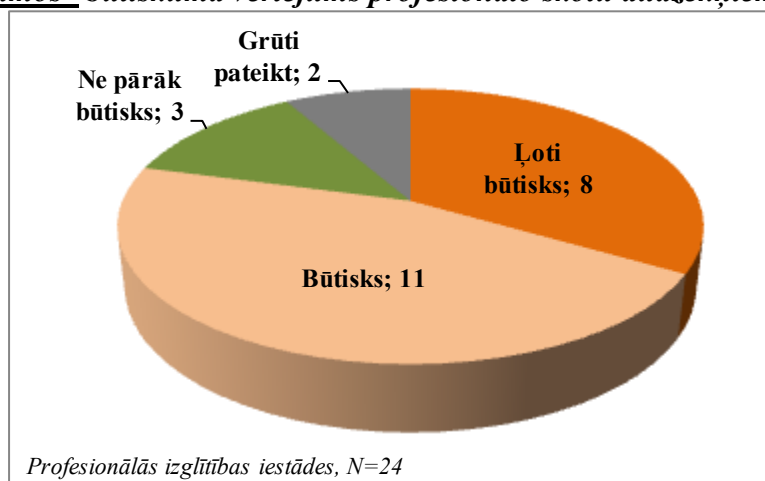
26% vispārizglītojošo skolu uzskata, ka pašvaldības atbalsta personāla iesaistīšanās problēmu situāciju (mācību pamešanas riska) gadījumos ir ļoti būtiska, lai novērstu priekšlaicīgu mācību pamešanu 10.-12. klašu skolēniem (skat. 3.28. attēlu).

Profesionālo skolu pārstāvju vidū 33% uzskata, ka pašvaldības atbalsta personāla iesaistīšanās problēmu situāciju (mācību pamešanas riska) gadījumos ir ļoti būtiska, lai novērstu priekšlaicīgu mācību pamešanu profesionālo skolu audzēkņiem (skaitliski tās ir 8 skolas), 46% uzskata to par būtisku pasākumu (11 skolas), bet 13% – par ne pārāk būtisku (3 skolas) (skat. 3.29. attēlu).

3.28. attēls. Atbalsta pasākuma „pašvaldības atbalsta personāla iesaistīšanās problēmu situāciju gadījumos” būtiskuma vērtējums 10.-12. klašu skolēniem (%)

3.29. attēls. Atbalsta pasākuma „pašvaldības atbalsta personāla iesaistīšanās problēmu situāciju gadījumos” būtiskuma vērtējums profesionālo skolu audzēkņiem (absolūtos skaitļos)

3.3. Citi skolas administrācijas pārstāvju ieteikumi atbalsta pasākumiem

Aptaujas dalībniekiem bija iespēja norādīt arī citus atbalsta pasākumus, kas varētu novērst priekšlaicīgas mācību pamešanas riskus, un kopumā 50 aptaujas dalībnieki arī sniedza kādu papildu komentāru vai piezīmi. Tiesa, visbiežāk minētā atbilde šeit ir „visi atbalsta pasākumi ir minēti” vai „nav komentāru”.

Saturiskie komentāri lielākoties attiecas nevis uz kādiem jauniem atbalsta pasākumiem, bet gan uz sociāli ekonomisko situāciju valstī un skolu finansējumu. Piemēram, tiek norādīts, ka „*skola nevar atrisināt valsts sociālekonomisko situāciju*” vai ir nepieciešama „*iedzīvotāju ienākumu paaugstināšana, lai ģimene var izskolot vairākus bērnus*”.

Vairākkārtīgi tiek minēts tas, ka mazajās lauku skolās trūkst atbalsta personāla, jo skolas/pašvaldības to nevar atļauties finansēt (, *nauda seko skolēniem neļauj mazajām skolām izmantot tādu iespēju – skolā nav ne logopēda, ne speciālā pedagoga, ne psihologa, vienīgi sociālais pedagogs un medmāsa*”). Tajā pašā laikā vairākos citos komentāros tiek uzsvērts, ka ir nepieciešams „*saglabāt mazās lauku skolas, kuras ir tuvu dzīvesvietai, kur ir draudzīga un droša vide lauku bērnam, kurš bieži*

vien ir trūcīgs, maznodrošināts un kompleksains, lai dotos uz pilsētu”, un ir svarīgs „skolas atrašanās pēc iespējas tuvāk mājām”.

Citos komentāros tiek uzsvērts, ka ir nepieciešams uzlabot sadarbību starp visiem iesaistītajiem: „tas ir komandas darbs – skola, speciālisti un pašvaldība”. Vairākos gadījumos kritiski tiek vērtēts citu institūciju, piemēram, bāriņtiesas ieguldījums problēmas risinājumā: „bāriņtiesas aktīvs darbs – saukt vecākus pie atbildības, ka netiek nodrošināta bērna izglītība”; „kaut arī skola izdara visu, kas viņas spēkos, nav tālākas darbības novada līmenī – darbs ar vecāku izglītošanu, vecāku reāls sods. Skola nodod ziņas par to, ka skolēns neapmeklē skolu, bet kāda ir tālākā virzība?”; „manuprāt, atsevišķos gadījumos svarīgi ir profilaktiskie pasākumi pašvaldībā – sociālā dienesta, pašvaldības policijas, bāriņtiesas iesaistīšanās darbā ar šādiem bērniem, ja izglītības iestāde griežas pēc palīdzības”.

Izskan arī tādi ieteikumi, kas attiecas uz noteiktu vajadzību apmierināšanas uzlabošanu: „brīvā laika pavadīšanas iespējas”, „atbalsta grupu organizēšana jauniešiem”, „mūsu skolā – internāta telpu iekārtošana, lai skolēniem būtu, kur palikt, kad vecāki dzer, skandāli un mājās nav ko ēst”.

Vairākos komentāros tiek akcentēta skolēnu motivācijas problēma, gan uzskatot, ka nepieciešams strādāt pie motivācijas celšanas („darbs ar skolēnu, lai motivētu viņu turpināt mācības”), gan arī uzskatot, ka „pašam ir jāgrib pabeigt mācības, ja negribēs, neviens atbalsta dienests nepalīdzēs”.

Secinājumi un ieteikumi

Pētījuma secinājumi ir strukturēti trīs daļās: pirmkārt, ir sniegts izglītības iestāžu kvantitatīvās aptaujas datos balstīts PMP riska grupas raksturojums; otrkārt, apkopoti galvenie PMP iemesli un riska faktori; treškārt, novērtēti iespējamie atbalsta pasākumi priekšlaicīgas mācību pamešanas problēmas mazināšanai un novēršanai. Secinājumu noslēgumā daļā sniegti no pētījuma datiem izrietoši ieteikumi preventīvo pasākumu īstenošanai.

PMP riska grupas raksturojums

PMP riska grupas jauniešu raksturojums ir veidots, balstoties uz aptaujāto izglītības iestāžu sniegtajiem datiem par jauniešiem, kuri priekšlaicīgi pametuši mācības 2013./2014. mācību gadā. Iegūtie dati nav uzskatāmi par visu Latvijas situāciju reprezentējošiem, tie ir pamatā attiecināmi uz aptaujātajām skolām, kurās ir bijušie atbīrušie skolēni vai audzēkņi. Vienlaikus šie dati atklāj galvenās tendences un, analizējot kopā ar visu aptaujāto skolu sniegtajām atbildēm par PMP riskiem, ļauj veidot PMP riska grupas portretu.

Visaugstākie priekšlaicīgas mācību pamešanas rādītāji ir profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu vidū – 87% profesionālo skolu ir norādījušas, ka tajās ir mācījušies skolēni, kuri ir priekšlaicīgi pametuši mācības. No visām aptaujā atbildējušajām pamatskolām atbīrušie skolēni ir bijuši 13%, no visām vidusskolām un ģimnāzijām – 26% skolu. Raksturīgāka priekšlaicīgas mācību pamešanas problēma ir tām skolām, kuras atrodas vietās ar augstāku urbanizācijas līmeni – republikas nozīmes pilsētās un novadu centros.

Izvērtējot PMP jauniešu profilu pēc tādām pazīmēm kā dzimums, vecums, tautība, sasniegtais izglītības līmenis, sekmju līmenis, ģimenes sociālais statuss, secināms, ka PMP risks augstāks ir zēniem, jauniešiem vecumā no 16-18 gadiem, pilsētas skolu, īpaši Rīgas, skolēniem. PMP riska grupas jauniešiem ir raksturīgs nepietiekams sekmju līmenis (zem 4 ballēm vidēji), lielākā daļa šo jauniešu nāk no nepilnām (viena vecāka) vai maznodrošinātām ģimenēm. Lielākā daļa no PMP jauniešiem ir ieguvuši pamatizglītību, par ko liecina strauji augstākie atbīruma rādītāji vidusskolas klasēs, kā arī vecumā pēc 15 gadiem.

Reģionālā griezumā augstāki vispārīzglītojošo skolu skolēnu un profesionālo skolu audzēkņu atbīruma rādītāji ir Rīgā, Kurzemes un Vidzemes reģionā, zemāki – Zemgales un Latgales reģionā, kā arī Rīgas plānošanas reģionā. Pēc izglītības iestāžu mācību valodas pazīmes būtiskas atšķirības PMP rādītājos nav konstatētas.

PMP iemesli un riska faktori

Saskaņā ar aptaujas rezultātiem galvenie mācību kavējumu iemesli PMP jauniešiem ir mācīšanās motivācijas trūkums un vecāku vienaldzīga un bezatbildīga attieksme pret skolas apmeklēšanu.

Analizējot iegūto datus par mācību kavējumu iemesliem vispārējās izglītības līmeņa klašu grupu un profesionālo skolu griezumā, secināms, ka kopumā visām grupām – 7.-9. klašu skolēni, 10.-12. klašu skolēni un profesionālo skolu audzēkņi – dominējošie mācību kavējumu iemesli ir līdzīgi. Galvenā atšķirība ir saistīta ar to, ka vecākajās klasēs un profesionālo skolu audzēkņiem nedaudz nozīmīgāks mācību kavējumu iemesls ir nepieciešamība strādāt un grūtības savienot darbu ar mācībām. Savukārt 7.-9. klašu skolēniem salīdzinoši nozīmīgāki mācību kavējumu iemesli ir vecāku ilgstoša prombūtne un nesaskaņas ar klases vai skolas biedriem.

Priekšlaicīgas mācību pamešanas riski 13-18 gadu vecuma grupā ir kompleksi tādā nozīmē, ka katra atsevišķā skolēna vai audzēkņa gadījumā tie var veidot visdažādākās kombinācijas, kuru rezultātā jaunieši priekšlaicīgi pamet mācības. Aptaujā kopumā respondenti sniedza savu vērtējumu par 16 dažādiem PMP riska faktoriem. Datu analīzes ietvaros tika izveidotas piecas riska faktoru grupas: (1) ar mācību darbu saistītie riski, (2) ekonomiskie riski, (3) ar vecāku lomu saistītie riski, (4) sociālās vides un veselības problēmu radītie riski, (5) sociālo attiecību riski.

Pētījuma rezultāti atklāj, ka lielāku nozīmi dažādiem PMP riska faktoriem piešķir to izglītības iestāžu pārstāvji, kurās 2013./2014. mācību gadā nebija neviens PMP jauniešs. Sniegto atbilžu biežuma sadalījumā starp skolām, kurās ir bijuši PMP jaunieši, un skolām, kurās nav bijuši PMP jaunieši, ir novērojamas līdz pat 20% lielas atšķirības.

Visās pētījumā aptvertajās izglītības iestāžu grupās (pamatskolas, vidusskolas un ģimnāzijas, profesionālās skolas) starp trīs biežāk minētajiem PMP riska faktoriem ir norādīti regulāri mācību kavējumi (7.-9.klase – 86%, 10.-12.klase – 83%, profesionālās skolas – 92%).

Saturiski izvērtējot biežāk minētos riska faktoros, jāsecina, ka tie vērtējami kā iemesli regulāriem mācību kavējumiem, kā rezultātā būtiski palielinās priekšlaicīgas mācību pamešanas risks. Visos izglītības līmeņos dominē riski, kas saistīti ar nepietiekamu vecāku iesaisti un kontroli pār bērnu izglītošanās procesu, tie ir – zems vecāku līdzdalības līmenis bērnu audzināšanā un vecāku emigrācija uz ārzemēm, kas sasaucas ar vienu no raksturīgākajiem PMP jauniešu mācību kavējumu iemesliem – ilgstoša vecāku prombūtne. Tas liecina par to, ka izglītības iestāžu vērtējumā ģimenes atbildības līmenis par to, lai pusaudži un jaunieši regulāri apmeklētu skolu un turpina mācības, ir drīzāk zems.

Salīdzinoši liela nozīme PMP riska faktoru vērtējumā tiek piešķirta arī skolēnu zemajām akadēmiskajām spējām un sasniegumiem, kas var būt gan sekas mācību kavējumiem, gan arī iemesls nenākt uz skolu, veidojot zināmu apburto loku. Savu lomu spēlē arī ekonomiskie faktori – zems ģimenes materiālais stāvoklis un nepieciešamība jauniešiem savienot mācības ar darbu. Mazāka nozīme ir piešķirta veselības problēmu izraisītajiem PMP riskiem un sociālo attiecību riskiem – sliktām jauniešu attiecībām ar vienaudžiem, vecākiem un pedagogiem.

Kopumā jāsecina, ka galvenās PMP riska faktoru grupas ir (1) ar vecāku lomu un iesaisti bērnu audzināšanā saistītie riski, (2) ar mācībām saistītie riski – skolas apmeklēšana un sekmju līmenis, (3) ekonomisko apstākļu radītie riski.

Atbalsta pasākumi PMP risku mazināšanai un novēršanai

No aptaujā piedāvātajiem atbalsta pasākumiem 7.-9. klašu skolēniem par visbūtiskākajiem skolu administrācijas pārstāvji uzskata šādus pasākumus: (1) pašvaldības atbalsta personāla iesaistīšanās problēmu situāciju gadījumos; (2) ceļa izdevumu segšana nokļūšanai uz skolu; (3) atbalsta pasākumi skolas atbalsta personālam (psihologs, sociālais pedagogs u.c.) konfliktējošu attiecību risināšanai skolēnu starpā, starp skolēniem un skolotājiem. Šo klašu grupu skolēnu priekšlaicīgas mācību pamešanas riska mazināšanai par drīzāk nebūtisku atbalsta pasākumu tiek uzskatīta internāta izdevumu segšana. Tas skaidrojams ar to, ka pamatskolas izglītība lielākajā daļā gadījumu tiek iegūta izglītības iestādē, kas atrodas pēc iespējas tuvāk skolēna dzīves vietai. Tāpat par būtisku netiek atzīti atbalsta pasākumi darbam ar skolēnu ģimenēm.

10.-12. klašu skolēniem par visbūtiskākajiem atbalsta pasākumiem, kas varētu novērst priekšlaicīgu mācību pamešanu, administrācijas pārstāvji uzskata šādus pasākumus: (1) mācību stipendijas; (2) ceļa izdevumu segšana nokļūšanai uz skolu; (3) mācību līdzekļu izdevumu segšana. Kā mazāk būtiski 10.-

12. klašu grupā ir novērtēti atbalsta pasākumi PMP riska mazināšanai, kas paredz palīdzību darbam ar skolēnu vecākiem un pašvaldības atbalsta personāla iesaistīšanu problēmu situācijās.

Savukārt profesionālo skolu audzēkņiem par visbūtiskākajiem atbalsta pasākumiem, kas varētu novērst priekšlaicīgu mācību pamešanu, skolu administrācijas pārstāvji uzskata: (1) mācību stipendijas; (2) ceļa izdevumu segšanu nokļūšanai uz skolu; (3) ēdināšanas izdevumu segšana. Par mazāk būtiskiem atbalsta pasākumiem šai izglītojamo grupai ir atzīti pasākumi darbam ar audzēkņu ģimenēm, mācību līdzekļu izdevumu segšana, atbalsts pašvaldības atbalsta personālam un atbalsts papildus darba ar skolēniem mācību priekšmetos.

Salīdzinot aptaujā iegūtos vērtējumus par PMP riska faktoriem ar viedokli par būtiskākajiem atbalsta pasākumiem, jāsecina, ka izglītības iestādes, pirmkārt, atbalsta tos pasākumus, kuri ir vērsti uz regulāru mācību kavējumu novēršanu. Šī riska mazināšanas viena no stratēģijām ir novērst visus tos šķēršļus, kas saistīti ar skolēna/audzēkņa nokļūšanu uz izglītības iestādi un uzturēšanos tajā, proti, segt nepieciešamos ceļa un ēdināšanas izdevumus.

Otrkārt, izglītības iestāžu administrācijas vērtējumā ir jānodrošina atbalsta pasākumi, kas ļautu mazināt PMP risku, kas saistīts ar mācību un darba savienošānu, nepieciešamību strādāt. No piedāvātajiem atbalsta pasākumiem šajā jomā par vienu no būtiskākajiem ir atzītas mācību stipendijas 16-18 gadus veciem jauniešiem – profesionālo skolu audzēkņiem un daļēji arī vidusskolēniem.

Treškārt, neraugoties uz to, ka starp nozīmīgākajiem PMP riskiem tika atzīti tādi, kas saistīti ar ģimenes lomu – nepietiekamu vecāku līdzdalību bērnu audzināšanā, bezatbildīgu attieksmi pret skolas apmeklēšanu, sliktas attiecības ģimenē, - atbilstošie atbalsta pasākumi – darbs ar riska grupas vecākiem un atbalsts skolotājiem darbam ar vecākiem – netika norādīti kā būtiski nevienā no vecuma grupām. Šāds izglītības iestāžu vērtējums skaidrojams ar skolas darbības un atbildības nodalīšanu gan no pašvaldības darbības, gan ģimenes pienākumiem. Aptaujas dalībnieku sniegtās atbildes atklāj, ka, viņuprāt, izglītības iestādēm nav jārisina plašākas sociālās un ekonomiskās problēmas, kuras ir ārpus skolas tiešās darbības lauka un kompetences.

Visbeidzot jānorāda arī zināma pretruna starp identificētajiem PMP riskiem, kas saistīti ar sliktām attiecībām starp vienaudžiem un nesaskaņām ar skolotājiem, un šo risku mazināšanai paredzēto atbalsta pasākumu – atbalsts skolas atbalsta personālam konfliktējošu attiecību risināšanai skolēnu starpā, starp skolēniem un skolotājiem. Proti, no vienas puses sliktu attiecību riski tiek vērtēti kā drīzāk nenozīmīgi, no otras puses, salīdzinoši augstu tiek novērtēta minētā atbalsta pasākuma nozīme. Iespējams, šāda neatbilstība skaidrojama ar valstī nepietiekamo finansējumu skolas atbalsta personāla darbam.

Pētījuma rezultātos balsīti ieteikumi PMP problēmas risināšanai

Ieteikumi PMP risku mazināšanai ir balstīti pētījuma rezultātos, integrēti izvērtējot, pirmkārt, PMP riskus visos trīs izglītības līmeņos (attiecīgi divās vecuma grupās), otrkārt, mācību kavējumu, kas ir viens no nozīmīgākajiem PMP riskiem, iemeslus, treškārt, būtiskākos atbalsta pasākumus izglītības iestāžu vērtējumā. Lai uzskatāmi atspoguļotu saikni starp PMP riskiem un ieteicamajiem pasākumiem to mazināšanai katrā vecuma grupā, tie ir apkopoti un atspoguļoti tabulas formātā (skat. 5. tabulu).

5. tabula. PMP riska faktori un ieteikumi atbalsta pasākumiem sadalījumā pa izglītības līmeņiem

Ieteikumu mērķa grupa	PMP riska faktori	Mācību kavējumu iemesli	Preventīvo (atbalsta) pasākumu grupas
<p>Pamatskolas (7.-9. klašu) skolēni vecumā no 13 līdz 15 gadiem</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Regulāri neattaisnoti mācību kavējumi • Zema vecāku līdzdalība bērnu audzināšanā • Atkarības vielu lietošana • Nelabvēlīga sociālā vide • Sliktas attiecības ģimenē • Mācīšanās grūtības (zems sekmju līmenis) 	<ul style="list-style-type: none"> • Mācīšanās motivācijas trūkums • Vecāku vienaldzīga un bezatbildīga attieksme pret skolas apmeklēšanu • Vecāku ilgstoša prombūtne 	<p>(1) <u>Mācību kavējumu novēršanas pasākumi</u>, kas vērsti uz to, lai atvieglotu skolēnu nokļūšanu uz skolu un uzturēšanos skolā, mazinātu ekonomiskā faktora (zemi vecāku ienākumi) negatīvo ietekmi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ceļa izdevumu segšana; • ēdināšanas izdevumu segšana. <p>(2) <u>Sociālo problēmu risināšanas pasākumi</u>, kas saistīti ar tādu PMP risku mazināšanu kā nelabvēlīga sociālā un ģimenes vide, atkarības vielu lietošana, zema vecāku līdzdalība un ilgstoša prombūtne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pašvaldības atbalsta personāla iesaistīšanās mācību pamešanas riska gadījumos; • atbalsta pasākumi skolas atbalsta personālam konfliktējošu attiecību risināšanai un darbam ar skolēna ģimeni. <p>(3) <u>Pasākumi, kas vērsti uz skolēnu mācīšanās motivācijas celšanu un sekmju līmeņa celšanu:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • papildu darbs ar skolēniem mācību priekšmetos; • atbalsta pasākumi skolas atbalsta personālam (psihologiem, sociālajiem pedagogiem u.c.).
<p>Vidusskolas un ģimnāzijas (10.-12.klašu) skolēni vecumā no 16 līdz 18 gadiem</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Regulāri neattaisnoti mācību kavējumi • Atkarības vielu lietošana • Mācīšanās grūtības (zems sekmju līmenis) • Nepieciešamība savienot mācības ar darbu 	<ul style="list-style-type: none"> • Mācīšanās motivācijas trūkums • Vecāku vienaldzīga un bezatbildīga attieksme pret skolas apmeklēšanu • Nepieciešamība strādāt un grūtības savienot darbu ar mācībām 	<p>(1) <u>Mācību kavējumu novēršanas pasākumi</u>, kas vērsti uz to, lai atvieglotu skolēnu nokļūšanu uz skolu un uzturēšanos skolā:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ceļa izdevumu segšana; • ēdināšanas izdevumu segšana. • internāta izdevumu segšana. <p>(2) <u>Sociālo problēmu risināšanas pasākumi</u>, kas vērsti uz tādu PMP risku mazināšanu kā atkarības vielu lietošana, zema vecāku līdzdalība, vienaldzīga attieksme pret skolas apmeklēšanu un pilngadības vecuma sasniegšana:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Zems vecāku līdzdalības līmenis bērnu audzināšanā 		<ul style="list-style-type: none"> • pašvaldības atbalsta personāla iesaistīšanās mācību pamešanas riska gadījumos; • atbalsta pasākumi skolas atbalsta personālam (psihologiem, sociālajiem pedagogiem) sociālo problēmu, kas palielina PMP riskus, agrīnai identificēšanai un līdzdalībai to risināšanā. <p>(3) <u>Pasākumi, kas vērsti uz ekonomisko riska faktoru – nepieciešamību strādāt, savienot mācības ar dabu - mazināšanu:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • mācību stipendijas; • ceļa izdevumu segšana; • ēdināšanas izdevumu segšana; • mācību līdzekļu nodrošināšana. <p>(4) <u>Pasākumi, kas vērsti uz skolēnu mācīšanās motivācijas celšanu un sekmju līmeņa celšanu:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • papildu darbs ar skolēniem mācību priekšmetos; • vidējās izglītības kā obligātā izglītības līmeņa ieviešana.
Profesionālo skolu audzēkņi	<ul style="list-style-type: none"> • Zems ģimenes ienākumu un materiālais stāvoklis • Zems vecāku līdzdalības līmenis bērnu audzināšanā • Regulāri neattaisnoti mācību kavējumi • Viena vai abu vecāku emigrācija uz ārzemēm (ilgstoša prombūtne) • Mācīšanās grūtības (zems sekmju līmenis) 	<ul style="list-style-type: none"> • Mācīšanās motivācijas trūkums • Vecāku vienaldzīga un bezatbildīga attieksme pret skolas apmeklēšanu • Nepieciešamība strādāt un grūtības savienot darbu ar mācībām 	<p>(1) <u>Mācību kavējumu novēršanas pasākumi</u>, kas vērsti uz to, lai atvieglotu skolēnu nokļūšanu uz izglītības iestādi un uzturēšanos tajā:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ceļa izdevumu segšana; • ēdināšanas izdevumu segšana; • dienesta viesnīcas izdevumu segšana. <p>(2) <u>Sociālo problēmu risināšanas pasākumi</u>, kas vērsti uz tādu PMP risku kā zema vecāku līdzdalība, ilgstoša vecāku prombūtne un nelabvēlīgas sociālās vides ietekme mazināšanu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pašvaldības atbalsta personāla iesaistīšanās mācību pamešanas riska gadījumos; • atbalsta pasākumi skolas atbalsta personālam (psihologiem, sociālajiem pedagogiem) sociālo problēmu, kas palielina PMP riskus, agrīnai identificēšanai un līdzdalībai to risināšanā.

			<p>(3) <u>Pasākumi, kas vērsti uz ekonomisko riska faktoru – nepieciešamību strādāt, savienot mācības ar dabu, kā arī zemi vecāku ienākumi - mazināšanu:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • mācību stipendijas; • ceļa izdevumu segšana; • ēdināšanas izdevumu segšana; • dienesta viesnīcas izdevumu segšana. <p>(4) <u>Pasākumi, kas vērsti uz audzēkņu mācīšanās motivācijas celšanu un sekmju līmeņa celšanu:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • papildu darbs ar skolēniem mācību priekšmetos; • vidējās izglītības kā obligātā izglītības līmeņa ieviešana.
--	--	--	---

Pielikumi

1. Pielikums

Vispārīzglītojošo un profesionālās izglītības iestāžu aptaujas anketa

Labdien!

Lūdzam Jūs piedalīties pētījumā par priekšlaicīgi mācības pametušajiem jauniešiem vecumā no 13 līdz 18 gadiem. Aptaujā ir aicinātas piedalīties Latvijas vispārīzglītojošās dienas skolas un profesionālās izglītības iestādes.

Pētījumu Izglītības un zinātnes ministrijas uzdevumā veic Baltijas Sociālo zinātņu institūts (*Baltic Institute of Social Sciences*). Pētījuma kontaktpersona no Izglītības un zinātnes ministrijas puses: Evija Papule (tālrunis 67047994, evija.papule@izm.gov.lv), no Baltijas Sociālo zinātņu institūta puses - Evija Kļave (tālrunis 67541528, e-pasts evija.klave@biss.soc.lv).

Pētījuma mērķis ir iegūt kvantitatīvus un reprezentatīvus datus par priekšlaicīgi mācības pametušajiem jauniešiem, lai ieviestu jaunus un pilnveidotu esošos atbalsta pasākumus priekšlaicīgas atbiršanas risku mazināšanai un novēršanai.

Šajā aptaujā jēdziens *priekšlaicīgi mācības pametuši jaunieši* attiecas uz skolēniem vai audzēkņiem, kuri ir pārtraukuši mācības un par kuriem trūkst ziņu, vai viņi turpina mācības citā Latvijas vai ārvalstu izglītības iestādē. Šis jēdziens neattiecas uz skolēniem un audzēkņiem, kuriem ir pamatots un attaisnots mācību pārtraukšanas iemesls (piemēram, ilgstoša slimība, beiguši mācības 9. klasē un neturpina mācības vidusskolā u.c.).

Lai atbildētu uz jautājumiem, lūdzu, konsultējaties ar tiem administrācijas vai skolas atbalsta personāla darbiniekiem, kuriem ir pieejama nepieciešamā informācija.

Jūsu sniegtās atbildes tiks analizētas apkopotā veidā ar citu izglītības iestāžu sniegtajām atbildēm.

Lūdzam atbildēt uz anketas jautājumiem līdz 1. decembrim!

Lai piedalītos aptaujā, lūdzu, spiediet uz saiti:

Paldies par atsaucību!

1. Atzīmējiet, lūdzu, kuram skolas tipam atbilst Jūsu skola:

1. Pamatskola (1.-9. klase)
2. Vidusskola (1.-12. klase)
2. Ģimnāzija (7. – 12. klase)
4. Valsts ģimnāzija (7. – 12. klase)
5. Profesionālās izglītības iestāde

2. Vai Jūsu skolā mācījās skolēni, kuri priekšlaicīgi pameta mācības 2013./2014. mācību gadā?

1. Jā
2. Nē

Jautājums pamatskolām, vidusskolām un ģimnāzijām

3. Cik skolēnu Jūsu skolā priekšlaicīgi pameta mācības 2013./2014. mācību gadā katrā klašu grupā? Ja Jums ir grūtības norādīt precīzu skaitu, lūdzu, norādiet aptuveno skaitu.

Klašu grupa	Skolēnu skaits
7. klasē	
8. klasē	
9. klasē	
10. klasē	
11. klasē	
12. klasē	

Jautājums profesionālās izglītības iestādēm

4. Cik audzēkņu Jūsu skolā priekšlaicīgi pameta mācības 2013./2014. mācību gadā katrā kursā? Ja Jums ir grūtības norādīt precīzu skaitu, lūdzu, norādiet aptuveno skaitu.

Kurss	Audzēkņu skaits
1.kursā	
2.kursā	
3.kursā	
4.kursā	
Citā kursā/-os (lūdzu, precizējiet, kurā/-os)	

Jautājumi nr. 5.- 9. visām izglītības iestādēm, kurās ir priekšalicīgi mācības pametušie skolēni vai audzēkņi.

5. Cik no šiem skolēniem/audzēkņiem bija zēni/jaunieši un cik – meitenes/jaunietes? Lūdzu, norādiet skolēnu skaitu.

Dzimums	Skolēnu/audzēkņu skaits
Zēni/Jaunieši	
Meitenes/Jaunietes	

6. Kāds bija šo skolēnu/audzēkņu vecums brīdī, kad viņi pameta mācības? Lūdzu, norādiet skolēnu skaitu katrā vecumā. Ja Jums ir grūtības norādīt precīzu skaitu, lūdzu, norādiet aptuveno skaitu.

Vecums	Skolēnu/audzēkņu skaits
13 gadi	
14 gadi	
15 gadi	
16 gadi	
17 gadi	
18 gadi	

7. Kāda bija šo skolēnu/audzēkņu tautība? Lūdzu, norādiet katras tautības skolēnu skaitu. Ja Jums ir grūtības norādīt precīzu skaitu, lūdzu, norādiet aptuveno skaitu.

Tautība	Skolēnu/audzēkņu skaits
Latvietis	
Krievs	
Roms	
Cita	

8. Lūdzu, norādiet, cik no šiem skolēniem/audzēkņiem bija no ... *Ja Jums ir grūtības norādīt precīzu skaitu, lūdzu, norādiet aptuveno skaitu.*

	Skolēnu skaits
... maznodrošinātās ģimenes	
... nepilnas (viena vecāka) ģimenes	
... daudzbērnu ģimenes	
... ģimenes, kurā ir atkarības vielu lietošanas problēmas	
... aizbildņu ģimenes	

9. Kāds bija šo skolēnu/audzēkņu mācību sekmju līmenis? *Lūdzu, norādiet skolēnu skaitu, kas atbilda katram no sekmju līmeņiem. Ja ir grūtības norādīt precīzu skolēnu skaitu, lūdzu, norādiet aptuveno skaitu.*

Sekmju līmenis	Skolēnu skaits
Optimāls (8-10 balles vidēji)	
Vidējs (6-7 balles vidēji)	
Pietiekams (4-5 balles vidēji)	
Nepietiekams (zem 4 ballēm vidēji)	

Jautājums pamatskolām, vidusskolām un ģimnāzijām.

10. Lūdzu, novērtējiet, cik aptuveni procentu PAMATSKOLU (7.-9.klasi) pametušo skolēnu bija raksturīgi šādi mācību kavējumu iemesli? *Katrā rindā atzīmējiet vienu atbildi.*

Mācību kavējuma iemesls	0-20%	21-40%	41-60%	61-80%	81-100%
Slimība, veselības problēmas					
Transports (grūtības nokļūt uz skolu)					
Mācīšanās motivācijas trūkums					
Nesaskaņas ar klases/skolas biedriem					
Sliktas attiecības ar skolotāju/-iem					
Vecāku ilgstoša prombūtne					
Vecāku vienaldzīga un bezatbildīga attieksme pret skolas apmeklēšanu					
Mācību stundu pasniegšanas veids (garlaicīgas mācību stundas)					
Nepieciešamība strādāt un grūtības savienot darbu ar mācībām					

Jautājums vidusskolām, ģimnāzijām un profesionālajām skolām.

11. Lūdzu, novērtējiet, cik aptuveni procentu VIDUSSKOLU (10.-12. klašu)/PROFESIONĀLO SKOLU pametušo skolēnu/audzēkņu bija raksturīgi šādi mācību kavējumu iemesli? *Katrā rindā atzīmējiet vienu atbildi.*

Mācību kavējuma iemesls	0-20%	21-40%	41-60%	61-80%	81-100%
Slimība, veselības problēmas					
Transports (grūtības nokļūt uz skolu)					
Mācīšanās motivācijas trūkums					
Nesaskaņas ar klases vai kursa/skolas biedriem					
Sliktas attiecības ar skolotāju/-iem					
Vecāku ilgstoša prombūtne					
Vecāku vienaldzīga un bezatbildīga attieksme pret skolas apmeklēšanu					

Mācību stundu pasniegšanas veids (garlaicīgas mācību stundas)					
Nepieciešamība strādāt un grūtības savienot darbu ar mācībām					

Jautājumi nr. 12.-13. pamatskolām, vidusskolām un ģimnāzijām.

12. Lūdzu, novērtējiet priekšlaicīgas mācību pamešanas riska faktors PAMATSKOLAS (7.-9. klašu) skolēniem. Katrā rindā atzīmējiet vienu atbildi.

Priekšlaicīgas mācību pamešanas riska faktors	Pavisam nenozīmīgs	Drīzāk nenozīmīgs	Drīzāk nozīmīgs	Ļoti nozīmīgs	Grūti pateikt
Regulāri neattaisnoti mācību kavējumi					
Zems ģimenes ienākumu un materiālais stāvoklis					
Zems vecāku līdzdalības līmenis bērnu audzināšanā					
Mācīšanās grūtības (zems sekmju līmenis)					
Sliktas attiecības ar vienaudžiem					
Nesaskaņas (konflikti) ar skolotājiem, skolas darbiniekiem					
Sliktas attiecības ģimenē					
Sociāli nelabvēlīga vide ārpus skolas					
Atkarības vielu (alkohols, tabaka, narkotikas u.tml.) lietošana					
Ilgstošas un/vai hroniskas veselības problēmas					
Neiesaistīšanās interešu izglītībā					
Agrīna grūtniecība					
Viens vai abi vecāki emigrējuši uz ārzemēm					
Nepieciešamība savienot mācības ar darbu					

13. Ja iepriekšējā jautājumā netika minēts kāds, Jūsprāt, būtisks priekšlaicīgas mācību pamešanas risks 13-15 gadus veciem skolēniem, lūdzu, raksturojiet to/tos brīvā formā!

Jautājumi nr. 14.-15. vidusskolām, ģimnāzijām un profesionālajām skolām.

14. Lūdzu, novērtējiet priekšlaicīgas mācību pamešanas riska faktors VIDUSSKOLAS (10.-12. klašu)/ PROFESIONĀLO SKOLU skolēniem. Katrā rindā atzīmējiet vienu atbildi.

Priekšlaicīgas mācību pamešanas riska faktors	Pavisam nenozīmīgs	Drīzāk nenozīmīgs	Drīzāk nozīmīgs	Ļoti nozīmīgs	Grūti pateikt
Regulāri neattaisnoti mācību kavējumi					
Zems ģimenes ienākumu un materiālais stāvoklis					
Zems vecāku līdzdalības līmenis bērnu audzināšanā					
Mācīšanās grūtības (zems sekmju līmenis)					
Sliktas attiecības ar vienaudžiem					

Nesaskaņas (konflikti) ar skolotājiem, skolas darbiniekiem					
Sliktas attiecības ģimenē					
Sociāli nelabvēlīga vide ārpus skolas					
Atkarības vielu (alkohols, tabaka, narkotikas u.tml.) lietošana					
Ilgstošas un/vai hroniskas veselības problēmas					
Neiesaistīšanās interešu izglītībā					
Agrīna grūtniecība					
Viens vai abi vecāki emigrējuši uz ārzemēm					
Nepieciešamība savienot mācības ar darbu					
Vidējā izglītība nav obligāta					
Pilngadības vecuma sasniegšana					

15. Ja iepriekšējā jautājumā netika minēts kāds, Jūsaprāt, būtisks priekšlaicīgas mācību pamešanas risks 16-18 gadus veciem skolēniem/audzēkņiem, lūdzu, raksturojiet to/tos brīvā formā!

Jautājumi nr. 16.-17. pamatskolām, vidusskolām un ģimnāzijām.

16. Lūdzu, novērtējiet, cik būtiski, Jūsaprāt, ir šādi atbalsta pasākumi, lai novērstu priekšlaicīgas mācību pamešanas riskus 7.-9. klašu skolēniem. Katrā rindā atzīmējiet vienu atbildi.

Atbalsta pasākums	Ļoti būtisks	Būtisks	Ne pārāk būtisks	Nebūtisks	Grūti pateikt
Ceļa izdevumu segšana nokļūšanai uz skolu					
Ēdināšanas izdevumu segšana					
Internāta/dienesta viesnīcas izdevumu segšana					
Atbalsta pasākumi riska grupas vecākiem					
Papildu darbs ar skolēnu mācību priekšmetos					
Atbalsta pasākumi skolotājiem darbam ar vecākiem					
Atbalsta pasākumi skolas atbalsta personālam (psihologs, sociālais pedagogs u.c.) konfliktējošu attiecību risināšanai skolēnu starpā, starp skolēniem un skolotājiem					
Pašvaldības atbalsta personāla iesaistīšanās problēmu situāciju (mācību pamešanas riska) gadījumos					

17. Ja iepriekšējā jautājumā netika minēts kāds, Jūsaprāt, būtisks atbalsta pasākums, lai novērstu priekšlaicīgas mācību pamešanas riskus 7.-9. klašu skolēniem, lūdzu, raksturojiet to brīvā formā!

Jautājumi nr.18.-19. vidusskolām, ģimnāzijām un profesionālās izglītības iestādēm.

18. Lūdzu, novērtējiet, cik būtiski, Jūsaprāt, ir šādi atbalsta pasākumi, lai novērstu priekšlaicīgas mācību pamešanas riskus 10.-12. klašu skolēniem/ profesionālo skolu audzēkņiem. Katrā rindā atzīmējiet vienu atbildi.

Atbalsta pasākums	Ļoti būtisks	Būtisks	Ne pārāk būtisks	Nebūtisks	Grūti pateikt
Ceļa izdevumu segšana nokļūšanai uz skolu					
Ēdināšanas izdevumu segšana					
Mācību līdzekļu izdevumu segšana					
Internāta/dienesta viesnīcas izdevumu segšana					
Darbs ar riska grupas vecākiem					
Papildu darbs ar skolēnu mācību priekšmetos					
Atbalsta pasākumi skolotājiem darbam ar vecākiem					
Mācību stipendijas					
Atbalsta pasākumi skolas atbalsta personālam (psihologs, sociālais pedagogs u.c.) konfliktējošu attiecību risināšanai skolēnu starpā, starp skolēniem un skolotājiem					
Pašvaldības atbalsta personāla iesaistīšanās problēmu situāciju (mācību pamešanas riska) gadījumos					

19. Ja iepriekšējā jautājumā netika minēts kāds, Jūsaprāt, būtisks atbalsta pasākums, lai novērstu priekšlaicīgas mācību pamešanas riskus 10.-12. klašu skolēniem/ profesionālo skolu audzēkņiem, lūdzu, raksturojiet to brīvā formā!

Jautājumi nr. 20.-22. visām izglītības iestādēm.

20. Skolas atrašanās vieta. *Atzīmējiet Jūsu skolai atbilstošo atbildi.*

- 1.Republikas nozīmes pilsēta (Rīga, Jelgava, Jūrmala, Ventspils, Liepāja, Daugavpils, Rēzekne, Jēkabpils, Valmiera)
- 2.Cita pilsēta
3. Novada centrs (CIEMS)
4. Cita apdzīvota vieta novadā

21. Skolas atrašanās reģions (plānošanas reģions). *Atzīmējiet Jūsu skolai atbilstošo atbildi.*

- 1.Rīga
- 2.Rīgas reģions
- 3.Kurzemes reģions
- 4.Vidzemes reģions
- 5.Zemgales reģions
- 6.Latgales reģions

22. Skolas mācību valoda:

- 1.Latviešu
- 2.Krievu un bilingvāli (īsteno mazākumtautību izglītības programmas krievu valodā un bilingvāli)
- 3.Latviešu/ krievu un bilingvāli (īsteno vispārējās izglītības programmas un mazākumtautību izglītības programmas krievu valodā un bilingvāli)
- 4.Cita (*precizējiet, lūdzu*) _____

2. Pētījuma anotācija

<p>Pētījuma mērķis, uzdevumi un galvenie rezultāti latviešu valodā</p> <p>Pētījuma mērķis ir sagatavot priekšlaicīgas mācību pamešanas (PMP) riska grupas jauniešu vecumā no 13 līdz 18 gadiem raksturojumu un identificēt PMP iemeslus un riskus, lai ieviestu jaunus un pilnveidotu esošos atbalsta pasākumus šādu risku novēršanai.</p> <p>Pētījuma uzdevumi: veikt kvantitatīvu vispārējās un profesionālās izglītības iestāžu elektronisko aptauju; sniegt aptaujas rezultātos balstītu PMP iemeslu un risku analīzi; sniegt PMP riska grupas jauniešu raksturojumu; sniegt rekomendācijas preventīviem pasākumiem. Pētījuma galvenie rezultāti liecina, ka PMP jaunieši biežāk ir zēni, vecumā no 16 – 18 gadiem, kuri mācās vidē ar augstāku urbanizācijas pakāpi. PMP jauniešiem ir raksturīgs zems sekmju līmenis un mācīšanās motivācijas trūkums. Nozīmīgākie PMP riski ir saistīti ar nepietiekamu vecāku iesaisti un kontroli pār bērnu izglītošanās procesu, zemām jauniešu akadēmiskajām spējām un sasniegumiem, kas ir reizē sekas un iemesls nozīmīgākajam PMP riskam – regulāriem neattaisnotiem mācību kavējumiem.</p> <p>Nozīmīgākie atbalsta pasākumi PMP problēmas mazināšanai 7.-9. klašu grupā ir (1) pašvaldības atbalsta personāla iesaistīšanās problēmu situāciju gadījumos; (2) ceļa izdevumu segšana nokļūšanai uz skolu; (3) atbalsta pasākumi skolas atbalsta personālam; 10.-12. klašu grupā - (1) mācību stipendijas; (2) ceļa izdevumu segšana nokļūšanai uz skolu; (3) mācību līdzekļu izdevumu segšana; profesionālo skolu audzēkņiem - (1) mācību stipendijas; (2) ceļa izdevumu segšanu nokļūšanai uz skolu; (3) ēdināšanas izdevumu segšana.</p>	<p>Pētījuma mērķis, uzdevumi un galvenie rezultāti angļu valodā</p> <p>The goal of the research is to prepare a description of young persons aged 13 to 18 of early school leaving (ESL) risk group and to identify reasons and risks of ESL in order to introduce new and improve current support activities for prevention of these risks. The tasks of the research: to carry out quantitative electronic survey of general and professional education institutions; to provide analysis of ESL reasons and risks based on the results of the survey; to provide description of youth of ESL risk group; to give recommendations for preventive activities. The main results of the research show that among ESL youth there are more boys in age group of 16 to 18 years, who study in an environment of higher urbanization level. Low level of grades and the lack of motivation for studying are characteristic to ESL youth. The most significant ESL risks are related to insufficient involvement of parents and control over education process of children, to low academic skills and achievements of young persons, which are at the same time consequences and reasons for the most significant ESL risk – regular unjustified absence from studies. Main support activities for decreasing ESL problems in the group of 7th till 9th grade are (1) involvement of support personnel from municipality in cases of problem situations; (2) covering travel expenses for getting to school; (3) support activities for support personnel of school; in the group of 10th till 12th grade – (1) scholarships; (2) covering travel expenses for getting to school; (3) covering expenses for study materials; for students of professional schools – (1) scholarships; (2) covering travel expenses for getting to school; (3) covering catering costs.</p>
<p>Galvenās pētījumā aplūkotās tēmas</p>	<p>PMP riska grupas jauniešu raksturojums, PMP jauniešu mācību kavējumu iemesli, priekšlaicīgas mācību pamešanas riska faktori, atbalsta pasākumi priekšlaicīgas mācību pamešanas riska novēršanai.</p>
<p>Pētījuma pasūtītājs</p>	<p>LR Izglītības un zinātnes ministrija</p>
<p>Pētījuma īstenotājs</p>	<p>Nodibinājums „Baltic Institute of Social Sciences”</p>

Pētījuma īstenošanas gads	2014
Pētījuma finansēšanas summa un finansēšanas avots	Pētījuma izmaksas: 4 836,37 EUR, t.sk. PVN 21% 839,37 EUR. Finansējuma avots: LR Izglītības un zinātnes ministrija
Pētījuma klasifikācija	Regulārie pētījumi
Politikas joma, nozare	6. Izglītības un zinātnes politika, 6.3. Profesionālās izglītības sistēmas attīstība, 6.4. Vispārējās izglītības sistēmas attīstība; 8. Nodarbinātības un sociālā politika, 8.5. Bērnu un ģimenes politika; 9. Pilsoniskās sabiedrības un demokrātijas politika, 9.2. Jaunatnes politika
Pētījuma ģeogrāfiskais aptvērums (visa Latvija vai noteikts reģions/novads)	Visa Latvija
Pētījuma mērķa grupa/-as (piemēram, Latvijas iedzīvotāji darbības vecumā)	Vispārējās un profesionālās dienas izglītības iestādes, kur mācās jaunieši vecumā no 13 līdz 18 gadiem (7.-9. klase, 10.-12. klase, visi profesionālās izglītības iestāžu audzēkņi).
Pētījumā izmantotās metodes pēc informācijas ieguves veida:	
1) tiesību aktu vai politikas plānošanas dokumentu analīze	-
2) statistikas datu analīze	Jā
3) esošo pētījumu datu sekundārā analīze	Jā
4) padziļināto/ekspertu interviju veikšana un analīze	-
5) fokusa grupu diskusiju veikšana un analīze	-
6) gadījumu izpēte	-
7) kvantitatīvās aptaujas veikšana un datu analīze	Jā
8) citas metodes (norādīt, kādas)	-
Kvantitatīvās pētījuma metodes	
1) aptaujas izlases metode	Kvotu izlase reģionālā griezumā
2) aptaujāto/anketēto respondentu/vienību skaits	Vispārējās un profesionālās izglītības iestāžu aptauja (N=382, t.sk. 358 – vispārējās izglītības iestādes un 24 profesionālās izglītības iestādes)
Kvalitatīvās pētījuma metodes	
1) padziļināto/ekspertu interviju skaits (ja attiecināms)	-
2) fokusa grupu diskusiju skaits (ja attiecināms)	-
Izmantotās analīzes grupas (griezum)	
Pētījuma pasūtītāja kontaktinformācija	Evija Papule, evija.papule@izm.gov.lv , tālr.: 67047994
Pētījuma autori (autortiesību subjekti)	Evija Kļave, Inese Šūpule, Iveta Bebrīša